

**T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SINIFTA
KARŞILAŞTIKLARI İSTENMEYEN ÖĞRENCİ
DAVRANIŞLARI VE BU DAVRANIŞLARA KARŞI
KULLANDIKLARI BAŞETME YÖNTEMLERİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Aycan KAPUCUOĞLU TOLUNAY

BURSA 2008

**T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SINIFTA
KARŞILAŞTIKLARI İSTENMEYEN ÖĞRENCİ
DAVRANIŞLARI VE BU DAVRANIŞLARA KARŞI
KULLANDIKLARI BAŞETME YÖNTEMLERİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Aycan KAPUCUOĞLU TOLUNAY

**Danışman
Y. Doç. Dr. Selma GÜLEÇ**

BURSA 2008

T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı'nda U2000470 numaralı Aycan KAPUCUOĞLU TOLUNAY' ın hazırladığı “Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları Ve Bu Davranışlara Karşı Kullandıkları Başetme Yöntemleri” konulu Yüksek Lisans ile ilgili tez savunma sınavı, 10/03/2008 günü 10.30 – 12.30 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

Sınav Komisyonu Başkanı ve
Üye (Tez Danışmanı)

Y. Doç. Dr Selma GÜLEÇ
Uludağ Üniversitesi

Üye

Doç. Dr. Asude BİLGİN
Uludağ Üniversitesi

Üye

Y. Doç. Dr. Mustafa SARITAŞ
Uludağ Üniversitesi

Anabilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Muhlis Özkan

/ / 2008

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Mustafa AYTAÇ

ÖZET

Yazar : Aycan KAPUCUOĞLU TOLUNAY
Üniversite : Uludağ Üniversitesi
Anabilim Dalı : İlköğretim
Bilim Dalı : Sınıf Öğretmenliği
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : XIII + 130
Mezuniyet Tarihi : 10 / 03 / 2008
Tez Danışmanı : Y. Doç. Dr. Selma GÜLEÇ

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SINIFTA KARŞILAŞTIKLARI İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI VE BU DAVRANIŞLARA KARŞI KULLANDIKLARI BAŞETME YÖNTEMLERİ

Sınıf düzenini bozan ve ulaşılmaması gereken hedeflere varmayı engellen her türlü davranışı istenmeyen öğrenci davranışı diye nitelendirebiliriz. Bu davranışlar öğretimi güçleştirmekte ve bazen genç öğretmenleri meslekten dahi soğutabilmektedir.

Bu araştırma, ilköğretim okulları birinci kademedeki görev yapan sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığını ve bu davranışlara karşı kullandıkları başetme yöntemlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın evrenini, Bursa ili merkez ilçelerindeki ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama amacıyla Keskin (2002) tarafından hazırlanan “Sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve kullandıkları başetme yolları” konulu yüksek lisans tezinde kullanılmış bir anket araştırma için yeniden düzenlenerek oluşturulmuştur. Araştırmada 228 sınıf öğretmenin görüşüne başvurulmuştur. Veri toplama aracı üç bölümden oluşmaktadır. Anketin güvenilirliğini ölçmek için “Cronbach Alpha” uygulanmış ve anketin güvenilirlik kat sayısı $\alpha = 0,981$ bulunmuştur.

Ankette beşli dereceleme ölçeği kullanılmış, verilerin analizinde frekans (f) yüzde (%), aritmetik ortalama, ki-kare, bağımsız gruplar arası “t” testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Tukey HSD (Tukey's Honestly Significant Difference Test) çoklu karşılaştırma testi hesaplarından yararlanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda istenmeyen öğrenci davranışlarının eğitim ve öğretimi etkileme boyutu, hangi davranışlara daha çok rastlandığı, öğretmenlerin bu davranışlarla başetmek için sıklıkla hangi yaklaşımları kullandıkları, mesleki kıdemleri, cinsiyetleri ya da mezun oldukları bölümlerin kullandıkları yöntemlere olan etkileri saptanmıştır.

Ayrıca yine öğretmenlerin çalıştıkları okullardaki öğrencilerin sosyo- ekonomik durumları, sınıf mevcutları ya da cinsiyetlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarında anlamlı bir farklılık yaratıp yaratmadığı da araştırılıp belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler:

İstenmeyen Öğrenci Davranışları, Sınıf Yönetimi

ABSTRACT

Writer : Aycan KAPUCUOĞLU TOLUNAY
University : Uludag University
Department : Primary Education Main Science Branch
Branch : Class Teaching Branch
Quality of Thesis : Master Thesis
Page Numerary : XIII+ 130
Graduation Date : 10 / 03 / 2008
Supervisor : Y.Doç.Dr. Selma GÜLEÇ

STUDENT MISBEHAVIOURS THE PRIMARY TEACHERS ENCOUNTER IN THE CLASSROOM AND THE METHODS THEY USE TO COPE WITH THEM

We can define every behaviour which spoils the regularity of the classroom and prevents the aims to be reached as a “misbehaviour”. These attitudes make it difficult to give education and even causes the young teachers to lose enthusiasm for teaching.

The aim of this research was to investigate the frequency of the students’ unwanted behaviours that the teachers on the first grade duty of primary schools come across, and to clarify the methods they use to manage successfully.

The study was materialized in surveillance model. Primary teachers who are on duty in primary schools, which exist in centre districts in Bursa, form the cosmos of this investigation. In this research, the questionnaire that had been used before in master thesis which mentions about “Student misbehaviours that classroom teachers confront and the ways they use to cope with them” which was prepared by Keskin (2002) has been reorganized for data collection. In the study the opinions of 228 primary teachers were applied. This survey is formed in three parts. For the validity and reliability of the survey the points of views of the experts were applied. In order to measure the reliability of the survey “Cronbach Alpha” is used and coefficient of the survey is found as “ $\alpha=0,981$ ”

In the survey “scale with five degrees” was used, in the analysis of the data , the frequency (f) , percentage (%), arithmetic medium, Pearson chi-square, independent samples “t” test, one-way analysis of variance (ANOVA) and Turkey HSD (Tukey's Honestly Significant Difference Test) comparative analysis tests were benefitted from.

At the end of the study, the dimension of the influence of the student misbehaviour in the education process, which treatments were come across mostly, which approaches the teacher benefit to cope with the behaviours, their profession seniority, their sex, or the impact of the department from which they graduated to the methods they use were determined.

Furthermore, whether the social- economical status of the students, the total number of classroom or their sexes differentiate in students’ attitudes were searched and defined.

Key Words

Student Misbehaviour, Classroom Management

ÖNSÖZ

Sınıf öğretmenliği sürekli kendini geliştirmeyi ve yeniliklerden beslenmeyi gerektirir. Ayrıca sınıf öğretmeni olmak demek derse girip ders anlatıp çıkmak demek değil, öğrencilerin her türlü ihtiyaçlarına yardımcı olmak, onlara eğitimin yanında davranış kazandırmaya çalışmaktır.

Sınıf yönetimi bilgisi ve becerisi bir sınıf öğretmeni için alan bilgisi kadar gereklidir. Öğretmen sınıf yönetimindeki bilgilerini üniversitede öğrendiği şekliyle kuramsal olmaktan çıkarıp uygulamaya koyabilirse sınıf yönetiminde ve eğitim-öğretimin devamlılığını sağlamada başarıya ulaşacaktır.

Bu araştırmanın amacı; ilköğretim birinci kademedeki sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde istenmeyen davranışlara karşı kullanabilecekleri yöntemlere ışık tutmak ve onlara yol gösterebilmektir.

Araştırma sırasında bana değerli emeğini harcayan Danışman Hocam Y. Doç Dr. Selma GÜLEÇ'e teşekkürlerimi borç bilirim.

Ayrıca beni bugünlere getiren ve her zaman desteklerini esirgemeyen annem, babam ve kardeşlerime, manevi desteğini her zaman hissettiğim tez yoldaşım Arzu ÇİFÇİ'ye , eşim Enis TOLUNAY'a, aceleci davranıp tez sunumumdan önce dünyaya merhaba diyen ve bana büyük moral kaynağı olan biricik oğlum Can Artun TOLUNAY'a, anketler için yardımcı olan tüm meslektaşlarıma ve çok sevdiğim öğrencilerime sonsuz teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TEZ ONAY SAYFASI.....	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
KISALTMALAR.....	IX
TABLolar LİSTESİ.....	X
GRAFİKLER LİSTESİ.....	XI

BÖLÜM 1

GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Sınıf Yönetimi.....	2
1.2.1. Sınıf Yönetiminin Amaçları.....	4
1.2.2. Sınıf Yönetimi Değişkenleri.....	5
1.2.2.1. Okul.....	5
1.2.2.2. Aile	6
1.2.2.3. Toplumsal Çevre	7
1.2.3. Sınıf Yönetimi Yaklaşımları	7
1.2.3.1. Geleneksel Yaklaşım.....	7
1.2.3.2. Tepkisel Yaklaşım	8
1.2.3.3. Önlemsel Yaklaşım	9
1.2.3.4. Gelişimsel Yaklaşım.....	10
1.2.3.4. Bütünsel Yaklaşım.....	11
1.2.4. Sınıf Kuralları.....	12
1.3. Disiplin.....	14
1.3.1. Disiplin Modelleri.....	17
1.3.1.1. Canter Modeli.....	17
1.3.1.2. Kounin Modeli	19
1.3.1.3. Glasser Modeli	20
1.3.1.4. Davranışçı Model	22
1.3.1.5. Öğretmen Etkinlikli Model.....	23
1.3.1.6. Ussal Sonuçlar Modeli.....	25
1.4. İstenmeyen Davranışlar.....	27
1.4.1. İstenmeyen Davranışların Nedenleri.....	30
1.4.1.1. Öğrenciye Dayalı İstenmeyen Davranışlar.....	30

1.4.1.2. Sınıfa Dayalı İstenmeyen Davranışlar	31
1.4.1.3. Öğretmene Dayalı İstenmeyen Davranışlar	32
4.2. İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Karşı Kullanılan Stratejiler.....	33
1.4.3. İstenmeyen Davranışlar Karşısında Öğretmenlerin Kullandıkları Başetme Yöntemleri	34
1.5. Problem Cümlesi.....	38
1.6. Alt Problemler.....	38
1.7. Sayıtlılar.....	39
1.8. Sınırlılıklar.....	39
1.9. Tanımlar.....	39
1.10. Araştırmanın Önemi.....	40
1.11. İlgili Araştırmalar.....	40
1.11.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	41
1.11.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	46

BÖLÜM 2

YÖNTEM.....	49
2.1. Araştırmanın Modeli.....	49
2.2. Evren ve Örneklem.....	49
2.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi	50
2.4. Veri Toplama Aracının Uygulanması.....	52
2.5. Verilerin Çözümlemesi Ve Yorumlanması.....	52

BÖLÜM 3

BULGULAR VE YORUMLAR.....	53
3.1. Kişisel Bilgilere Ait Bulgular ve Yorumlar.....	53
3.2. Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Ait Bulgular ve Yorumlar.....	60
3.3. Sınıf İçerisinde Karşılaşılan İstenmeyen Öğrenci Davranışlarıyla Öğretmenlerin Karşılaşma Sıklığına Ait Bulgular ve Yorumlar.....	60
3.4. Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçerisinde Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışlarıyla Başetmekte Kullandıkları Yöntemlere Ait Bulgu ve Yorumlar.....	84
3.5. İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Karşı Kullanılan Yöntemlerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgu ve Yorumlar.....	89
3.6. İstenmeyen Öğrenci Davranışlarıyla Karşılaşılma Sıklığının Öğretmenlere Ait Çeşitli Değişkenler Açısından Elde Edilen Bulgu ve Yorumları.....	101

BÖLÜM 4

SONUÇLAR VE ÖNERİLER	108
4.1. Sonuçlar.....	108
4.2. Öneriler.....	111
KAYNAKLAR.....	113
EKLER.....	120
Ek. 1 : Bakanlık Onayı.....	121
Ek. 2 : İstenmeyen Öğrenci Davranışları Taslak Listesi.....	122
Ek .3 : Öğretmen Anket Formu.....	125
Ek. 3 : Örnekleme Alınan Okulların Listesi.....	129
ÖZGEÇMİŞ.....	130

KISALTMALAR

Kısaltma	Bibliyografik Bilgi
a	Alfa
Çev.	Çeviren
Ed.	Editör
f	Frekans
P	Olasılık
N	Kişi Sayısı
S.d.	Serbestlik Derecesi
SPSS	Sosyal Bilimciler İçin İstatistik Paketi
X	Örneklem Ortalaması
χ^2	Ki-Kare
v.b.	Ve Benzeri
%	Yüzde

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Disiplin modellerinin özellikleri.....	27
Tablo 2: Beşli değerlendirme ölçeği puan sınırları.....	51
Tablo 3: Testin ölçme gücü.....	51
Tablo 4: Öğretmenlerin cinsiyetlerine ilişkin dağılımları.....	53
Tablo 5: Öğretmenlerin yaş değişkenine ilişkin dağılımları.....	53
Tablo 6: Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine ilişkin dağılımları.....	54
Tablo 7: Öğretmenlerin eğitim durumlarına ilişkin dağılımları.....	55
Tablo 8: Öğretmenlerin sınıflarında bulunan öğrenci sayılarına ilişkin dağılımları.....	56
Tablo 9: Öğretmenlerin okuttukları sınıflara ilişkin dağılımları.....	56
Tablo 10: Öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerine ilişkin dağılımları.....	57
Tablo 11: İstenmeyen davranışlarına öğrenci cinsiyetinin etkisine ilişkin Dağılımları.....	58
Tablo 12: Hangi cinsiyetin istenmeyen davranışları daha sık gerçekleştirdiğine ilişkin dağılımlar.....	59
Tablo 13: İstenmeyen öğrenci davranışları.....	60
Tablo 14: İstenmeyen davranışlarla karşılaşma sıklığının ayrıntılı analizi.....	61
Tablo 15: İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla başatme yöntemlerini değerlendirme tablosu.....	84
Tablo 16: Öğretmenlerin en çok başvurdukları yöntemler.....	86
Tablo 17: Öğretmenlerin en az başvurdukları yöntemler.....	88
Tablo 18: Cinsiyet değişkenine ilişkin ki-kare tablosu.....	89
Tablo 19: İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla başatme yöntemlerinin öğrenci cinsiyetine göre incelenmesi.....	90
Tablo 20: Mesleki kıdem değişkenine ilişkin ki-kare tablosu.....	92
Tablo 21: İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla başatme yöntemlerinin öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre incelenmesi.....	93
Tablo 22: Derse girilen sınıf sınıf değişkenine ilişkin ki-kare tablosu.....	95
Tablo 23: İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla başatme yöntemlerinin öğretmenlerin dersine girdikleri sınıfa göre incelenmesi.....	96
Tablo 24: Sınıfın sosyo-ekonomik durumuna ilişkin ki-kare tablosu.....	98
Tablo 25: İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla başatme yöntemlerinin sınıfın sosyo-ekonomik durumuna göre incelenmesi.....	99
Tablo 26: Cinsiyet değişkenine ilişkin istenmeyen davranışlarla karşılaşılma sıklığı t testi.....	101
Tablo 27: Yaş değişkenine ilişkin istenmeyen davranışlarla karşılaşılma sıklığı varyans analizi testi.....	102
Tablo 28: Mesleki kıdem değişkenine ilişkin istenmeyen davranışlarla karşılaşılma sıklığı varyans analizi testi.....	102

Tablo 29: Mezun olunan bölüm değişkenine ilişkin istenmeyen davranışlarla karşılaşılma sıklığı varyans analizi testi.....	103
Tablo 30: Sınıftaki öğrenci sayısı değişkenine ilişkin istenmeyen davranışlarla karşılaşılma sıklığı varyans analizi testi.....	103
Tablo 31: Derse girilen sınıfa göre istenmeyen davranışlarla karşılaşılma sıklığı varyans analizi testi.....	104
Tablo 32: Derse girilen sınıf değişkenine ilişkin istenmeyen davranışlarla karşılaşılma sıklığı tukey çoklu karşılaştırma testi.....	104
Tablo 33: Derse girilen sınıf değişkenine ilişkin istenmeyen davranışlarla karşılaşılma sıklığı ortalamaları.....	105
Tablo 34: Farklı sosyo-ekonomik düzey sınıfların dersine giren öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla karşılaşma sıklığı varyans analizi testi.....	106
Tablo 35: Cinsiyet faktörünü önemli görüp görmeme değişkenine ilişkin istenmeyen davranışlarla karşılaşma sıklığı t testi.....	106
Tablo 36: İstenmeyen davranışlarla karşılaşma sıklığının cinsiyete göre değiştğine inanan öğretmenler arasında t testi.....	107

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Öğretmenlerin cinsiyetlerine ilişkin dağılımları.....	53
Grafik 2: Öğretmenlerin yaş değişkenine ilişkin dağılımları.....	54
Grafik 3: Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine ilişkin dağılımları.....	54
Grafik 4: Öğretmenlerin eğitim durumlarına ilişkin dağılımları.....	55
Grafik 5: Öğretmenlerin sınıflarında bulunan öğrenci sayılarına ilişkin dağılımları.....	56
Grafik 6: Öğretmenlerin okuttukları sınıflara ilişkin dağılımları.....	57
Grafik 7: Öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerine ilişkin dağılımları.....	57
Grafik 8: İstenmeyen davranışlara öğrenci cinsiyetinin etkisine ilişkin dağılımlar.....	58
Grafik 9: Hangi cinsiyetin istenmeyen davranışları daha sık gerçekleştirdiğine ilişkin dağılımlar.....	59
Grafik 10: " <i>Sınıfta söz almadan konuşmak</i> " davranışının yüzdelerik Dağılımları.....	63
Grafik 11: " <i>Sınıfa gürültüyle girmek çıkmak, diğer öğrencileri itelemek</i> " davranışının yüzdelerik dağılımları.....	63
Grafik 12: " <i>Sürekli arkadaşlarını şikayet etme</i> " davranışının yüzdelerik dağılımları.....	64
Grafik 13: " <i>Ders için gerekli materyalleri getirmemek</i> " davranışının yüzdelerik dağılımları.....	65
Grafik 14: " <i>Arkadaşlarına karşı fiziki ya da diğer biçimlerde zorbalık yapmak (bağırarak, üzerine yürümek, hükmetmek, saldırmak)</i> " davranışının yüzdelerik dağılımları.....	65
Grafik 15: " <i>Ev ödevlerini yapmamak</i> " davranışının yüzdelerik dağılımları.....	66
Grafik 16: " <i>Verilen görevi yapmamak</i> " davranışının yüzdelerik dağılımları.....	67
Grafik 17: " <i>Diğer öğrencileri kızdırmak ve sataşmak</i> " davranışının yüzdelerik dağılımları.....	67
Grafik 18: " <i>Dersi dinlememe</i> " davranışının yüzdelerik dağılımları	68
Grafik 19: " <i>Arkadaşlarına lakap takma</i> " davranışının yüzdelerik dağılımları.....	68
Grafik 20: " <i>Sürekli tuvalet izni istemek</i> " davranışının yüzdelerik dağılımları...	69
Grafik 21: " <i>İlgisiz davranışlarda bulunarak komiklik yapmaya çalışmak</i> " davranışının yüzdelerik dağılımları.....	70
Grafik 22: " <i>Kendi eşyalarına zarar vermek, uygun kullanmamak</i> " davranışının yüzdelerik dağılımları.....	70
Grafik 23: " <i>Yalan söylemek</i> " davranışının yüzdelerik dağılımları.....	71
Grafik 24: " <i>Öğrencilerin dikkatini dağıtıcı ses ve gürültü yapmak (ıslık çalmak, sürekli konuşmak, nesnelere vurarak gürültü çıkarmak v.b.)</i> " davranışının yüzdelerik dağılımları.....	72
Grafik 25: " <i>Temizlik ve görgü kurallarına uymamak</i> " davranışının yüzdelerik dağılımları.....	72

Grafik 26: "Sınıftaki eşyalara özenli davranmamak (yerlere çöp atma, duvarları kirletme, sıraları çizme vb.)" davranışının yüzdelerik dağılımları.....	73
Grafik 27: "Kaba ve küfürlü dil kullanmak" (kırıcı, argo konuşmak, kaba ve müstehcen dil kullanmak, küstah ve münasebetsiz ifadeler kullanmak) " davranışının yüzdelerik dağılımları.....	74
Grafik 28: "Arkadaşlarının eşyalarını izin almadan kullanmak" davranışının yüzdelerik dağılımları.....	74
Grafik 29: "Derste oturup hiçbir şey yapmamak, konuyu ya da sorunun cevabını bilmesine rağmen derse katılmamak" davranışının yüzdelerik dağılımları.....	75
Grafik 30: "Arkadaşlarına asılsız ithamlarda bulunmak" davranışının yüzdelerik dağılımları.....	76
Grafik 31: "Sınıf içinde koşmak, sıraların, masaların üzerine çıkmak" davranışının yüzdelerik dağılımları.....	76
Grafik 32: "Makul eleştirilere düşmanca tepki göstermek" davranışının yüzdelerik dağılımları.....	77
Grafik 33: "Sınıfta sürekli dolaşmak, bir yerde uzun süreli oturamamak" davranışının yüzdelerik dağılımları.....	77
Grafik 34: "Başarısızlığından dolayı başkalarını suçlamak" davranışının yüzdelerik dağılımları.....	78
Grafik 35: "Arkadaşlarıyla ders sırasında mesajlaşmak" davranışının yüzdelerik dağılımları.....	79
Grafik 36: "Nedensiz devamsızlık yapmak" davranışının yüzdelerik dağılımları.....	79
Grafik 37: "Sınıfa (veya derse) geç gelmek, erken çıkmak veya izinsiz ayrılmak" davranışının yüzdelerik dağılımları.....	80
Grafik 38: "Arkadaşlarının, sınıfın, öğretmenin eşyalarına zarar vermek" davranışının yüzdelerik dağılımları.....	81
Grafik 39: "Sınıf içinde koşmak, sıraların, masaların üzerine çıkmak" davranışının yüzdelerik dağılımları.....	81
Grafik 40: "Diğer öğrencileri ve öğretmenleri sözlü olarak taciz ve fiziksel olarak tehdit etmek" davranışının yüzdelerik dağılımları.....	82
Grafik 41: "Hırsızlık yapmak" davranışının yüzdelerik dağılımları.....	83
Grafik 42: İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla başetme yöntemlerinin kullanılma sıklığı grafiği.....	85
Grafik 43: Cinsiyete göre istenmeyen davranışlarla karşılaşma sıklığı.....	91
Grafik 44: Kıdeme göre istenmeyen davranışlarla karşılaşma sıklığı.....	94
Grafik 45: Okutulan sınıfa göre istenmeyen davranışlarla karşılaşma sıklığı.....	97
Grafik 46: Sınıfın sosyo-ekonomik durumuna göre istenmeyen davranışlarla karşılaşma sıklığı.....	100

BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde, sırasıyla araştırmanın teorik temellerini ve gerekçesini oluşturan problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, sayıtlar, sınırlılıklar, araştırmanın önemi ve araştırmada kullanılan kavramların tanımlarına yer verilecektir.

1.1. Problem Durumu

Sürekli değişen ve gelişen çağa ayak uydurabilecek nitelikte insanlar yetiştirebilmenin ön koşullarından ve hatta en önemli şartlarından biri iyi bir eğitim sistemidir. Bu sistemin en işlevsel parçalarından biri kuşkusuz okul ve okulun kalbini oluşturan sınıftır. Sınıf eğitim sisteminin ilk ve temel basamağıdır. Her sektörde ihtiyaç duyulan nitelikli insan kaynağı sınıfta yetiştirilir.

Sınıf, eğitim öğretim etkinliklerinin gerçekleştiği bir yaşama alanıdır (Aydın 2005: 1). Sınıf öğrencilerle öğretmeni buluşturan yerdir. Dolayısıyla öğrenci, öğretmen, süreç, yöntem ve teknikler, planlama gibi öğeler bu alanın en önemli unsurlarındandır. Bu alanda öğretmen ve öğrenciler etkili bir öğrenme-öğretme sürecinin gerçekleşmesi için bir araya gelirler. Sınıfın iyi yönetilmesi eğitimde başarılı olmak için atılan ilk adımdır. Elbette bu alanda sorumluluğun büyük bir kısmı öğretmene düşmektedir.

Öğretmenlik profesyonel bir ustalık ister. Fakat tüm dünyada öğretmenliğin istediği yetenekleri keşfetmek 1980'li yıllara dayanır. Çünkü sınıf yönetiminin tarihçesi çok da uzun bir süreci içermemektedir. 19.yy'da eğitim kurumları 'normal okullar' şeklinde biliniyordu. Bu okullar toplum tarafından desteklenen katı normlar üzerine oturtulmuştu. Bugün ise 'normal okullar' diye adlandırılan bu okullardan ve öğretmenlerden istenen özellikler birçok etmenle birleşmiştir. Öğretmenlerden becerilerin yanı sıra aynı zamanda anlayış, esneklik gibi özellikler de istenmektedir. Bu durum özellikle sağduyu ve mekanik yetenekleri geliştirmenin ötesinde daha önemli bir yere sahiptir (Wragg 1984).

1.2. Sınıf Yönetimi

Eğitim ve öğretim yaşamının temel öğelerini “okul” ve “öğretmen” oluşturur. Öğrencinin dersi sevmesi, çalışma alışkanlığı kazanmasının yanı sıra, benimseyeceği değer yargıları, tutumları açısından da öğretmenin değeri büyüktür (Sadık, 1999: Akt. Güleç, 2004: 248). Öğretmen sınıf atmosferi içinde çalışmalarını düzenli bir şekilde organize etme, tüm sınıfa öğretimi cesaretlendirici kılma, derse hakim olma, öğretimde dikkati koruyabilecek düzenlemeler yapma ve sınıf içi ilişkilerde duyarlı olma durumundadır (Çakmak 2001). Öğretmen, okul ve sınıf ortamını canlandıran, öğretim için uygun, ilginç ve zevkli bir duruma getiren kimsedir. Yönettiği öğretim etkinlikleri sırasında dolaylı ve dolaysız olarak öğrencileri üzerinde izler bırakır. Akademik ve meslekleri bakımından geleceklerine yön verir. Ayrıca onların kişiliklerini kazanmalarına ve bir hayat görüşü edinmelerine yardımcı olur (Çalık 2003: 2).

Eğer bir öğretmen sınıfındaki öğrencileri tarafından benimsenir ve desteklenirse ya da bir model olarak kabul edilirse başarıya ulaşmaması için geçerli hiçbir neden kalmaz. Bunun yolu ideal bir öğretmen modelini benimseyen, kabul eden ve uygulayan öğretmen olmak için çaba göstermek ve mutlaka başarı sağlamaktır (Aytekin 2003: 95). Bir öğretmenin sınıfta etkili olabilmesi için birtakım özelliklere sahip olması gerekir. Alan bilgisinde yeterli olma, insan hakları ve demokrasi ilkelerine saygılı olma, kendini sürekli geliştirme, mesleğini sevme, öğrenci merkezli bir öğretim anlayışına sahip olma, bireysel farklılıkları göz önünde bulundurma, öğrencilerle duygusal iletişim kurma gibi özellikler lider bir öğretmende bulunması gereken başlıca niteliklerdir.

Aytekin (2003) ise; çağdaş sınıf yönetiminde ideal öğretmen modelinin niteliklerini şöyle sıralamıştır:

- Güvenilir kişiliği olmalıdır.
- İnsan sevgisi ile dolu olmalıdır.
- Öğrencilerinin bireysel farklılıklarının bilincinde olmalıdır.
- Öğrencilerin eğitim hakkına sahip olduğunun bilincinde olmalıdır.
- İnsan haklarına ve demokrasi ilkelerine saygılı olmalıdır.
- Tehdit ve korku yaptırımını yerine, sevgi ve saygı yaptırımını kullanmalıdır.
- İyi iletişim kurmalıdır.

- Eğitim sürecini düzenleyen kurallarda değişmeleri kabullenmelidir.
- Öğrencilere değer vermelidir.
- Çifte standartlardan kaçınmalıdır.
- Öğrencilerin sınıf içinde haklarının bulunduğunu kabul etmelidir.

Öğretmen, sınıfın nabzını elinde tutan bir doktor, yaşamın kurallara uygun gerçekleşmesine özen gösteren bir hakem, sınıf içi uyum ve ahengi sağlayan bir orkestra şefidir (Jones and Jones 1982: Akt. Aydın 2005: 16). Öğretmene dair tüm bu sayılan niteliklerden de anlaşılacağı gibi sınıf yönetiminde en önemli pay öğretmene aittir. Sınıf yönetimi son zamanlarda daha geniş açıdan ele alınmaya başlamıştır. Sınıfta sadece öğretmen otoritesinin hakim olduğu yapıdan uzaklaşarak, öğrenme ortamının oluşturulmasına daha fazla çaba harcanmaya başlanmıştır. Böylece öğrencilerin öğrenme için harcadıkları zaman artarken öğrenme dışı davranışlarında da azalma görülmüştür (Terzi 2001).

Peki sınıf yönetiminin tanımı nasıl yapılmaktadır? Sınıf yönetimi kavramı çeşitli kaynaklarda değişik şekillerde tanımlanmıştır.

Lemleck (1988)'e göre sınıf yönetimi “ kaynakları örgütleme, çevreyi etkili bir biçimde düzenleme, öğrenci gelişimini gözleme, ortaya çıkabilecek öğrenci sorunlarını önceden tahmin edebilme gibi unsurları içeren sınıftaki hayatın bir orkestra gibi yönetilmesi” dir. (Lemleck 1988: Akt. Başar 2003: 6)

Sınıf yönetimi; başka bir ifadeyle, sınıf içi etkinlikleri etkili bir biçimde düzenleyip sürdürebilme ve öğrenci davranışlarına rehberlik edebilme becerisi olarak tanımlanabilir. Sınıfın bir orkestra olarak düzenlenebilmesi için öğretmen ve öğrenci beklentilerinin karşılıklı olarak bilinmesi gerekmektedir. Başka bir ifade ile sınıf yönetimi, sınıfta pozitif bir atmosfer oluşturma ve düzeninin sağlanmasının ötesinde, öğrencilerin kendilerini özgürce ifade edebilmelerini ve potansiyellerinin ortaya çıkarılmasını da içermektedir (Turan 2004: 2).

Farklı bir tanıma göre sınıf yönetimi, sınıf ortamında her türlü mevcut kaynakla iş görme, beklenen güçlükleri yenme ve beklenmeyen güçlüklerle uğraşma olarak da tanımlanabilir (Erdoğan, 2002: 12).

Okutan'a (2004) göre sınıf yönetimi, sınıftaki madde ve insan kaynaklarının amaçlara hizmet edecek biçimde kullanılması bilgi ve becerisi anlamına gelmektedir.

Sarıtaş'ın (2001) yaptığı tanım ise şöyledir: Sınıf yönetimi, eğitim programı ve planı, öğretim yöntemi, eğitim etkinliği, teknoloji, zaman, mekan, öğretici ve öğrenci arasında etkili bir eşgüdümleme gerçekleştirerek, öğrenmeye elverişli bir ortam ve düzenin sağlanması ve sürdürülmesidir.

Baloğlu'nun (2001) Dünya'da ve Türkiye'de sınıf yönetimi ile ilgili yaptığı literatür taramasından sonra yaptığı tanım sınıf yönetiminin hem yönetim bilimi, hem pedagoji hem de öğretim alanıyla olan ilişkisini yansıtır. Bu tanım şöyledir: Sınıf yönetimi, öğretmenin öğretim hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla, öğretim ortamında bulunan madde ve öğrenci kaynağını koordine ederek, öğrenmeyi etkili ve kontrollü yürütebilme becerisidir.

Bu tanımlardan anlaşılacağı gibi; öğrenme için uygun ortamın sağlanması ile başarılı bir sınıf yönetimi için ilk adım atılmış olur. Ancak sınıf yönetimi sadece plan, program, mekan gibi unsurlarla sınırlandırılmamalı; öğretmen ve öğrencinin karşılıklı duygusal ve fiziksel iletişiminin sınıf yönetimine olan katkısı unutulmamalıdır.

1.2.1. Sınıf Yönetiminin Amaçları

Yönetim bir amaca yöneliktir. Amacın belirlenmesi, gerçekleştirilmeye çalışılması ve ne ölçüde gerçekleştirildiğinin değerlendirilmesi yönetim sürecinin asıl fonksiyonudur. Bu durum her alanda olduğu gibi sınıf yönetimi için de geçerlidir (Efil 1994: 156). Sınıf yönetiminin temel amacı olumlu, verimli öğrenme çevresi oluşturarak, öğrencilerin öğretim hedeflerine ulaşmalarını sağlamaktır. Bu amaca ulaşmak için etkili sınıf yönetimi zamanın etkili kullanılmasını, sınıf yaşamının düzenli bir biçimde yürütülmesini ve öğrencilerin kendi kendilerini yönetmelerini sağlar (Erden 2005: 20).

Etkili bir sınıf yönetimi ancak planlı, programlı, disiplinli, demokratik yapılanmaya önem ve öncelik veren, bireysel ayrılıkları gözetken ve uygun sınıf ortamının ve atmosferinin oluşturulmasına hizmet edecek gerekli çalışma, etkinlik ve düzenlemelerin kurallar içinde hayata geçirilmesi ile amacına ulaşmış olur. Sınıf yönetimiyle amaçlanan itaatkar, öğretmenin buyurduğu her şeyi yerine getiren

öğrenciler değil, kendi kontrol mekanizmasını çalıştırabilen ve kendi kendini yönetebilen öğrenciler yetiştirebilmektir.

Etkili bir sınıf yönetiminin ön koşulu; alanda yeterlilik, üst düzey öğretim becerileri ve sınıf yönetimi becerileridir. Eğitim-öğretim etkinliklerinde geçerli olan tüm ilkeler sınıf yönetiminde de geçerlidir. Sınıf yönetiminde başarılı olmak isteyen öğretmenlerden, aşağıda belirlenen ilkelere uygun davranışlar sergilemesi beklenir (Çöle ve Chan 1994: Akt. Gözütok 2000). Bu ilkeler şu şekilde sıralanabilir: bireysellik ilkesi, çocuğa görelilik ilkesi, demokratiklik ilkesi, hayatilik ilkesi, bireysel ayrılıklar ilkesi, güncellik ilkesi, gelişim ilkesi, çevresellik ilkesi, toplumsallık ilkesi, ilgi ve motivasyon ilkesi, işbirliğinde yapıcılık ilkesi, merkezden çevreye ilkesi, yakından uzağa ilkesi, kolaydan zora ilkesi, somuttan soyuta ilkesi, bilinenden bilinmeyene ilkesi (Gürsoy 2001).

1.2.2. Sınıf Yönetimi Değişkenleri

Bir yöntem olarak sınıf yönetiminin çeşitli dinamiklerin etkileştiği sınıf ortamında öğretmenlerin yönetim becerileri üzerinde odaklaştığı söylenebilir. Öğretmenin yönetim becerileri sınıf içi kadar; okul, aile, çevre, toplum gibi diğer sistem öğelerini kapsayan geniş bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır (Terzi 2002). Bu çalışmada sınıf yönetiminin okul, aile, toplumsal çevre değişkenleri üzerinde durulmuştur.

1.2.2.1. Okul

Okul, toplumdaki bireylerin eğitilmesi işlerini üstlenen kurumların ortak adıdır. Okulun fiziki ve psikolojik yapısı sınıf yönetimini etkiler. Sınıf yönetiminin başarısı okul yönetiminin başarısıyla doğrudan ilgilidir. Sınıfların fiziki düzeni, kapasitesi, kullanılacak araç ve gereçler okul yönetiminin kontrolü altındadır. Ayrıca sınıf yönetimini etkileyecek kararlar da okul yönetimi tarafından alınır (Çalık 2003). Okul yönetiminde öğretmenler de önemli bir etkidir. Bu nedenle yönetimin, öğretmenlerin moral ve iş doyumlarını gözetmesi gerekir. Öğretmenlerin beklenti ve gereksinimlerinin

bilinmesi ve karşılanabilmesi ise öğretmenler kurulunun yönetsel etkinliğinin artmasına bağlıdır (Aydın, 2005: 21).

1.2.2.2. Aile

Çocuğun bilişsel, duyuşsal ve psikomotor yönlerden gelişmesini ve sosyalleşmesini sağlayan ilk ve en önemli kurum ailedir. Çocuk okul başlayıncaya kadar içinde bulunduğu ailesinin yaşam biçimine uygun kişilik, ilgi, sevgi, tutum ve davranışlar geliştirir (Yavuzer, 1993: 139). Aile, toplumun temel niteliklerini yansıtan en küçük toplumsal birimdir. Bireyin kişiliğinin gelişmesinde ailenin payı büyüktür. Öğrenci aile çevresinin iyi ya da kötü özelliklerini mutlaka okula yansıtır. Bir öğrenci, sınıfa gelirken yalnız gelmez, beraberinde ailesinin kültürünü, değerlerini, yapısını, problemlerini, kendi davranışlarına ve tutumlarına yansımış olarak getirir. Ailenin gelir durumu, eğitim durumu, ailedeki birey sayısı, ailedeki çatışma ve aile baskısı öğrencinin başarısını da etkilemektedir. Aileyi iyi tanıyan bir öğretmen olumlu bir sınıf ortamı oluşturarak etkili bir sınıf yönetimi gerçekleştirebilir (Schwartz 1995, Akt. Dönmez 2004: 54-55; Çalık 2003).

Aileyle ilgili olarak öğretmenin yapması gerekenlerden ilki, ailenin tanınması, bunun aracı da öğretmen-veli iletişimidir. Ailenin özelliklerini iyi bilmek öğretmene davranış esnekliği tanır. Ailenin çeşitli özellikleri, öğrencilerinin sorunlarının çözümünde öğretmen için doğrudan ve birincil kaynaktır. Öğrenmede ailenin etkisi düşünüldüğünde ne aile okulun yerini tutabilir ne de okul ailenin yerini tutabilir (Başar 2003). Araştırmalar öğretmenle düzenli bir iletişim içerisinde olan ailelerin, öğretmenin sınıf içi çalışmalarını yönlendirici ve güdüleyici bir “güç” oluşturduğunun ortaya koymaktadır. Aynı şekilde aileler tarafından dikkatle takip edildiğini bilen öğretmenin de iletişime daha açık ve sınıf içerisinde daha etkili olduğu, araştırma bulguları arasındadır (Özden 2002: 47).

1.2.2.3. Toplumsal Çevre

Her okul belli bir toplumsal çevrede yer alır. Toplumsal çevre; fiziksel, sosyal, kültürel, siyasal, demografik, vb. bir dizi değişkenin etkilerini yansıtan değerler dizgesi olarak tanımlanabilir. Okul, içinde yer aldığı toplumun gerçekliğini tanımalıdır. Çünkü en genel anlamda toplumun eğitimi ile yükümlü bulunan bir kurum olan okul, kendisine yönelik sosyal beklenti ve gereksinimlerin bilincinden yoksun ise işlevlerini yerine getiremez (Aydın, 2005: 25)

Toplumsal bir kurum olan okul, belli bir toplumsal çevrede faaliyetlerini sürdürür. Bu yüzden okul yöneticisi ve öğretmen çevreyle yakın ilişki içinde olmalıdır. Böylece hem çevrenin okuldan beklentileri öğrenilmiş olur hem de okula gerekli destek sağlanır (Çalık 2003). Amacı öğrencileri eğitmek olan okul, çevresini de eğitmelidir. Bunu yaparsa o çevreden okula gelecek öğrencilerin bazı davranışları daha okula gelmeden düzeltilmiş olur. Aksi halde, çevredeki istenmeyen davranış örnekleri sınıfa kadar girer, sınıf ortamını bozar, eğitsel amaçların ve sınıf yönetiminin engellerini oluşturur (Başar 2003: 16).

1.2.3. Sınıf Yönetimi Yaklaşımları (Modelleri)

Bir öğretmenin sınıf yönetiminde etkili olabilmesi için izlediği yaklaşım çok önemlidir. Sınıf yönetiminde yaklaşım; amaçlara, kaynaklara ve gereksinimlere göre değişmektedir. Alan yazında sınıf yönetimi için beş yaklaşımdan söz edilmektedir. Bunlara geleneksel yaklaşım, tepkisel yaklaşım, önlemsel yaklaşım, gelişimsel yaklaşım ve bütünsel yaklaşım adı verilmektedir (Aydın 2005; Sarıtaş 2001; Başar 2003)

1.2.3.1. Geleneksel Yaklaşım

Geleneksel yaklaşım, öğretmenin mutlak egemen olduğu sınıf modelidir. Bu yaklaşım öğretmeni merkeze alır. Yani bir bakıma öğretmen aktif, öğrenciler pasif konumdadır.

Geleneksel yaklaşımda öğretmen öğrenci ilişkileri, aşırı ölçülerde yapılandırılmıştır. Sınıf içi kurallar oldukça katı ve tek yönlüdür. Eğitim amaçlarının ve sınıf içi kuralların belirlenmesinde, öğrenci katılımına yer verilmez (Aydın 2005: 3). Geleneksel anlayışla gerçekleştirilen sınıf yönetiminde öğretmen, kendisi tarafından hazırlanan davranış kurallarına öğrencilerinin tamamen uymalarını ve bu kuralları harfiyen yerine getirmelerini bekler. Bu kurallar tek taraflı belirlenmiştir ve tartışılmaz. Öğretmenin tek amacı istediklerini öğrencilere nasıl yaptırabileceğidir (Saban 1999).

Bu yönetim anlayışında bütün ilkeler önceden belirlenmiş, görevler tek tek önceden yazılmış, çalışma grupları otoriter bir şekilde oluşturulmuştur. Ödüllendirme öğretmenin kişisel bakış açısına göre verilmektedir. Bu yönetim anlayışı ve yönetim güdülere emir ve talimatlar üzerine dayalıdır. Derste hemen hemen soruların tümü öğretmen tarafından sorulur (Hesapçioğlu 1995: 256). Geleneksel yaklaşımın egemen olduğu sınıflarda yetişen öğrencilerin, çağdaş yaklaşımların aksine; kendini ifade etmekte güçlük çeken, çekingen ya da aşırı otoriter davranışlar sergilemeleri mümkündür. Çünkü model aldığı öğretmen benzer davranışlar sergilemektedir.

Geleneksel sınıf yönetimi yaklaşımı, insan doğasına ilişkin kötümser ön yargıları referans olarak alır. Dolayısıyla sınıfta disiplinin sağlanması için otokratik yöntemlerin uygulanması gerektiği şeklindeki kalıp yargılara dayanır. Ancak bu yaklaşım durumu daha çok güçleştirmekten başka bir işe yaramaz (Aydın 2005: 4).

1.2.3.2. Tepkisel Yaklaşım

İstenmeyen bir davranışı önlemeye yönelik tepki üzerine kurulmuş olan sınıf yönetimi yaklaşımıdır. Amacı, istenmeyen durum veya davranışın değiştirilmesidir. Ödül ve ceza etkinlikleriyle düzeni sağlamak bu yaklaşımın özünü oluşturur. Olumlu ya da olumsuz pekiştiricilerle istenmeyen davranışın önlenmesine çalışılır. Ödevini yapmayan öğrencinin (istenmeyen davranış) tenfüse çıkarılmaması (ceza) ya da sessiz duran öğrenciye (istenilen davranış) söz hakkı verilmesi (ödül) tepkisel yaklaşıma örnek olarak verilebilir.

İstenmeyen sonuç mutlaka tepki görür. Model, “teпки karşı tepki doğurur” endişesi ile çok dikkatli kullanılmalıdır. Bu özellikleri nedeniyle tepkisel model, klasik

sınıf yönetimi modeli olarak nitelendirilebilir. Bu modelin daha çok sınıf yönetimi hakkındaki bilgi, beceri, deneyimi zayıf ve diğer modelleri iyi kullanamayan öğretmenler tarafından kullanıldığı söylenebilir (Sarıtış 2001: 53). İstenen yararı vermeyen bir ders aracının değiştirilmesi, okula gelmeyen bir öğrencinin ailesiyle görüşülmesi, arkadaşını rahatsız eden bir öğrencinin uyarılması, bu modelin kullanım örnekleri olarak verilebilir (Başar 2003: 9). Bu modelin sakıncalarından bir tanesi de her şey ödül ve cezaya bağlı olduğu için öğrenci ve öğretmen arasında duygusal bir bağ kurulamaması ve iletişimin kopuk olmasıdır.

Özet olarak bu yaklaşım klasik bir model olarak kabul edilse de istenmeyen bir davranış ve sonuç meydana geldiğinde ihtiyaç duyulup başvurulabilecek bir modeldir.

1.2.3.3. Önlemsel Yaklaşım

İstenmeyen davranış gerçekleşmeden önce önlem alınıp davranışın engellenmesi modelinin benimsendiği sınıflarda önlemsel yaklaşım söz konusudur. Öğretmenin istenmeyen davranışları en aza indirmek için ilgi çekici bir plan hazırlaması önlemsel yaklaşıma örnek olarak verilebilir.

Önlemsel model, plânlama düşüncesine bağlı, geleceği kestirme, istenmeyen davranış ve sonucu olmadan önleme yönelimlidir. Amacı, sınıf sorunlarının ortaya çıkmasına olanak vermeyici bir düzenleniş ve işleyiş oluşturarak, tepkisel modele gereksinimi azaltmaktır. Bu model sınıf etkinliklerini bir “ kültürel sosyalleşme süreci ” olarak ele alır. Sınıfta yanlış davranışa olanak vermeyen bir sosyal sistem oluşturmaya çalışır (Başar 2003: 9). Sorunların ortaya çıkmasını önlemek amacıyla sınıf ortamı ve işleyişin iyi düzenlenmesi gerekmektedir. Bunun için de plan, program ve hazırlıkların iyi yapılp önleyici düzenlemelerin alınması şarttır. Ayrıca önlemsel yaklaşımda gruplar bireylere göre daha ön plandadır. Çünkü etkinlikler gruplara yönelik planlanmıştır. Bu yaklaşımın asıl amacı sınıfta sosyal bir sistem oluşturmaktır.

Bu yaklaşımda ortamlar, plan ve programlar, kurallar dahil her şey bu anlayışla ele alınır. Önlemler, bireyler değil, sınıfın tümü dikkate alınarak oluşturulur. Model sınıfın, istenmeyen davranışa olanak vermeyen bir sosyal sisteme dönüştürülmesini öngörmektedir. Model iyi işletilirse tepkisel modele başvurmaya gerek kalmaz (Sarıtış

2001: 53). Ancak öğretmenin aldığı önlemlerde aşırıya kaçması durumunda öğrencilerin eğitim ortamından sıkılmaları ya da okul dışındaki hayattan soyutlanmaları da mümkündür. Örneğin; öğretmenin öğrencilerin konuşmalarını engellemek için onları birbirini görmeyecek şekilde oturtması aşırı derecede önlem almaktır (Ağaoğlu 2003 :13). İstenmeyen davranışın gerçekleşmeden caydırılması ya da önlem alınıp engellenmesi davranışı düzeltmekten daha kolay olduğu için önlemsel yaklaşım oldukça işlevsel bir modeldir.

1.2.3.4. Gelişimsel Yaklaşım

Gelişimsel disiplin yaklaşımı, Kohlberg'in Ahlâk Gelişimi kuramının öğrenci disiplin uygulamalarına uyarlanmasıdır. Bu disiplin yaklaşımı öğrencilerin evrensel ahlak ilkelerine yaklaşmasını hedeflemektedir (Sarı 2005). Gelişimsel yaklaşımda, öğrencilerin gelişim evrelerinin ve bu uygulamalara hazır bulunuşluklarının göz önünde bulundurulması amaçlanır. Böylece öğretim etkinliklerini düzenlerken ve uygularken, öğrenciler hangi evredeyse ona göre bir yaklaşım sergilenir. Bu yaklaşımda öğrencilerin fiziksel, duygusal, deneyimsel gelişim düzeyleri öğretmen tarafından çok iyi bilinir ve buna göre uygulamaya gidilir.

Bu yaklaşımda ilköğretimden liseye kadar olan gelişim basamakları esas alınır. Burada önemli olan nokta uygulama yapılmadan önce öğrencilerin hazır duruma getirilmesidir. Gelişimsel model dört basamaktan oluşur. Birinci basamak, onuncu yaşa kadar süren, nasıl öğrenci olunacağına öğrenildiği zamandır, öğretmene çok iş düşer. İkinci basamak on-on iki yaş arası dönemdir. Sınıf yönetimine verilen ağırlık azalır, öğrenciler olgunlaşma yolunda, sınıf düzenine uymaya, öğretmeni hoşnut etmeye isteklidir. Üçüncü basamak, on iki-on beş yaşları arasındadır. Öğrenciler, zevk ve destek almak için birbirlerine bakarlar, yetke görüntüsü verirler. Öğretmeni sıkıntıya sokmayı seçebilir, bunun sonunda arkadaşlarının beğenisini de kazanabilirler. Sınıf yönetimi kurallarının nedenlerini ararlar. Dördüncü basamak lise yıllarıdır. Öğrenciler, kim olduklarını, nasıl davranmaları gerektiğini anlamaya başlarlar, sosyalleşir, akıllanırlar, yönetim sorunları azalır. Çocukta ana baba ve yetişkinlerin etkisi, yirmi yaş dolaylarına kadar gittikçe azalır, sonra artar. Arkadaşlarının etkisi ise gittikçe artar. Bu iki etkinin

kesiştiği on iki yaş dolayı, ğretmen ve ana baba için sıkıntılı yıllardır (Brophy 1988 Akt: Başar 2003: 10). Bu yaklaşımda ğretmen gelişim özelliklerinin sınıf yönetimi açısından yaratabileceği sonuçları dikkate almak zorundadır (Sarıtaş 2001: 54).

1.2.3.5. Bütünsel Yaklaşım

Bütünsel yaklaşım, sınıf yönetimini sadece basit anlamda sınıfta disiplini sağlama olarak görmemektedir. Bütünsel ve çok boyutlu olan bu sınıf yönetimi yaklaşımına göre, sınıf yönetimini etkileyen çok sayıda değişken vardır (elik 2002). Bu model için sınıf yönetiminin sistem modeli denebilir. Modelin evre boyutunda; okul, aile, boş zaman etkinliklerinin yer aldığı arkadaş çevresi vardır (Başar 2003: 10).

Bu yaklaşım, geleneksel yaklaşım hariç bütün sınıf yönetimi yaklaşımlarında başvurulan ve hepsinde yararlanılan bir sınıf yönetimi modelidir. Burada ngrlen yaklaşım duruma göre değişir. Ancak en temel alınan model nlemsel modeldir. nlemsel modelle istenmeyen davranış gerçekleşmeden önlem alınmış ve uygun öğrenme ortamı hazırlanmış olur. Bunlar sağlanırken elbette gelişimsel model de esas alınır ve öğrencinin gelişim basamağına göre hareket edilir. İstenmeyen davranış sürdürüldüğü takdirde son olarak tepkisel modele başvurulur ve ödül ve ceza yaptırımları uygulanır.

Tüm bu yaklaşımlardan ğretmen kendisine ve sınıfının düzeyine göre benimseğiği modeli veya modelleri kullanabilir. Her sınıf için geçerli bir sınıf yönetimi modeli yoktur. Çünkü okul düzeyi, ders, öğrencilerin sosyal ve psikolojik özellikleri, öğretmenin bilgisi ve kişiliği gibi faktörler sınıf yönetimini değiştirir. Burada daha önce de belirtildiği gibi gereksinim, kaynak ve amaçlar devreye girer. Ancak unutulmamalıdır ki eğitim sistemi ve sınıf yönetimi gittikçe öğrenciyi merkeze alır hale gelmiştir. Bu yüzden model benimserken otokratik yaklaşımdan ziyade demokratik bir tutum benimsenirse öğrencilerin ruhsal gelişimleri açısından daha doğru bir karar verilmiş olur.

1.2.4. Sınıf Kuralları

Toplu yaşamın yolu düzenden, düzeni oluşturmanın yolu ise davranışları kurala bağlamaktan geçer (Sarıtaş 2001: 51). İnsan ilişkilerinde kurallara gerek olmadığını kimse söyleyemez. Ailede güvenliğin ve birliğin sağlanması için kurallar gereklidir. Küçük ya da büyük, birarada yaşayan insan toplulukları üyelerinin davranışlarını sınırlayan ve düzenleyen kuralları koyar. İnsan ilişkileri kurallar ve kanunlar olmadan işleyemez. Bu gerçek, okullarda her yerden daha çok geçerlidir. Öğrenciler neyin kabul edilemez olduğunu anlamaz, sınırlarını bilemezlerse, o ortama alışmakta zorluk çekerler. Kurallar olmayınca çatışmalar önlenemez ve tekrar tekrar çözümleri gerekir (Gordon 2004).

O halde bu kadar önemli olan “kural”ın tanımı nasıl yapılmaktadır. “Kural, davranışlarımıza yön veren, uyulması gereken ilke” olarak tanımlanmaktadır (TDK 1997). Kurallar, önceden verilmiş hazır kararlardır. Deneyimlere dayanarak, gelecekteki belirli durumlarda nelerin nasıl yapılmasının iyi olacağını, nelerin beklendiğini, uyulmadığında nelerin olacağını açıklayarak, yöneticinin işini kolaylaştırır (Raviv and others 1990: Akt. Başar 2003: 69). Sınıf yönetimi açısından bakıldığında kural, “kabul edilebilir davranışlar için standartlar sağlar”, diğer bir deyişle “ kurallar öğrencilere sınıfta hangi davranışın kabul edilebilir hangi davranışın kabul edilemez olduğunu açıklayan yargılar” olarak tanımlanmaktadır (Yüksel 2006: 108).

Sınıfta düzen ve disiplinin sağlanması, sınıf kurallarına dayalı olarak geliştirilir. Sınıf kuralları, öğrencilerin uymak zorunda oldukları kurallardır. Bu kurallar sınıfın düzeyine ve derse göre değişiklik gösterir (Çelik 2002: 67). Sınıfta öğrencilerin uymaları gereken kuralların oluşturulması sınıfın düzeni, öğretimin etkililiği, zamanın verimli kullanılması ve güvenlik açısından büyük önem taşımaktadır. İyi bir sınıf yönetiminin temeli dikkatlice hazırlanmış kurallar ve yönergelere dayalıdır (Aksoy 2002: 18).

Belirsiz durumlar öğrencileri olduğu kadar, öğretmenleri de korkutur. Böyle olunca yapıcı işlerde kullanılabilecek enerji, nasıl davranılacağını kestirmeye ve sorunlarla nasıl başa çıkılacağını anlamaya harcanır (Gordon 2001: 21). Öğrencilerden sadece hangi davranışların beklendiği söylendiğinde bu, pek etkili olmayabilir. Ancak

kurallar açık ve net bir biçimde belirtilirse ve öğrencilerin hangi davranış ölçütleri geliştireceklerine dair kurallar oluşturulursa bu kurallar daha kalıcı olur.

Sınıf kuralları öğretmenin tek başına belirleyebileceği kurallar değildir. Kuralları belirlemek için öğrenciler ve öğretmenin öğretim yılı başında beraber planlama yapmaları gerekir. Aksi halde kendilerinin katılımı olmayan kurallara uymaları da beklenmemelidir.

Sınıf kuralları, gerek öğretmenin gerekse öğrencinin haklarını karşılıklı koruduğu için iki yönlü bir yarar sağlar. Sınıf kuralları, öğretmeni defalarca yeni ve yeniden karar alma sıkıntısından kurtarır, tarafsız davranmayı sağlar, yetkiyi meşrulaştırır, emir, istek ve beklentilerin benimsenmesini sağlar, ödül ve cezayı kişisellikten kurtararak, kabul edilmesini sağlar, değerlendirmede standartları oluşturur (Sarıtaş 2001: 51).

Sınıf kurallarının belirlenmesinde önemli olan bazı hususlar şu şekilde sıralanmaktadır (Jones ve Jones 1998: Akt. Celep 2002: 47).

1. *Sınıf kuralları okul kuralları ile uyumlu olmalıdır:* Okulda uyulması gereken kılık kıyafet, giriş çıkış saatleri gibi kurallar sınıf içinde de geçerlidir.
2. *Kurallar öğrencilerle birlikte belirlenmelidir:* Öğrenciler kuralları belirlerken sorumluluk aldıkları için kuralları benimserler.
3. *Sınıfta beklenen olumlu davranışlar tanımlanmalı, olumlu ifadelerle kural cümlesi haline getirilmelidir:* Olumsuz ifadeler öğrencilere sadece ne yapmamaları gerektiğini gösterirken ne yapılması gerektiği konusunda bilgi vermez. Bu yüzden kurallar olumlu ifadelerle belirtilmelidir.
4. *Kurallar önemli davranışları kapsamalıdır:* Kurallar sadece en temel davranışlar üzerinde kurulmalıdır.
5. *Kural sayısı az olmalıdır:* Az sayıda kuralın hatırlanması daha kolay olur. Ayrıca az sayıda kural bu kuralların önemini gösterir. İdeal kural sayısı 4-6 dır.
6. *Kural ifadeleri, kısa ve açık olmalıdır:* Kurallar öğrencilerin hepsi tarafından anlaşılır nitelikte olmalıdır.
7. *Kurallar gözlenebilir davranışları belirtmelidir:* Kurallar öğrencilerin tutumlarından çok izlenebilir davranışlarını içermelidir.

8. Kurallara uyma ve uymama davranışlarının sonucu belirlenmelidir:

Kuralların yaptırımlarının neler olacağını kararı yine öğrencilerle birlikte verilmelidir. Öğrenciler kurallara uymanın ya da uymamanın sonucunu bilme ihtiyacı duyarlar.

Sınıf kurallarının başarılı bir şekilde uygulanması için; öğretim yılının başından itibaren, düzenli, planlı ve programlı olunması, öğrencilere zaman ayrılması, oluşturulan kuralların katı değil; değiştirilebilir nitelikte olması gerekir. Bazı kurallar yararlı olmaktan çıkabilir ya da daha yararlısı bulunduğu anda değiştirilebilmelidir. Unutulmamalıdır ki sınıftaki en önemli problem disiplin kadar, sınıf kurallarının olmaması ve ne yapılacağını bilinmemesidir.

Elbette sınıf yönetiminin etkili olabilmesi için sınıf yönetiminin öğelerinden biri olan disiplinin katkısı büyüktür. Çünkü öğrencilerin disipline edilemeyen davranışları, sınıf içerisindeki öğrenme sürecini olumsuz olarak etkilediği gibi, çok önemli zaman kayıplarına da yol açmaktadır. Bu bölümde sınıf yönetiminin öğelerinden kısaca söz edilecek ve sınıf yönetiminin önemli bir boyutunu oluşturan disiplin ve disiplin modelleri üzerinde durulacaktır.

1.3. Disiplin

Sınıf yönetiminin en önemli öğeleri; sınıf liderliği, öğrenime ilişkin sınıf atmosferi ve disiplindir. Bu öğelerden sınıf liderliği ele alındığında öğretmenin kişiliği, alan bilgisi gibi faktörler devreye girer ve bu faktörlerin sınıf yönetimine etkisi tartışılmaz. Ayrıca sınıfın düzeni denildiğinde, fiziki koşullar, ısı , ışık gibi faktörler de öğrenmeyi olumlu etkiler. Disiplin ise tüm bu olumlu koşullar gerçekleştikten sonra sınıfta yapılan etkinliklerin düzenli ve amaçlarına uygun şekilde gerçekleşmesini sağlamak içindir (Celep 2002; Sarıtaş 2001; Yiğit 2004).

Öğretmen sınıfında disiplini ne kadar sağlayabiliyorsa derslerde de o kadar başarılı olur. Sınıf disiplini sağlayamayan öğretmenler dersin büyük bir kısmında disiplini sağlamaya çalışmakta ve öğretim faaliyetlerine yeterince vakit ayıramamaktadırlar. Etkili bir sınıf yönetiminin olduğu sınıflarda öğrenme dışı davranışlar azınlıktayken öğrenciler öğrenme için daha çok zaman harcarlar.

O halde öğrenme ortamını bu kadar etkileyen disiplin kavramının literatürde nasıl tanımlandığı üzerinde durmakta fayda vardır.

Disiplin kavramı, en çok kabul gören anlamı ile mevcut yasa, kural, ilke ve düzenlemelere uygun davranma olarak tanımlanabilir. Disiplini amacı, belirli amaçlarla bir araya gelmiş insanların, söz konusu amaçları daha iyi gerçekleştirebilmek için konulmuş kurallara uyumunu sağlamaktır. Düzenli ve disiplinli olmayan hiçbir çabanın başarıya ulaşması olanaklı değildir. Bütün çalışma alanlarına insan yetiştiren eğitim sisteminde disiplinin önemi tartışılmayacak kadar açıktır (Yiğit 2004: 156) .

Aksu (1999) disiplini şu şekilde tanımlamıştır; disiplin bireylerin ve grupların eğitim amaçlarına ulaşmak için hareket ve davranışlarını kontrol altına almalarıdır. Disiplin, yalnızca uyulması gereken kurallar listesinden çok daha geniş bir anlam ifade etmektedir. Amaçlı etkinlikler, uygun çevre, birlikte çalışma alışkanlığı, kendi kendini kontrol gibi kavramlar disiplin tanımı içinde önemli yer tutmaktadır (Küçükahmet 2003: 158). Disiplin bir anlamda çocuğun sahip olduğu sorumluluklarıyla yaşantısındaki hareketlerin doğal ve sosyal sonuçlarını kabul etmesidir. Çocuk eğitiminin bir parçasıdır ve çocuğun gelişiminde önemli bir rol oynar. Sevgi ve güven ilişkisini geliştirmek, benlik saygısının temelini atmak, başkalarını anlamak ve onların kişiliklerine saygı göstermektir (Halis, 2001: 93).

Disiplin deyince insanların aklına çoğunlukla ceza gelmektedir. Oysa ceza disiplinin eş anlamlısı değil sadece bir işlevidir. Bu ayrımı Tertemiz (2003) şu şekilde yapmaktadır: “Ceza disiplin ile karıştırılmamalıdır. Ceza yıkıcı davranışa tepkidir. Disiplin ise yıkıcı davranış ve bundan doğan tepkiyi önlemek içindir”. Yani disiplinin olduğu her yerde cezanın olması zorunlu değildir. Bir ortamda disiplini sağlamak için mutlaka kişilerin korkması gerekmez. O ortamdaki davranışları düzenleyecek, paylaşılan değerlerin olması da, o ortama disiplin getirebilir (Cüceloğlu 2001).

Disiplin kontrolsüz davranışlara yönelik olduğu gibi aşırı kontrollü davranışlar da disiplinden beklenen sonuç olmamalıdır. Kontrolsüz olan davranışlar istenmeyen davranıştır; ama aşırı kontrollü olan davranışların da öğretmen tarafından takdir görmemesi gerekir. Kendi hareketlerini aşırı derecede kontrol etmeye çalışan bir öğrenci kendisinden beklenenin de bu olduğunu düşünürse pasif ve kendine güvensiz

olarak yetişebilir ve ondan beklenen bu davranış çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir.

Erden (2005) okulda disiplinin amacını, öğrenciye kendi davranışını istenen davranışlarla kıyaslayarak öz denetleme, öz değerlendirme alışkanlığı ve yeterliği kazandırmak, öğrencilerin sosyalleşmelerini geliştirmek, onlara doğru düşünme ve değerlendirme kriterleri çerçevesinde hareket etme alışkanlığı vermek biçiminde açıklamıştır.

Öğretmenler, sınıftaki verimliliğin disiplinin sağlanmasıyla mümkün olduğunun bilincindedirler. Disiplin sistemin işleyişine belirlilik, kararlılık kazandırır ve belirsizliğin yarattığı rastlantısallığı, bilinmeyişin verdiği rahatsızlığı önler. Sınıf düzeninin kurulması ve sürdürülmesinin öğrencilerin davranışları üzerinde etkisi oldukça fazladır. Sınıf başarısı, karşılıklı etkileşimler bütünüdür bir sonucu olduğundan, geleneksel anlamdaki disiplini, demokrasiyi yerleştirmeyi hedefleyen okullarda, dolayısıyla sınıf içerisinde kullanmak uygun düşmemekte ve cezasız disiplin kavramının kullanılması tercih edilmektedir (Civelek 2001: 3).

Eğitimde genel anlamda disiplini içsel disiplin ve dışsal disiplin olarak ikiye ayırabiliriz:

İçsel disiplin; öğrencinin kendi kendini kontrol edebilmesidir. Öğrenciye kalıcı davranış kazandırılması ancak onun bu davranışları benimsemesi şeklinde olabilir. Disiplin denildiğinde akla gelen kontrol hep anne, baba veya öğretmenler tarafından öğrenci üzerinde oluşturulan baskı biçiminde algılanmamalıdır. Kontrol öğrencinin kendi kendini baskı altında olmadan denetleyebilmesidir. Burada yetişkinlerin görevi çocuğun kendini denetlemesine yardımcı olmak olmalıdır. Bu da kendi sorumluluklarını yerine getirerek çocuğa örnek olmak şeklinde olabilir (Civelek 2001).

Dışsal disiplin ise dışarıdan bir etki ile sağlanır. Burada klasik disiplin anlayışından söz etmek mümkündür. Ödül ve ceza yoluyla öğrencinin sınıf içerisindeki olumlu ya da olumsuz davranışları değerlendirilir.

Eğitim değerlerine bakıldığında içsel disiplin eğitim değeri en yüksek olanıdır. İçsel denetimi başaran öğrencilerin davranışlarında daha kontrollü olmaları beklenir. Ayrıca bir işi kendi kendine başarmanın keyfine vararak istedik davranışlara yönelecekler ve hem davranış hem de iç disiplini sağlayacaklardır (Civelek 3001). Çoğu

disiplin sorunları derse düzenli bir başlangıç yapılamamasından kaynaklanmasına rağmen, ikinci en çok sorun yaratan kısım ise dersin bitimidir (Moyle 1992: 113). Dikkatli bir şekilde plânlanmış bir ders bitimi tecrübeli öğretmenlerin bir uygulamadan diğerine geçişi başarıyla yapabildikleri bir yöntemdir (Smith and Laslett 1993: 5).

Eğitimde disiplin kavramı öğretmenler tarafından çeşitli şekillerde ele alınmaktadır. Bir öğretmene göre sessiz oturmak disiplin kuralı sayılırken bir diğer öğretmen öğrencinin aktif olmasını isteyebilir. Ayrıca bazı dersler yüksek düzeyde motivasyon isterken bazı dersler sessiz çalışmayı gerektirmez. Disiplin kavramının anlamında birlik sağlanmasında güçlük çekilse de, herkes disiplinin gereğine inanmakta, başarıya giden yol olarak tanımlanmaktadır. Burada önemli olan öğretmenlerin sınıf içerisinde disiplini sağlamadan önce disiplin konusunda yeterli bilgiye ve donanıma sahip olmalarıdır.

1.3.1. Disiplin Modelleri

Öğretmenlerin disiplini farklı algılamalarının nedeni onların hangi disiplin modelini benimsedikleriyle yakından ilgilidir. Her öğretmen sınıf yönetiminde kendine göre bir tarz belirler. Bu tarzı geliştirmek isteyen bir öğretmenin disiplin modellerinden haberdar olması öğretmenin tarzını somutlaştırır. Ayrıca model ya da modelleri inceleyen bir öğretmen kendi tarzının eğitim psikolojisi bakımından uygun düşüp düşmediğini gözden geçirmiş olur.

Yapılan araştırmalara bağlı olarak birçok disiplin modelinden bahsetmek mümkündür. Ancak bir disiplin modelinin her ortamda geçerli olması olası değildir. Bu çalışmada belli başlı disiplin modelleri ele alınacaktır. Bunlar; Canter Modeli, Kounin Modeli, Glasser Modeli, Davranışçı Model, Öğretmen Etkinlikli Model ve Ussal Sonuçlar Modelidir (Celep 2002; Pala 2005; Çelik 2002; Sarıtaş 2001).

1.3.1.1. Canter Modeli

Lee ve Marlene Canter tarafından geliştirilen (1985) ve “Güvengen Davranış Modeli” olarak da adlandırılan bu model son yıllarda yaygın biçimde kullanılmaya

başlanmıştır. Bu modeli destekleyenler olduğu kadar eleştirenlerin sayısı da oldukça fazladır.

Bu davranış modelinde öğretmenin disiplini oluşturabilmek için kullandığı basamaklar vardır. Öğretmen öncelikle öğrencilerle beraber kuralları oluşturur. Daha sonra istenmeyen davranışlar tespit edilir. Olumlu ya da olumsuz davranışa göre ödül veya fiziksel olmayan cezanın yaptırımından yararlanılır. Sınıfta öğretmen ve öğrenci hakları ve bunların sınırları vardır. Bu sınırları koyup ayarlayan öğretmendir.

Canter Modeli öğretmenin sınıfta etkin olması gerektiği düşüncesine dayanır. Modele göre otorite kurmak idealist bir öğretmen için gereklidir. Öğretmen beklentiler konusunda öğrencilerle açık ve dürüst iletişim kurar, öğrencilerin iyi niyetlerini kötüye kullanmaz; sınıfa uyumu arttıracak türde tepkilerde bulunur. Kişisel hiçbir soruna tolerans göstermez. Öğretmen kendi düşüncelerinden dolayı bir öğrencinin durumu hakkında ayrıcalık yapmaz. Hatta öğrencilerin yaşadığı duygusal problemler, kalıtım, bedensel özürler bile otoriter öğretmen tarafından hoş görülmez (Saritaş 2001).

Canter, öğretmenin başarısızlığının sebebini, disiplini sağlamadaki başarısızlığı olarak görmektedir. Canter, disiplini sıkı kontrol ve öğrencilere insanlık dışı davranma değil, insancıl öğrenme ortamı sağlayarak, psikolojik güvenlik ve yetenekleri genişletecek bir gereksinim olduğunu savunmaktadır (Pala 2005: 175).

Canter Modeli'nin üstün yönleri;

- Kullanımının basit olması,
- Öğretmenin kişisel isteklerini yerine getirebilmesi,
- Disiplin sürecine yönetici ve aileyi de katmasıdır.

Zayıf yönlerinden bazıları ise;

- Disiplin sorununun altında yatan duygu, hastalık, ırk gibi nedenleri ele almada yetersiz kalması,
- Olumlu pekiştiricilerin uygulanmasına fazla yer verilmemesi,
- Bazı durumlarda cezalandırmanın istenmeyen davranışı daha da özendirme olarak sıralanabilir (Celep, 2002).

Sonuçta davranışçı temele dayanan her yaklaşımın olduğu gibi bu yaklaşımın da avantajları ve dezavantajları vardır. Bu model dıştan güdülemeyi desteklemekte buna

karşılık, içten güdülemeyi önlemektedir. Bununla birlikte bu yaklaşım, öğretmenin müdahalesi sonucu öğrencileri pasif rol oynamaya yöneltmektedir (Ayers ve Gray 1998: Akt. Çelik 2002: 44).

1.3.1.2. Kounin Modeli

Bu modele ismini veren Jacob Kounin (1977) sınıf disiplinini sağlama konusunda yaptığı çalışmalar sonucunda hiçbir psikolojik veya eğitimsel teoriye dayanmadığını ileri sürdüğü modelini oluşturmuştur. Kounin öğrencinin davranış ve öğrenmesini mükemmelleştirmek için öğretmenlerin ne yapması gerektiği üzerinde durmuştur.

Kounin'in yaklaşımı, öğretim yöntemleri ve öğrenci davranışları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Kounin çalışmasında özellikle öğretmenin yorumu ve azarlama davranışıyla öğrenci tepkisi arasındaki ilişki ve öğretmen tepkisinin diğer öğrenciler üzerindeki etkisi üzerinde durmuştur (Çelik, 2002: 37). Bu model, grup yönetimi ve dalga etkisi konuları üzerine inşa edilmiştir. Kounin'e göre, öğretmen öğrencinin hatalı davranışını düzelttiğinde, bu sonuç dalga etkisi yaratarak, gelecekte diğer öğrenciler tarafından sergilenecek aynı ya da benzer davranışları da önler (Sarıtaş, 2001: 83).

Öğretmen istenmeyen davranışta bulunan öğrenciyi ve davranışı belirlemeli, istenmeyen davranış yerine hangi davranışın olması gerektiğini belirtmelidir. Bu modelde sert tepkiler önerilmez (Tertemiz 2003: 71).

Kounin grup yönetiminin başarılı olması için şu önerilerde bulunmuştur (Smith and Laslett: 1993).

- Öğretmen, öğrenci beklenti ve gereksinimlerine duyarlık göstermelidir.
- Öğretmen öğrencilere dersin her aşamasında performanslarını geliştirmek için, düzenli geri bildirimler vermelidir.
- Dersin farklı kısımlarında, öğrencilerin karşılaşabilecekleri güçlükleri önceden sezerek zamanında gerekli önlemleri almalıdır.
- Bir etkinlikten diğerine mümkün olduğu kadar farklı yöntem ve teknikleri kullanarak geçmelidir.

- Öğrencilerin dikkatlerinin dağılmamasını sağlamak ve herkese başarılı olma imkanını vermek için, bütün öğrencilerin derse eşit biçimde katılmalarını sağlamalıdır.

1.3.1.3. Glasser Modeli

William Glasser, 1985 öncesi ve sonrası olmak üzere iki disiplin modeli ortaya atmıştır. 1985 öncesi modelde, sınıf kuralları, davranışlar ve disiplin konularıyla ilgili toplantıların etkili olacağını savunmaktaydı. Glasser, sınıf kurallarının kaçınılmaz ve kurallara uyma konusunda kararlılığın şart olduğunu belirtmektedir. Öğretmenler, öğrencilere iyi seçenekler sunmalı ve sorumluluklar vurgulanmalıdır (Pala 2005: 175)

Glasser 1965 yılında ortaya attığı modeline “gerçek terapi” demeyi daha uygun bulur. Glasser gerçeklik terapisini “Bireyin kendi davranışının sorumluluğunu bireye yükleme” şeklinde tanımlar. Bu modelde gerçek terapi kişisel bir yol göstericidir. Bu modelde eğer öğrenci isterse aklı başında, mantıklı ve davranışlarını kontrol edebilir. Öğrencilere gerçek hayattaki ihtiyaçlarını karşılamaları ve sorumluluklarını kazanmaları için rehber olunmalıdır. Öğretmenlerin rehberlik yapmaları öğrencilerin iyi seçim yapabilmelerini kolaylaştırır (Tertemiz 2003).

Glasser modelinde, sınıf toplantıları istenmeyen davranışlara çözüm üretmede etkin bir yol olarak kabul edilir. Öğretmenin bilinçli olarak arka planda kaldığı bu toplantılarda sınıf kuralları, bunların nasıl ve kim tarafından denetleneceği, uyulmadığında izlenecek yollar belirlenerek, öğrencilere kendilerini denetleyecek sorumluluk verilmektedir (Sarıtaş 2001: 82-83). Glasser’e göre başarılı bir kimliği kazanmanın unsurlarından bazıları; kendi davranışının sorumluluğunu kabul etmek, plan yapmak ve gerçekleştirmede sorumlu davranmak, başkalarını sevmek ve onlara katılmak, kendine ve başkalarına yararlı etkinliklere katılmaktır.

Glasser’in 1985’ten sonra geliştirdiği model ise okullarda kaliteyi geliştirmekle ilgilidir. Glasser’e göre öğretmenlerin öğretim yöntemlerini değiştirerek, müfredat ve materyallerde iyileştirme sağlayarak nitelikli bir eğitim sağlanmış olur. Öğretimi iyileştirerek kaliteye ulaşılabilir. Kaliteli okullarda yöneticiler yalnızca yönetici konumunda olmayıp aynı zamanda liderlik anlayışını da benimsemelidir.

Glasser kaliteli okullarda olması gereken davranışları şöyle tanımlamıştır:

- Okul etkinlikleri temelde sevme, kabul görme, kontrol, özgürlük ve eğlence gereksinimlerini doyumaya yönelik olmalıdır.
- İşbirlikçi öğrenmeye önem verilmelidir.
- Öğretmenler öğrencilerinin birbirinden farklılık gösteren ve doyurulma biçimleri de farklı olan gereksinimlerini, bireysel farklılıklarına uygun olarak doyurulmasına önem vermelidir.
- Öğretmenler, öğrencilere kendi başarılarını en yüksek düzeye çıkarma sorumluluğuna sahip olduklarını belirtmelidirler.
- Kaliteli okullar, standart başarı testleri gibi dışardan belirlenmiş üretim ölçütleri ile kendilerini karşılaştıramazlar.
- Sınıf kuralları az ve basit olmalıdır.
- Öğretmen, bir sıkıntı ile karşılaştığında öğrencinin ailesini çağırmaktan kaçınmalıdır (Celep 2002: 242-243).

Bu modelin öğrenci disiplinine yönelik önemli katkılarından bazıları şunlardır:

(Edwards 1997: Akt. Celep 2002: 246).

- Öğrenci özerkliğini ve sorumluluğunu arttırması,
- Öğrenciye kendi davranışlarının olası bütün sonuçlarını görme olanağı sağlaması,
- Öğrencilerinin kendilerinden kaynaklanan disiplin sorunlarını çözmelerine yardımcı olması,
- Öğretmene şiddetten kaçma olanağı sağlaması,
- İstenmeyen davranışların sınıf toplantılarında ele alınıp öğrencilerin disiplin sorunlarını anlatmalarına fırsat tanınması olarak sıralanabilir.

Modelin zayıf olduğu bazı yönler ise şunlardır: (Edwards 1997: Akt. Celep 2002: 246).

- İstenmeyen davranışlar konusunda öğrenciler ile iletişim kurulduğunda, öğretmen öğrenciye tepki göstermede zorlanır,

- Sınıf toplantıları istenilen sürede bitmeyebilir,
- Kontrol kuramını uygulayarak, öğrencilerin, gerçek özerklik duygusunu yaşamaları zordur,
- Okulda olmayı istemeyen öğrencinin, davranışlarını geliştirme konusunda plan yapmasını sağlamak zordur,
- Öğretmenleri sınırsız bir biçimde hoşgörülü ve iyimser davranmaya yöneltmektedir.

1.3.1.4. Davranışçı Model

Bu model, davranışçı psikolog Skinner'in düşünceleri üzerine kurulmuştur. Skinner'e göre, her tür davranış öğrenme yoluyla kazanılır veya değiştirilir. Buna göre insanın davranışlarının içgüdüsel dürtü ve güdülerden çok, sosyal etkileşim yoluyla edinildiğini savunan davranışçılar, öğrenmeyi bir uyarın-tepki eşleşmesi olarak kavramlaştırmaktadır (Aydın 2005: 109). Bu model davranışların çevre tarafından ödül ve ceza yoluyla öğrenildiğini savunur. Bu modelin özü doğru davranışlara ödül, not, şeker gibi pekiştiriciler verilip davranışın sıklığını arttırmaktır. Ayrıca istenmeyen davranışları azaltmak için de genellikle fiziksel olmayan ceza verilip bu davranışları en aza indirmek amaçlanır.

Skinner'e göre sistematik olarak ödüllendirilen davranış, öğrencilerin istenen yönde davranışlarını şekillendirmektedir. Öğretmen, istenen davranışı ödüllendirirse, öğrenci aynı davranışı tekrar etme eğilimi gösterir. Öğretmenler, öğrencilerin olumlu davranışlar geliştirmeleri için sözlü yorum, yüz ifadeleri, mimik, gülümseme, hoş söz, not ve yıldız gibi ödül ve pekiştiriciler vererek ilgi ve çabayı artırabilirler. Ödüllendirilmeyen, göz ardı edilen ve ceza verilen davranış ise zayıflar ve söner. Ceza, istenmeyen davranışın yok olması için olumlu pekiştiricilerden daha çabuk etkisini gösterir. Fakat cezanın davranışı bastırırken, eğitim hedeflerini zedeleyen yönleri göz ardı edilmemelidir. Ceza, öğrencilerde olumsuz duygular geliştirebilir ve öğretmene karşı soğukluk, düşmanlık gibi duyguların gelişmesine neden olabilir. Bu modele göre de, öğretmenlerin, öncelikle kurallar ve davranışların sonuçları hakkında öğrencilere açık ve net bilgiler, yönergeler vermesi gerekmektedir (Pala 2005: 174).

Bu modelin üstün yönlerinden bazıları şunlardır: (Edwards 1997: Akt. Celep 2002: 183).

- Kullanımı çok basittir.
- Sonuçlar hemen alınmaktadır. Davranışı kontrol altında tutmak çoğu öğretmenin istediğine uygun düşmektedir.
- Öğrenciler ödül elde ettiklerinde kendilerini başarılı hissetmektedirler.
- Standart davranışlar tüm öğrenciler için tek, sürekli, açıktır.

Bu modelin zayıf yönlerinden bazıları şunlardır: (Edwards 1997: Akt. Celep 2002: 183).

- Modelin uygulanması ile elde edilen sonuçlar genelde uzun süre kalıcı değildir.
- Ödüllere sınırlama getirildiğinde, öğrenciler istenilen başarıyı göstermeyebilirler.
- Öğrenciler kendi davranışlarını nasıl yöneteceğini öğrenmeyebilirler.
- Bazı öğretmenler için bu yaklaşım, oldukça rüşvetçi bir duruma dönüşebilir.
- Öğrenciler duygularını açığa vurma, çözümler üzerinde karar verme, yeteneklerini geliştirme fırsatını edinemezler.

1.3.1.5. Öğretmen Etkinlikli Model

Bu model öğretmenlerle öğrenciler arasında iyi ilişki kurulmasını sağlamak amacıyla Thomas Gordon (1974) tarafından tasarlanmıştır. Gordon öğretmenlerin anlayışlı tavırlarıyla istenmeyen davranışların azalabileceğine inanır. Gordon, öğretmenlerin sınıf yönetiminde otoriter ve başıboş yönetim yaklaşımı uygulamaktan kaçınmaları gerektiğini savunmaktadır. Gordon'a göre öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişki; açıklık, şeffaflık, özen, bağımsızlık, farklılık, karşılık gereksinimlerinin karşılanması durumunda olumlu ve yerinde olur (Tertemiz 2003: 71; Celep 2002; Çelik 2002: 48).

Bu modelin amacı, öğretmenlere, öğrencilerle nasıl olumlu ilişkiler kurabileceklerini öğretmektir. Gordon' a göre, istenmeyen davranışlar açık ve kışkırtıcı olmayan iletişimle azaltılabilir. Modelin özü karışık bir durumda sorunun kime ait olduğunun belirlenmesidir. Sorun öğrenci kaynaklı ise öğretmen bir danışman ve yardım edici gibi aktif dinleme yolunu kullanarak, öğrenciye kendi sorununa kendisinin çözüm bulmasına yardım eder. Sorun öğretmene ait ise, öğretmen ve öğrenciler ortak olarak çözüm üretmelidir (Sarıtaş 2001: 84).

Gordon (1996) "Etkili Öğretmenlik Eğitimi Kitabı"nda Yöntem III dediği "Kaybeden Yok" yönteminde öğretmen ve öğrenci her iki taraf için kabul edilebilecek ve hiçbirinin kaybetmeden kazanacağı bir çözüm üretme yolundan söz eder. Gordon'a göre hiç kimsenin bir başkasıyla baş etmek zorunda kalmayacağı yeni yollara ihtiyaçlar vardır. Bu yöntem, sorunun özünü araştırmaya ve onu iyileştirmeye yöneliktir. Bir süreçtir ve taraflar olumlu sonuca ulaşana kadar pek çok etkileşime girerler. Öğretmen-öğrenci çatışmasında her iki taraf soruna çözüm getirebilmek amacıyla başbaşa verirler ve çeşitli çözümler üretirler. Bu çözüm önerilerinden her iki tarafın ihtiyacına cevap verebilecek birini seçerler. Bu yöntemde ceza uygulanabilir bir çözüm değildir (Tertemiz 2003: 72).

Bu modelin üstün yönleri şunlardır:

- İyi öğretmen- öğrenci ilişkisini geliştirir.
- Öğrencilerin kişisel sorunları ve duyguları ele alınmaktadır.
- Öğretmenlere öğrencilerin kendi davranışlarının diğerlerini nasıl etkilediğini değerlendirebilmesi için gereksinimlerini tanıma konusunda yardım etmektedir.
- Öğretmenlerin gereksinimlerini ve duygularını anlama konusunda öğrencilere yardım etmektedir (Celep 2002: 240).

Bu modelin zayıf yönleri ise şunlardır:

- Öğretmenler etkin dinleme rolünden öğrenciyi yönetme ve kontrol etme rolüne geçebilirler.
- Öğretmen kendisi ve öğrenciler arasındaki farklı değerleri kabul etmekte zorlanabilir (Celep 2002: 240).

1.3.1.6. Ussal Sonuçlar Modeli

Ussal sonuçlar modeli, Rudolf Dreikurs (1982) tarafından geliştirilmiştir. Amaç öğrencide öz disiplini sağlamaktır. Öğrenciye kendi davranışlarından kendisinin sorumlu olduğunun öğretilmesi yaklaşımın temelini oluşturur.

Dreikurs'a (1982) göre öğrencilerin karşılamak istedikleri bazı temel gereksinimleri vardır. Öğretmenin sınıf içi süreçlerde bunları dikkate alması gerekir. İstenmeyen davranışlar, tanınmak, dikkat çekmek, g aramak, intikam almak ve yetersizlik göstermek gibi hedeflere ulaşmak için yapılan girişimler olarak görülmelidir. Öğretmen, bunları fark etmeli ve bunlarla baş edebilmelidir. Bazı insanlar, disiplin sağlamayı, çatışma veya davranış bozukluğu karşısında cezalandırma olarak düşünebilir. Çocuklar ise, genelde disiplini, yetişkinlerin koyduğu, kurallarını anlamadıkları karmaşık bir oyun olarak algılar (Pala 2005: 174).

Bu modelde öğrencilere dünyanın gerçekleri öğretmenlerce gösterilmesi gereği vurgulanmıştır. Ancak bu yolla öğrenciler davranışlarından sorumlu olmayı öğrenirler. Örneğin; sınıfını temiz tutmak, yerlere çöp atmamak gibi. Eğer ğrenci derste verilen sürede çalışmasını bitiremediyse, yapılması gerekenler ders aralarında ya da okul çıkışında kendisine yaptırılmalıdır. Böylece ğrenci durumu değerlendirme, deneyim kazanma fırsatı bularak sorumlu seçimler yapmayı öğrenir (Tertemiz 2003: 73).

Bu modelin üstün yönlerinden bazıları şunlardır:

- Öğrenci özerkliğini arttırır.
- Önleyici bir disiplin yaklaşımı içermez.
- Öğrencilerin yaptıkları şeyin nedenini anlamalarına olanak sağlar.
- Öğrencilerin doğru davranışı öğrenmelerine yardım eder.
- Keyfi cezalandırma ve sistematik pekiştirme yerine, ussal sonuçlara güvenilir.

Bu modelin zayıf yönlerinden bazıları ise şunlardır:

- Öğretmenler ğrencilerinin günlük hareketlerini belirlemede zorlanırlar.
- Öğrencinin davranışının altında yatan amacı belirlemek zordur.

- Sınıf toplantıları, duygusal olgunluğa erişmemiş ya da iletişim becerilerine sahip olmayan öğrenciler üzerinde gereksiz bir stres yaratır.
- Yapılan etkinliğin karmaşıklığı ve yoğunluğuna göre ortaya çıkan istenmeyen davranışa ceza uygulanabilir.
- Verilen ceza küçükten büyüğe göre tırmanabilir.

Tablo 1’de disiplin modellerinin özellikleri kısaca özetlenmiştir (Moore 2000: 199).

Tablo 1: Disiplin modellerinin özellikleri

Özellikler	Canter Modeli	Kounin Modeli	Glaser Modeli	Davranışçı Model	Etkili Öğretmenlik Modeli	Ussal Sonuçlar Modeli
Sorumlu davranışı teşvik			+			+
Kural oluşturma	+		+	+		+
Hatalı davranışa uygun karşılık	+			+		+
Dalga etkisini kullanma		+				
Uygun davranış karşılığı pekiştirme	+			+		
Sorunları çözüme görüşme yoluyla karar verme					+	
Davranışın kaynağına yönelik biçimlendirme	+				+	+
Açık sınırların tesisi	+		+	+		+
Öz disiplin amacı			+			+
Amaç güdümü davranış		+				
Önlemlere önem		+				
İletişime önem					+	

1.4. İstenmeyen Davranışlar

Son yıllarda hemen hemen bütün ülkelerdeki okullarda öğrencilerde görülen istenmeyen davranışlar, bütün eğitim sisteminin en ciddi problemlerinden biri olarak algılanmaya başlandı. Öğrenci davranışlarındaki bu bozulma, birçok ülkede “topluma karşı nasıl daha sorumlu ve duyarlı insanlar yetiştirebiliriz?” sorusunu gündeme getirmiştir (Lewis 2001: Akt.Yiğit 2004: 156).

Herkesin üzerinde anlaştığı istenmeyen davranışı tanımlamak oldukça zordur. Çünkü davranışları; istenen öğrenci davranışları ya da istenmeyen öğrenci davranışları olarak ayıran kriterler kişiden kişiye, sınıfa, derse, zamana, yaşa ve duruma göre değişebilmektedir. Örneğin, koşma eylemi sınıfta hoş karşılanmayan bir davranışken bahçede normal karşılanacaktır; veya ilköğretim birinci kademedeki karşılaşılan istenmeyen davranışlarla ortaöğretim çağında karşılaşılan istenmeyen davranışlar oldukça farklılık gösterecektir.

Ancak sınıf içerisindeki davranışları istenmeyen davranış olarak nitelendirmek için dört temel ölçüt vardır (Korkmaz 2003:173).

1. Davranışın öğrencinin kendisini ya da sınıftaki arkadaşlarının öğrenmesini engellemesi
2. Davranışın öğrencinin kendisini ya da sınıftaki arkadaşlarının güvenliğini tehlikeye sokması
3. Davranışın okulun araç ve gereçlerine veya arkadaşlarının eşyalarına zarar vermesi
4. Davranışın öğrencinin diğer öğrencilerle sosyalleşmesini engellemesi.

Doyle'e göre davranışın yanlışlığı, yerine, zamanına, sonuçlarına göre de değişir. Amaçlanan sonuca zarar verici olmayanlar, yanlış davranış olarak görülmez. Örneğin, dersin gelişimine katkıda bulunuyorsa, tam yerinde ve zamanında yapılan, sırasını beklemeden konuşma eylemi, yanlış davranış sayılmamalıdır. Dersin son dilimi içindeki dikkatsizlikler de yanlış davranış sayılmayabilir (Doyle 1986: Akt. Başar 2003: 117).

Davranışların istenir olup olmamasının ölçütü, davranışın davrananın, karşısındakinin, davranışın olduğu ortamın özelliklerine göre değişen şekilde, toplumun yazılı olan-olmayan kuralları ile bireysel yargılardır, istenen davranışı "bana göre" olmaktan çıkararak, kurallardır. Okulda, eğitsel çabaları engelleyen her tür davranış, istenmeyen davranış olarak adlandırılır. Bunların olumsuz etkileri derece derece olur. Bu açıdan istenmeyen davranışlar, "yıkıcı olmayandan", "çok yıkıcı olana" uzanan bir yelpazede sıralanırlar (Başar 2003: 95).

Öğretmenin olumsuzluk içeren ancak kasıt ve kötü niyet taşımayan davranışlarla, sürekli tekrarlanan ve zarar verici davranışların ayırında olması gerekir. İstenmeyen davranışta bulunan öğrencinin bu davranışı ile ilişkili olabilecek gerçek niyeti ve davranışı sonrası beklentisinin dikkatle izlenmesi gerekir (Sarıtaş 2006: 171).

İstenmeyen davranışların sağlıklı bir şekilde tanımlanması; bu tür davranışların değiştirilmesi ve bir daha tekrarlanmaması açısından belirleyici bir öneme sahiptir (Aydın, 2000).

İlköğretim okullarında öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları, bir anlamda önemli bir disiplin sorunudur ve eğitim öğretim etkinliğinin yürütülmesinde büyük bir problem oluşturur. Okulda ve sınıfta, eğitsel çabalara engel olan davranışların tümü istenmeyen davranış olarak nitelendirilir. Dersin akışını bozan, hedef davranışlara ulaşmayı zorlaştıran veya engelleyen her davranış, istenmeyen davranıştır (İlgar 2000: 167).

Charles (1996) davranışı istenmeyen davranış olarak adlandırmak için, davranışın kasıtlı olarak yapıp yapılmamasıyla ilişkisini kurmaktadır. Eğer öğrenci kasıtlı olarak bir dersin amaçlara ulaşmasını engelleme amacını güdüyorsa, davranışları istenmeyen olarak adlandırılmaktadır. Ama kasıtlılık davranışın ortaya çıkmasında tek etmen olarak kabul edilmemektedir. Kimi zaman istenmeyen davranışı değişik nedenlere dayalı olarak da gösterebilmektedir.

İstenmeyen davranışlar, öğretmenin sınıf yönetimi kalitesini düşüren davranışlardır. Bu davranışlar sınıf disiplinini bozar, zaman yönetiminin olumsuzlaşmasına neden olur. Buna göre, sınıfta eğitim-öğretimi engelleyen bütün davranışlar, "istenmeyen ya da olumsuz davranışlar" olarak adlandırılır (Okutan 2004: 8).

Küçükahmet'e (2003) göre sınıfta istenmeyen davranış, öğrencilerin öğretmenlerin ortak haklarını istismar eden, ihmal eden, eğitimsel amaç plan ve etkinlikleri olumsuz etkileyen, engelleyen davranışlardır. Başar (2003) ise sınıfta eğitsel çabaları engelleyen her türlü davranışı istenmeyen davranış olarak adlandırır.

Bir sınıf ortamı için istenmeyen davranış, öğretme ve öğrenme sürecini aksatan davranıştır; yani sınıftaki akademik sürecin akışını negatif yönde etkileyen tüm davranışlar istenmeyen davranışlar olarak tanımlanabilir (Türnüklü 2000). Sarıtaş'a (2001) göre istenmeyen davranış, öğrencilerin ve öğretmenin ortak haklarını istismar eden plan ve etkinlikleri olumsuz etkileyen davranışlardır. İstenmeyen davranışın sonucunda bazı olumsuzluklar yaşanabilir; sınıfın duygusal ortamı bozulur, soruna yol açan da dahil olmak üzere bütün öğrencilerin öğrenimi engellenir, sınıfta huzursuzluk yaşanır ve öğretmen gerginleşir. Tertemiz'e (2003) göre istenmeyen davranışlar; sınıf içinde diğer öğrencileri rahatsız eden, sınıf etkinliklerini bozan, okulun ve öğretmenin beklenti kuralları ile ters düşen ya da sınıfta karışıklık yaratan türdeki davranışlardır.

İstenmeyen davranışları azaltmanın yolu istenilen davranışların artırılması ve güçlendirilmesi ile olur. İstenilen davranışlar, ileride de o davranışın yapılma olasılığını artırır, olumsuzları azaltır. İstenilen davranışları çoğaltmak, istenmeyen davranışlarla uğraşmaktan daha az tepki alır. Çünkü burada güç çatışması yoktur ve başarı şansı daha yüksektir.

İstenmeyen davranışların önlenmesi için; istenilen davranışları öne çıkararak çoğaltmak, pekiştirmek, istenilen davranışları ödüllendirmek, öğrencileri tanıyıp onların nelerden etkileneceğini bilerek o etkenleri yerinde ve zamanında ustaca kullanmak gerekmektedir. Bunun için öğrenciyi istenilen davranışlara yöneltmenin bir yolu; öğretmenin örnek, anlayışlı ve destekleyici davranmasıdır. İstenmeyen değil, istenilen davranış göz önünde tutulmalı ve öğretmen de öğrenciye bu anlamda model olmalıdır (Gürsoy 2001).

1.4.1. İstenmeyen Davranışların Nedenleri

Doğada hiçbir şey kendiliğinden oluşmaz. Davranışlar için de bu kural geçerlidir. Hiçbir davranış, kendiliğinden oluşmaz ve ortaya çıkmaz. Davranışın, onun ortaya çıkmasına neden olan etkenler ve oluşumundan sonra onu takip eden sonuçlarla birlikte ele alınması gereklidir (Yiğit 2004). Disiplin sorunlarını çözmenin yolu istenmeyen davranışların nedenlerini araştırmaktan geçer. Sorunların çözümü belirli nedenlerin ele alınmasında saklıdır. Disiplin sorunlarının kaynakları birçok nedene bağlı olabilir (Tertemiz 2003). Yapılan araştırmalara göre sınıf içindeki istenmeyen öğrenci davranışlarının büyük çoğunluğunun nedeni sınıf dışındadır. O halde istenmeyen davranışlarının giderilmesinde çözüm ararken sadece sınıftaki problemlerin giderilmesi gerekli etkiyi yaratmayacaktır. Aynı zamanda öğrenciyi sınıf dışında istenmeyen davranışa yönlendiren nedenler de ele alınmalıdır. Bu çalışmada öğrenciye dayalı, sınıfa dayalı ve öğretmene dayalı istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri üzerinde kısaca durulacaktır.

1.4.1.1. Öğrenciye Dayalı İstenmeyen Davranış Nedenleri

Her insanın kendisine özgü bir kişilik yapısı ve o kişiliğe özgü özellikleri vardır. Her öğrenci kalıtsal, bedensel, bilişsel, duygusal özellikleri açısından kendine özgüdür ve farklıdır. (Yiğit 2004). Ayrıca öğrencilerin geldikleri aile ve çevre yapısı, ailenin ekonomik, kültürel ve sosyal özellikleri de farklılıklar taşır. Bu farklar onların davranışlarına yansır. Genelde istenmeyen davranış gösteren ve akademik başarısı düşük öğrenciler alt sosyo-ekonomik gruba dahil olan ve düzenli bir aile yapısı olmayan çocuklardır. Yapılan araştırmalarda anne babaların çocuktan okul başarısı beklentileri ile akademik başarıları arasında olumlu bir ilişki olduğu, dengeli ve düzenli aile ilişkilerinin çocuğun başarısını olumlu etkilediği ve ailenin eğitimine katılımının, ev çevresi ve desteğinin öğrencinin okula düzenli devam etmesini sağladığı ortaya konmuştur (Erden 2005).

Öğrenciye dayalı nedenlerin hepsi öğrencinin aile ve çevreden getirdiği sorunlar olmayabilir. Öğrenciler gelişim dönemlerine göre farklı davranışlar sergileyeceklerdir.

Ergenlik çağına girmiş bir öğrencinin yarattığı istenmeyen davranışla ilköğretim birinci kademedeki bir öğrencinin yarattığı istenmeyen davranış birbirinden çok farklı olmaktadır. Ayrıca cinsiyet, fiziksel ve duygusal değişimler, sağlık problemleri, ölüm, ayrılma, boşanma gibi sarsıcı olaylar da istenmeyen davranışların oluşumunda önemli bir etkidir.

Öğrenci davranışlarının kazanılmasında en etkili ortamlardan biri de arkadaş gruplarıdır. Öğrencinin yakın çevresi içindeki bu gruplara girişi ve gruptakilerin davranışı etkilenmeye çalışılarak, öğrencinin istenen davranışı kazanıp göstermelerine yardımcı olunabilir (Başar 2003: 16).

Öğretmen tüm bu farklılıkların bilincinde olmalı, öğrencileri tanımaya çalışmalı, aileleri hakkında bilgi sahibi olmalı, okulda istenmeyen; fakat öğrencilerin geldikleri çevrede kabul edilebilen davranışları tahmin edebilmelidir.

1.4.1.2. Sınıfa Dayalı İstenmeyen Davranış Nedenleri

İstenmeyen öğrenci davranışlarının kaynağı bazen sınıf olabilmektedir. Sınıfta bulunan öğrenci ve öğretmen dışındaki her şey sınıf yapısı içinde ele alınabilir. Bunlardan bazıları sınıfın büyüklüğü, kalabalık olması, rengi, aydınlanma durumu ısınma durumu gibi özelliklerdir (Öztürk 2002).

Sınıfın dar olması, sıraların düzeninin öğrencilerin kaynaklara ulaşımını engellemesi hem zaman kaybına, hem de itişip kakışmalara neden olarak istenmeyen davranışların oluşmasına yol açabilir.

Özellikle şehir merkezlerindeki ilköğretim okullarında sınıfların aşırı kalabalık olması nedeniyle öğretmenin sınıfa hakimiyeti zorlaşmaktadır. 50-60 kişinin olduğu sınıflarda öğrencilerin derse ilgisi ve etkinliklere katılımı azalmakta, ve bu da istenmeyen davranışlara sebep olabilmektedir.

Sınıfın renginin de duyguları ve edimi etkilediği yapılan araştırmalarda ortaya konmuştur. Örneğin açık sarı ve portakal renginin uyarıcı etkisi vardır. Mavi renk gevşetici, kırmızı renk ise gerilim yaratıcı özelliğe sahiptir.

Sınıfın ısısı ise mevsime, neme, öğrenciye göre değişiklik göstermektedir. Yüksek ısı fiziksel rahatsızlıklara, ilginin dağılmasına ve buna bağlı olarak istenmeyen

davranışlara neden olabileceği gibi düşük ısı da öğrencinin derse odaklanmasını zorlaştıracığı için yine istenmeyen davranışa sebep olabilir.

Sınıfın aydınlığındaki değişmelerin de öğrencilerin psikolojisini etkilediği varsayılmaktadır. Görme ve okumanın rahatça yapılmasını sağlayacak, doğrudan değil dolaylı bir aydınlatma kullanılmalıdır. Işığın az veya çok olduğu durumlarda öğrencinin gözleri yorulabilir, tahtayı görmek güçleşebilir. Böylece sinirlilik, dikkat dağınıklığı ve istenmeyen davranışlar ortaya çıkabilir.

1.4.1.3. Öğretmene Dayalı İstenmeyen Davranış Nedenleri

İstenmeyen öğrenci davranışlarının önemli bir kısmını da öğretmene dayalı nedenler oluşturmaktadır. Öğretmenin kişiliği, öğrencilerle arasındaki iletişimi, benimsediği yönetim şekli, dersi işleme biçimi, öğrencilerden beklentisi, mesleki yeteneği, alan bilgisi gibi özellikleri sınıfın atmosferini olumlu ya da olumsuz etkileyecektir (Öztürk 2002).

İlköğretim çağındaki çocuklar öğretmeni model alma eğilimindedirler. Bu nedenle öğretmen davranışları öğrencileri olumlu ya da olumsuz yönde etkilemektedir. Öğrencilerde istenmeyen davranışların ortaya çıkmasına neden olabilecek öğretmen davranışlarının neler olduğu belirlendiği takdirde istenmeyen davranışların engelleneceği düşünülmektedir (Mursal 2005:1).

Öğretmenin benimsediği yönetim anlayışı istenmeyen davranışına bakış açısını da değiştirir. Örneğin geleneksel bir yönetim anlayışı benimseyen bir öğretmen ders anlatırken kendisini engelleyecek en ufak bir olayı istenmeyen davranış olarak algılar. Öğrenciler kendisinin belirlediği kurallara harfiyen uymalıdır. Etkin öğrenme ancak bu şekilde gerçekleşir. Oysa demokratik bir yönetim anlayışını benimseyen bir öğretmen, öğrencinin öğretime doğrudan katılması ve bir şeyler üretmesini bekler. Sessiz bir şekilde sırasında oturan ve derse katılmayan öğrenci istenmeyen davranış özelliği göstermektedir. Demokratik sınıflarda öğrenciler istenmeyen davranış göstermeye ve sıkılmaya pek vakit bulamaz. Çünkü öğrenciler büyük çoğunlukla öğrenme faaliyeti içindedirler. Yalnız burada, öğrencinin içsel kontrolü sağlayabilmesi açısından bütünüyle bir serbestlikten ziyade az bir miktarda denetim şarttır.

Öğretmenin öğrencilere yönelik düşük beklenti geliştirmesi de istenmeyen davranışın ortaya çıkmasına neden olabilir. Öğretmen eğer yüksek beklenti geliştirdiği öğrencilere olumlu diğerlerine olumsuz davranıyorsa bu öğrenciler derse katılmayacak, parmak kaldırıp yanlış cevap verdiklerinde azarlanacaklarını düşünecek ve pasif kalacaklardır. Yapılan araştırmalarda istenmeyen davranışları gerçekleştiren öğrencilerin büyük çoğunluğu düşük beklentili öğrencilerdir.

Öğretmenin öğrencilerini motive edebilmesi, derse hazırlık yaparak gelmesi, dikkatlerini çekebilmesi, kullandığı dilin akıcılığı, cümlelerin anlaşılabilmesi, öğrencilerden aktif katılım istemesi, güler yüzlü olması, günlük hayatındaki sıkıntıları sınıfa taşınamaması da öğrencilerin istenmeyen davranışlardan kaçınmalarına neden olabilmektedir.

1.4.2. İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Karşı Kullanılan Stratejiler

İstenmeyen davranış ortaya çıktığında öğretmenin bunu fark edip istenmeyen davranışı ortadan kaldırmak için stratejisini belirlemesi gerekir. Strateji belirlerken en önemli nokta istenmeyen davranışın niteliğidir. İstenmeyen davranış geçici ve fazla rahatsız edici olmayan bir tarzda olabildiği gibi; sürekli olarak görülen ve öğretmene, sınıfa ve arkadaşlarına zarar vermeye yönelik bir tarzda da olabilir.

Davranış ilke ve stratejilerinin uygulanması, sınıfta her zaman karşılaşılabilen sorunların üstesinden gelmede yararlanılabilecek belirgin ve pratik stratejiler sunmaktır. Öğretmenlerin bu stratejilerden bazılarını ya da tümünü zaman zaman kullanıyor olmaları olasıdır. Öğretmenler bu ilke ve stratejileri sistemli ve kararlı olmayan şekilde kullanmaları nedeniyle etkinliklerini azaltabilirler. Davranış değiştirme ilkelerini sistemli şekilde uygulamaya başladıklarında ise, öğretmenler sınıf içinde oluşan öğrenci sorunlarının üstesinden uzmanlara başvurmadan gelebilirler. Ayrıca, olası davranış sorunlarını önleyebilirler (Özyürek, 1997: 16).

Genel olarak istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını engellemek için izlenmesi gereken stratejiler şunlardır (İlgar 2000):

1. Öğrencileri sürekli olarak izlemek: Öğretmenin ders sırasında gözleri ile sınıfın tümünü gözlemleyebilmesi gerekir. Öğretmen öğrencilerin tümünü görebileceği yerlerde durmalıdır.

2. Öğrencileri motive etmek ve motivasyonu dersin sonuna kadar sürdürmek: Öğretmen öğrencileri motive etmek için onlara aktif olmaları için fırsat vermeli, öğrenci merkezli yöntemleri tercih etmeli, mümkün olduğunca fazla öğrenciye söz hakkı vermelidir.

3. Öğrencilerin ilgilerini anlamak ve derse ilgiyi arttırmak: Öğretmen iyi bir gözlemle öğrencilerinin ilgi düzeylerini keşfetmeye çalışmalı, ilginin dağılması ve sıkılma belirtilerinin görülmesi durumunda güncel bir konuyu tartışmak, mantık ve zeka oyunlarını kullanmak, birkaç dakika serbest faaliyet yapmalarına izin vermek vb. gibi bazı şeyleri kullanarak ilgilerini yeniden kazanmaya çalışmalıdır.

4. Sınıf kurallarını tespit etmek: Öğretmen, öğrencileriyle tanıştığı ilk derste öğrencilerinden beklediği davranışlarla ilgili açıklamalar yapmalı, birlikte kurallar belirlenmelidir. Öğretmen bu kuralların neden gerekli olduğu konusunda tatmin ve ikna edici açıklamalar yapmalıdır.

1.4.3. İstenmeyen Davranışlar Karşısında Öğretmenlerin Kullandıkları Başetme Yöntemleri

Sınıf yönetiminde asıl amaç; istenmeyen davranış ortaya çıkmadan müdahale edip önlenmesini sağlamaktır. Uygun davranışların sürekliliğini sağlama, istenmeyen davranışın oluşmasına fırsat tanımama sınıf yönetiminin önemli bir parçasıdır (Ataman 2001). İstenmeyen davranış ortaya çıktıktan sonra ise; öğretmenlerin başvurdukları yöntemlerden bazıları şunlardır:

1. Sorunu anlamak: İstenmeyen davranışın meydana gelmesi durumunda davranışın asıl nedeninin ne olduğunun anlaşılması gerekir. Sorunun doğru bir biçimde anlaşılması, doğru bir yaklaşımla çözülmesi için ön koşuldur. Davranışı anlamak, mevcut sorunların nedenlerini tanımlamanın ötesinde, gelecekte ortaya çıkabilecek istenmeyen davranışların kestirilmesi açısından da gereklidir (Aydın 2005: 150).

Davranışın altında yatan sebep haklı bir gerekçe ise davranış ancak o zaman hoş görülebilir.

2. Görmezden gelmek: Görmezden gelmek hatalı davranışın farkında olduğunu karşı tarafa esnek bir iletişim diliyle yansıtabilme ustalığının anlatımıdır (Aydın 2005: 159). Bazen öğrenciler öğretmenin dikkatini çekmek amacıyla istenmeyen davranış gerçekleştirebilirler. Öğretmen böyle bir davranış gözlemlediğinde istenmeyen davranış gösteren öğrenciyle ilgilenmez ve istendik davranış gösterenlerle ilgilenirse istenmeyen davranış gösteren öğrenci bu davranıştan vazgeçebilir. Ancak öğrencinin davranışları diğer öğrencileri rahatsız edecek ve öğretimi kesintiye uğratabilecek boyutta ise bu tepki kullanılmamalıdır.

3. Göz teması kurmak: İstenmeyen davranışı durdurmanın ilk yolu öğrenciyle göz teması kurmaktır. Öğretmen istenmeyen davranışı gösteren öğrenci ile göz teması kurarak; öğrencinin yaptığı davranışın farkında olduğunu ve bu davranışının yanlış olduğunu gösterir. Bu durumda öğrenci istenmeyen davranışı bırakırsa hem ders bölünmemiş olur; hem de sınıftaki diğer öğrencilerin olayı fark etmeleri engellenmiş olur. Ders esnasında sık sık öğrencilerin arasında dolaşmak, dikkati dağılmış öğrencilere yaklaşarak, rastlantıymış gibi öğrenciye dokunmak, öğrencinin dikkatinin toplanmasına ve dolayısıyla öğretmene yaklaşmasına yardımcı olur.

4. Uyararak: Öğretmenin istenmeyen davranışı yapan öğrenciyi, yaptığı davranışı bırakması için, ismini söyleyerek davranışın kabul edilemez olduğunu ifade etmesidir. Öğretmen vücut dilini kullanarak, dokunarak, sözle doğrudan veya dolaylı olarak soru sorarak, söz hakkı vererek veya sözü doğrudan doğruya istenmeyen davranışa getirerek öğrenciyi uyarabilir (Yüksel, 2005). Burada dikkat edilmesi gereken hususlar; uyarının kısa tutulması, bir öğrenciye birden fazla uyarı verilmemesi ve derse dönerek istendik davranış gösteren öğrencilere memnuniyetin belirtilmesinin gerekliliğidir.

5. Derste değişiklik yapmak: Sınıfta istenmeyen davranışların meydana gelmesi derse ilginin azaldığının göstergesidir. Öğretmenin sürekli aynı yöntemleri kullanması, kendinin aktif, öğrencilerin ise pasif olması, dersin sıkıcı bir hal almasına ve öğrencilerin dikkatlerinin dağılmasına neden olur. Bu durumda öğretmen öğrenci için ilginç olmaktan çıkmış olan ders üzerinde bir takım değişiklikler yapmalıdır. Bu

değişiklik yöntem ve tekniklerde olabileceği gibi, ortam ya da ders araç gereçlerinde de olabilir.

6. Sorumluluk vermek: Yapılacak bir işi olmadığını düşünen, veya işi ona ilginç gelmeyen bir öğrencinin istenmeyen davranışa yönelmesi doğaldır. Bu durumda ona bir iş vermek işini ilginç olanla değiştirmek yararlı olur (Başar 1999:169). Böylece öğrenci kendine ait bir sorumluluğu olduğunda kendini daha önemli hissedebilir ve istenmeyen davranışı bırakabilir. Görev veya ödev yoluyla verilen sorumluluklar öğrenciye kendi davranışlarını kontrol etme alışkanlığı kazandırmalıdır. Ayrıca sınıfın en yaramazına başkanlık görevi verip başkanın önce kendi davranışlarını düzeltmesi, sonra diğer öğrencilere örnek olması öğretmenlerin sık uyguladıkları yaklaşımlardandır.

7. Soru sormak: Öğretmen istenmeyen davranışı gösteren yada dersle ilgilenmeyen öğrenciye soru sorarak onun derse katılmasını sağlayabilir. Bu sorular dersle ilgili olabileceği gibi öğrencinin davranışı ile ilgili de olabilir. Başka bir yöntem de öğretmenin sınıfa dönüp öğrencinin davranışı ile ilgili soru sorması ve bütün sınıfın bu davranışın yanlışlığının farkına varmasını sağlamak ve davranışın tekrar edilmesini önlemektir.

8. Öğrenciyle konuşmak: Öğretmen göz temasıyla yada dolaylı yollardan öğrencinin istenmeyen davranışını düzeltemezse sorunu konuşarak çözmeye çalışmalıdır. Bu konuşma diğer öğrencilerin de bilgilendirilip davranışlarını değiştirmelerine yardımcı olarsa ders içinde kişisel olmadan yapılabilir. Ancak yapılacak bu konuşma dersi aksatacaksa sınıf dışında konuşulmalıdır. Diğer öğrencilerin farkında olmadığı bir zamanda öğrenciyi görüşmeye çağırılabilir.

9. Okul yönetimi, aile ve rehber uzman ile ilişki kurmak: Öğretmen zor durumda kaldığında, okul yönetimi aile ya da rehber öğretmenin yardımına ihtiyaç duyduğunda, sorun okul ya da aileden kaynaklandığında bu yola başvurulmalıdır (Başar 2003:174). Öğrencinin istenmeyen davranışlarının kaynağı bazen ailede bulunabilir.

İstenmeyen davranışı değiştirip yinelemesini önleme konusunda, öğretmen, öğrenci, yönetici ve velinin, nelerin yapılacağını belirleyen yazılı bir anlaşma hazırlaması da önerilmektedir (Brown 1982, Akt.Başar 2003: 174).

10. Ceza vermek : Sınıfta ortaya çıkan istenmeyen davranışlarla ilgili ceza belki de en son başvurulması gereken yaklaşımdır. Ancak diğer yöntemler uygulanıp başarısızlığa uğranırsa öğretmenin ceza vermesi düşünülebilir. Ceza; öğretmenin, öğrencinin istenmeyen davranışına karşılık öğrenciyi hoşuna giden şeylerden mahrum bırakması ya da öğrenciyi hoşuna gitmeyen işler yaptırmasıdır.

Olumsuz etkileri nedeniyle, eğitimde mümkün olduğu kadar cezadan kaçınmak gerekir. Ancak çok zor durumda kalınca ceza uygulanmalıdır. Hafif cezalandırma yollarının doğru biçimde kullanılması ruhsal bakımdan çocuğa zarar vermez. Onun davranışının düzeltilmesi için çoğu zaman buna gerek vardır. Bununla birlikte sert cezalar verilmesi, onun benliğini hasara uğratabilir ve ruhsal bakımdan zararlı olabilir (Charles, 1996). Yapılan araştırmalar öğrenci davranışlarını değiştirmede cezalandırmanın pekiştirmeden daha az etkili ve daha az kalıcı olduğunu göstermektedir. Ceza belki o an problemi çözmüş, uygunsuz davranışı ortadan kaldırmış gözükabilir. Ancak bir süre sonra ortadan kaldırıldığı sanılan (gerçekte bastırılan) davranış yeniden ortaya çıkabilmektedir. Hatta bazen aradan belirli bir sürenin geçmesi dahi gerekmemektedir. Cezalandırıcı arkasını döndüğünde bastırılan davranış yeniden ortaya çıkmaktadır (Eripek 1991: 142). Fiziksel cezanın ise okulda asla yeri olmamalıdır. Çünkü fiziksel ceza korkuya dayalıdır ve öğrenciyi saldırgan yapar ve fiziksel ceza görmüş kişiler bunu ileride mutlaka başkalarına da yansıtır.

İstenmeyen davranışların en aza indirilmesi için öğretmen, yönetici ve ailenin ortak çaba içinde olmaları, olaylara anlayışla yaklaşmaları, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına cevap veren programlarla onların motive edilmesi gerekmektedir (Özdayı 2004: 375).

1.5. Problem Cümlesi

Sınıf öğretmenlerinin sınıf içerisinde karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarının sıklığı ve bu davranışlara karşı kullandıkları başatme yöntemlerine ilişkin görüşleri nelerdir?

1.6. Alt Problemler

1. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre istenmeyen öğrenci davranışları nelerdir?
2. Sınıf içerisinde karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışlarıyla öğretmenlerin karşılaşma sıklığı ne düzeydedir?
3. Sınıf öğretmenlerinin sınıf içerisinde karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarıyla başatmekte kullandıkları yöntemler nelerdir?
4. Sınıf içerisinde oluşan istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı öğretmenlerin kullandıkları yöntemler öğretmenlerin;
 - a. Cinsiyetine
 - b. Mesleki kıdemlerine,
 - c. Dersine girdikleri sınıfa,
 - d. Dersine girdikleri sınıfın sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılık göstermektemidir?
5. Sınıf içerisinde görülen istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşılma sıklığı öğretmenlerin;
 - a. Cinsiyetlerine,
 - b. Yaşlarına,
 - c. Mesleki kıdemlerine,
 - d. Mezun oldukları okula,

- e. Sınıftaki öğrenci sayılarına,
- f. Dersine girdikleri sınıfa,
- g. Sınıflarındaki öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzeyine,
- h. Sınıflarındaki öğrencilerinin cinsiyetine göre farklılık göstermekte midir?

1.7. Sayıtlar

1. Sınıf öğretmenlerinin istenmeyen davranışlarla nasıl başedileceğini öğrenmeye ihtiyaçları vardır.
2. Öğretmenler ekte sunulan anketi içten ve dürüstlikle yanıtlamışlardır.
3. İlgili araştırma sonucunda, yeterli düzeyde bilgi elde edilmiştir.

1.8. Sınırlılıklar

Bu araştırma ;

1. Bursa ili Yıldırım, Nilüfer ve Osmangazi merkez ilçeleri sınırları içerisindeki, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerini kapsamaktadır.
2. Elde edilen bulgular, 2006-2007 öğretim yılı ile sınırlıdır.

1.9. Tanımlar

Sınıf yönetimi: Eğitim programı ve planı, öğretim yöntemi, eğitim etkinliği, teknoloji, zaman, mekan, öğretici ve öğrenci arasında etkili bir eşgüdümleme gerçekleştirerek, öğrenmeye elverişli bir ortam ve düzenin sağlanması ve sürdürülmesidir (Sarıtaş 2001: 48).

Disiplin: Bireylerin ve grupların eğitim amaçlarına ulaşmak için hareket ve davranışlarını kontrol altına almalarıdır (Aksu 1999: 10).

İstenmeyen davranış: Öğrencilerin ve öğretmenlerin ortak haklarını istismar eden, ihmal eden, eğitimsel amaç plan ve etkinlikleri olumsuz etkileyen, engelleyen davranışlardır (Küçükahmet 2003: 17).

1.10. Araştırmanın Önemi

İstenmeyen davranış sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları en önemli sorunların başında gelir. Öğretmen sınıf içinde vaktinin önemli bir kısmını istenmeyen davranışlarla başetmek için ayırır. Bu sorunun ortadan kalkması için istenmeyen davranışların nedenlerinin belirlenmesi ve uygun çözüm yollarının belirlenmesi gerekmektedir.

Bu araştırmada ilköğretim okullarında 1. kademedeki görev yapan sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla hangi sıklıkla karşılaştıklarının belirlenmesi, en çok karşılaştıkları istenmeyen davranışların neler olduğunun tespit edilmesi ve bu davranışlara karşı kullandıkları başetme yöntemlerinin ortaya konması amaçlanmaktadır. Ayrıca bu araştırma sınıf yönetiminin başarısı bakımından faydalı olabilir. Bu davranışların oluşmasını engelleyici önlemler alınabilir, istenmeyen davranışların eğitim-öğretimi ne boyutta aksattığı üzerinde durulabilir. Araştırma kapsamında ele alınan cinsiyet, kıdem, mezun olunan bölüm gibi değişkenler, öğretmenlerin sınıf içinde olumlu disiplin sağlama yöntemleri ile ilişkisini anlamak açısından önemli katkılar sağlayabilir. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde kuramsal olarak öğrendikleri bilgileri uygulamaya aktarıp aktarmadıklarının da tespiti yapılabilir.

1.11. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde son yıllarda sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışları ve öğretmenlerin bu davranışlara karşı kullanmış oldukları yöntemler ile ilgili doğrudan ve dolaylı olarak yapılmış olan araştırmalarla ilgili kısa açıklamalara yer verilmiştir. Araştırmaların özetlenmesinde kronolojik sıra izlenmiş olup önce yurt içindeki daha sonra yurt dışındaki araştırmalara değinilmiştir.

1.11.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Ağır (1991) “ Orta Dereceli Okullarda Öğrencilerin İşledikleri Disiplin Suçları” konulu araştırmasını, öğrencilerin disipline aykırı davranışlarını belirlemek ve öğretmenlerin disiplin anlayışlarını ölçmek için yapmıştır.

Araştırmanın örneklemini Ankara ilindeki orta öğretim kurumlarıdır. Alt, orta ve üst düzey olmak üzere üç sosyo ekonomik düzey belirlenmiştir. Yapılan analizler sonucu okul yönetimi ve öğretmenlerin demokratik disiplin anlayışını bildikleri fakat uygulamada yetersiz oldukları sonucuna varılmıştır. Öğretmenlerin öğrencilere standart davranmadıkları ve bir öğretmenin disiplin anlayışıyla diğerinin birbirine uymadığı saptanmıştır.

Fındıkçı (1991) İstanbul’da 70 öğretmen üzerinde ortaöğretim öğretmenlerinin disiplin tutumlarını belirlemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmasında öğretmenlerin %68.5 ’inin demokratik disiplin tutumuna, %22.2’sinin hoşgörölü disiplin tutumuna, %9.2 sinin kararsız bir disiplin tutumuna sahip oldukları sonucuna varılmıştır.

Gözütok (1992), öğretmenlerin sınıf içi disiplini sağlamak amacıyla hangi davranışları sergilediklerini, cinsiyet ve kıdem değişkenlerine göre bu davranışların değişip değişmediğini saptamak amacıyla bir araştırma yapmıştır.

Ankara’da Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı 97 lisede çalışan öğretmenler üzerinde yapılan araştırmada, gözlenen öğretmenlerin %35’inin olumlu disiplin sağlama davranışı gösterdiği, %27’sinin ikaz edici davranışlarla disiplin sağlama eğiliminde olduğu, %30’unun olumsuz olarak nitelendirilen davranışlarla disiplin sağlamaya çalıştıkları, %8’inin de disiplin sağlamak konusunda herhangi bir davranış göstermediği saptanmıştır. Gözütok, mesleki kıdemleri fazla olan öğretmenlerin kıdemi az olan öğretmenlere göre daha olumlu disiplin davranışı içersinde oldukları, yine bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha olumlu davrandıkları bulgularına ulaşmıştır.

Baloğlu'nun yaptığı (1998) "İlkokul Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Yeterlilikleri Hakkında Müfettiş Görüşleri" konulu çalışması ilköğretim birinci kademedeki görev yapan sınıf öğretmenlerinin, sınıf yönetimindeki başarıları, sınıfa hamiyetleri onları denetleyen müfettişlerin görüşlerine göre belirlenmiştir.

Araştırmanın örneklemini Türkiye'de görev yapan 417 ilköğretim müfettişi oluşturmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, öğretmenlerin sınıf yönetimiyle ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları, sınıfa hakimiyetlerinin başarılı olmadığı saptanmıştır. Ayrıca zaman yönetimi ve ölçme değerlendirme açısından da başarının orta düzey olduğu sonucuna varılmıştır.

Sadık (2000) "İlköğretim I. Kademe Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Gözlemledikleri Problem Davranışlar" konulu araştırmasını İlköğretim 1-5 sınıflar arasında öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını belirlemek amacıyla yapmıştır. Araştırma 1999-2000 Eğitim Öğretim yılında Adana ili Yüreğir ve Seyhan merkez ilçelerinden tesadüfi örnekleme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın sonuçlarına göre, öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışları diye nitelendirdikleri davranışlar kişiye ve eşyalara zarar veren davranışlardır. Öğrencilerin çalışma becerileri ve alışkanlıklarından kaynaklanan davranışlar ise "kısmen" istenmeyen öğrenci davranışı olarak tanımlanmıştır. Sınıfta "en sık" karşılaşılan problem davranışlar verilen görevi yapmamak, ders dışı işlerle uğraşmaktır. Sınıfta problem davranışı gerçekleştiren öğrencilerin genellikle erkek öğrenciler olduğu belirtilmiştir. Öğretmenler, problem davranışların nedenini aile, öğrencinin okul dışındaki arkadaş çevresi ve kalabalık sınıflar olarak göstermişlerdir.

Aksoy (2000) "Sınıf İçi Disiplin Sorunlarını Azaltmada İzlenebilecek Temel Yaklaşımlar" adlı çalışmasında, sınıf içinde etkili ve verimli öğretme-öğrenme sürecini engelleyen öğrenci davranışlarının gerçek nedenlerini öğrenmek ve bu davranışları en aza indirmek için temel yaklaşımları incelemiştir.

Araştırma sonucunda sınıfta istenmeyen davranışların önemli bir çoğunluğunun öğretmenden kaynaklandığı belirtilmiştir. Çözüm olarak ise öğretmenlerin sınıf içinde kendi davranış ve tutumlarını analiz etmeleri gerektiği önerilmiştir.

Celep (2000), "Sorumluluğa Dayalı Sınıf Yönetimi" konusunda yaptığı bir araştırmada, Edirne ve merkez ilçelerindeki liselerde tarama modelini kullanarak,

öğretmen görüşlerini almayı amaçlamıştır. Anket 9 genel lisede 160 öğretmene uygulanmıştır. Araştırmada likert tipi 5 seçenekli “RCM” ölçeği kullanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, ortaöğretim öğretmenleri, öğrencide sorumluluk duygusunun geliştirilmesi ve sorumlu bireyler olarak davranma becerisinin kazandırılması için dışsal ödüllendirmeye fazla yer verilmemesi gerektiği inancını taşımakta olduğu görülmüştür.

Öztürk (2001) “Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Görüşleri” adlı araştırmasında, Kayseri Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde yer alan 119 ilköğretim okulunda görev yapan 2264 sınıf öğretmenin, sınıf ortamında istenmeyen öğrenci davranışlarını hangi sıklıkla gözlemlediklerini ve bu davranışlarla baş edebilmek için hangi yolları tercih ettikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin istenmeyen davranışlarla başetmede en fazla tercih ettikleri yaklaşımlara bakıldığında, istenmeyen davranışı sergileyen öğrenciyi cezalandırmak yerine, davranışın nedenini anlamaya yönelik yaklaşımlar tercih edilmektedir. Öğretmenler, demokratik öğretmen modeline göre hareket etmekte ve öğrenci üzerinde olumsuz etkiler bırakacak türde yaklaşımları çok az tercih etmektedirler.

Sayın’ın (2001) “Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışların Nedenlerine İlişkin Görüşleri İle İstenmeyen Davranışı Önleme Yöntemleri” konulu araştırmasında;

1. Sınıf öğretmenlerinin öğrencisiyle alay etmesi gibi olumsuz davranışların öğrencinin istenmeyen davranışta bulunmasında hiç etkili olmadığı,
2. Sınıf öğretmenlerinin kuralları uygularken tutarsız davranması gibi olumsuz öğretmen davranışlarının öğrencilerde istenmeyen davranışların bulunmasında etkili olduğu,
3. Sınıf öğretmenlerinin öğrencileri arasında ayırım yapmasının öğrencilerde istenmeyen davranışların bulunmasında etkili olduğu,
4. Sınıfın fiziksel düzeninin öğrencilerde davranış bozukluğuna yol açabileceği,
5. Öğrenci seviyesine inilmemesinin, derse başlamadan önce dersin sonunda kazandırılacak bilgilerin öneminin anlatılmaması ve öğretmenin deneyiminin yetersiz olmasının, öğrencilerde istenmeyen davranışların oluşmasında etkili

olduğu,

6. Öğretmenin öğrenci davranışlarını ödüllendirmemesinin istenmeyen davranışlara neden olabileceği sonucuna varmıştır.

Türnüklü ve Yıldız (2002) ilköğretim 1. kademedeki çalışan sınıf öğretmenlerinin sınıflarında karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını belirlemek, öğrenci istenmeyen davranış sıklığını tespit etmek ve öğretmenlerin bu davranışlarla baş etmekte için hangi stratejilere başvurduklarını ortaya koymak amacıyla bir araştırma yapmışlardır.

Araştırma İzmir'in Konak ve Buca ilçelerinde çalışan sınıf öğretmenlerinden 18 ilköğretim okulundan 133 öğretmenle tarama tekniği kullanılarak, yine aynı bölgeden 12 ilköğretim okulundan 46 öğretmenle görüşme tekniği kullanılarak yapılmıştır. Araştırmaya göre, öğretmenlerin en çok rahatsızlık duydukları istenmeyen öğrenci davranışları arkadaşlarına küfür etme, fiziksel saldırıda bulunma, hırsızlık, yalan söyleme, okul araç ve gereçlerine ve başkalarının eşyalarına zarar vermedir. Öğretmenlerin sık karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları ile baş etmekte kullandıkları stratejiler ise şunlardır: Göz kontağı kurmaya çalışmak, öğrenciyle yaptığı davranış hakkında konuşmak, sınıf kurallarını hatırlatmak, derse teşvik etmeye çalışmak. Öğretmenlerin daha fazla rahatsız oldukları ve nadir karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışlarına ise “yerini değiştirme, azarlama, istediği şeylerden mahrum bırakma” gibi stratejiler geliştirdikleri saptanmıştır.

Keskin (2002) yaptığı yüksek lisans tezi çalışmasını, sınıf içinde oluşan istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme düzeyine ve karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etmede kullandıkları yollarla ilgili görüşlerini saptamak amacıyla yapmıştır.

Araştırma tarama modelinde, betimsel çalışma olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini, Ankara ili Altındağ Belediyesi sınırları içerisinde 20 ilköğretim okulunda görev yapan 351 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Veriler Keskin tarafından geliştirilen anket ile elde edilmiştir. Araştırma bulgularına göre, istenmeyen öğrenci davranışlarının birkaç davranış haricinde eğitim etkinliklerini güçleştirici boyutlara ulaşmadığı saptanmıştır. Bu davranışlar: Sınıfta söz almadan konuşmak,

sürekli arkadaşlarını şikayet etmek, sınıfa gürültüyle girip çıkmak, ev ödevlerini yapmamak v.b. Öğretmenler istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı en çok sözel uyarılar içeren başetme yaklaşımlarının tercih etmektedirler. Öğretmenlerin en az kullandıkları başetme yaklaşımları ise, fiziksel ceza verme, istemediği görevleri verme, okul yönetimi ile görüşmedir. Araştırma ile, öğretmenlerin fiziksel cezaları tercih etmedikleri belirlenmiştir.

Özdem (2003), Elazığ ilinde tüm ilköğretim I. kademedeki görev yapan sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde disipline ilişkin görüş ve uygulamalarını belirlemek amacıyla tarama modelinde betimsel bir çalışma ile öğretmenlerin görüşlerine başvurmuş, bunun için bir anket geliştirmiştir.

Yapılan analiz sonuçlarında, öğretmenlerin bitirdikleri okul türü ve sınıf mevcudu değişkenleri ile disipline ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuş, cinsiyetleri, mesleki kıdem değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak sınıf yönetiminde karşılaşılan disiplin sorunları ve disiplini sağlamak için yaptıkları uygulamalarda, öğretmenlerin cinsiyetleri, bitirdikleri okul türü, sınıf mevcudu ve mesleki kıdem değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Demir (2003), çalışmasını 1.kademe öğretmenlerinin problem davranışlar karşısında başetme stratejilerini; cinsiyete, mesleki kıdeme, sosyo-ekonomik düzeye ve mezun olunan bölüme göre en sık kullanılan stratejileri saptamak amacıyla yapmıştır.

Çalışma tarama modeline göre yapılmış, ve Adana ili merkez ilçelerinde 38 okulda gerçekleştirilmiştir. Araştırmada cinsiyete göre, mesleki kıdeme göre, sosyo-ekonomik düzeye ve mezun olunan bölüme göre öğretmenlerin en sık kullandıkları stratejilerin aynı olduğu bulunmuştur.

Kızılkaya (2006) yaptığı araştırmada ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin, sınıf içinde olumlu disiplin yöntemlerini öğrenmeye yönelik belirttikleri ve belirlenen eğitim ihtiyaçlarının hangi konularda ve ne ölçüde olduğunu araştırmıştır.

Araştırma, tarama modelinde, betimsel bir çalışma olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini, Bursa ili Osmangazi ilçesi sınırları içerisinde, 9 ilköğretim okulunda görev yapan 272 sınıf ve branş öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen iki bölümlük bir form ile elde edilmiştir.

Verilerin çözümlenmesinde, aritmetik ortalama, t-testi, varyans analizi (F-testi) ve ki kare testlerinden Pearson Momentler Çarpımı kullanılmıştır. Ayrıca veri toplama aracı güvenilirlik testine tabi tutulmuş ve Cronbach Alfa değerleri birinci bölüm için 0.95, ikinci bölüm için ise 0.56 olarak bulunmuştur.

Sonuç olarak; öğretmenlerin olumlu disiplin yöntemlerini öğrenme konusunda belirttikleri ihtiyaçların fazla olmasına karşılık, ölçülen bilgilerinde öğrenmeye daha az ihtiyaç duydukları görülmektedir.

1.11.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Wragg (1984) yaptığı araştırmada stajyer öğretmenler ile kıdemli öğretmenler arasındaki farkları gözlemlemiştir.

Araştırmanın sonucunda kıdemli öğretmenlerin; sınıf kuralları konusunda öğrenciyi sıklamadıkları, sınıf içerisinde belli bir sistemleri olduğu, derslere zamanında girdikleri, sınıfı rahat bir şekilde gözlemledikleri, kurallar çiğnendiğinde hemen önlem aldıkları belirlenmiştir. Stajyer öğretmenlerin ise; belirli bir sınıf kuralları olmadığı, kurallardan çok dersin içeriğiyle uğraştıkları, göz teması kurmakta yetersiz kaldıkları ve daha sık istenmeyen davranışla karşılaştıkları tespit edilmiştir (Wragg 1984: Akt. Özdemir 2003: 58).

Necessary ve Parish (1997) çalışmalarında öğretmenlerin tutum ve davranışlarının, öğrencilerin davranışları ile ilgili olup olmadığını araştırmışlardır. Bu araştırmada öğretmenlerin tutum ve davranışlarını izleyerek, onların doğruyu ve yanlış ayırt edebilmelerini, öğrenci davranışlarıyla bağlantısını ortaya çıkarmaya çalışmışlardır. Sonuç olarak öğretmen öğrencilerine dostça ve iyimser davranıyorsa öğrencilerinden de aynı davranışları bekledikleri belirlenmiştir (Necessary ve Parish 1997: Akt. Mursal 2005: 19).

Fred Johens tarafından (1997) yılında yapılan araştırmalarda karşılaşılan disiplin problemlerinin %99' u söz almadan konuşma, dalıp gitme, sınıfta dolaşma veya kendisinden istenileni yapmama gibi davranışlar olduğu ortaya konmuştur. Fred Johens'e göre öğretmenlerin sınıfları için bir disiplin planı geliştirmeleri, problemleri

nasıl teşhis edeceklerini bilmeleri ve değişen durumlara göre planda uygun değişiklikler yapmaları gerekir (Fred Johens 1997: Akt. Özdem 2003:58).

Tulley, Chiu ve Hwang'ın yürüttüğü (1995)' 'Student Teachers and Classroom Discipline' konulu çalışmada, stajyer öğretmenlerin hangi davranışları disiplin sorunu olarak gördükleri, hangi davranışları disiplin sorunu olarak görmedikleri saptanmaya çalışılmıştır. Araştırmaya 81 ilköğretim ve 54 orta öğretim öğretmeni katılmıştır (Tulley, Chiu and Hwang 1995: Akt. Özdem 2003: 59).

Yapılan çalışmalarda toplanan veriler 5 grupta toplanmıştır. Bunlar; dersin işlenişine engel olma, sınıf kurallarına uymama ve dersi dinlememe davranışları olarak görülmektedir.

Burden (1994) yılında öğretmenlerin sınıf kurallarını belirlemede önce okul kurallarını ve öğretmenlerin sorumluluklarını bilmeleri gerektiğinden yola çıkarak bir araştırma yapmıştır. Sonuçta öğretmenlerin çoğunun sınıf kurallarının oluşturulmasında öğrencinin görüşlerinin alınmasının ne kadar önemli olduğunun farkında olmadıklarını belirlemiştir. (Burden 1994: Akt. Özdem 2003:59).

Atıcı (2001)'nın araştırmasında İngiltere ve Türkiye'deki öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları, bunlarla baş etmekte kullandıkları yöntemler, öğretmenlerin yetkinliklerinin düşük ya da yüksek olmasının sınıf disiplinini sağlamakta farklılık yaratıp yaratmadığı açılarından karşılaştırmaları yapılmıştır.

Bu araştırma için ilk aşamada Leicester'de 51, Adana'da 73 ilköğretim öğretmeni Davranış Yönetimi anketini cevaplamışlardır. Bunlar arasından iki ülkeden seçilen toplam 12 öğretmen araştırmanın ikinci aşamasına katılmak üzere seçilmişlerdir. Sistematiik gözlem yoluyla toplanan veriler SPSS kullanılarak analiz edilmiş ve frekans ve yüzde hesaplamalarına başvurulmuştur. Hem İngiltere'de, hem de Türkiye'de en rahatsız olunan istenmeyen öğrenci davranışları, derste yapılan etkinliklere karşı ilgisizlik ve arkadaşlarını rahatsız etme olarak belirlenmiştir. Hemen hemen tüm istenmeyen davranışların nedeni aile olarak gösterilirken, İngiltere'deki öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etmede eğitim aldıkları, ancak Türkiye'de böyle bir eğitim alınmadığı saptanmıştır.

Gerek yurt içerisinde ve gerekse yurt dışında yapılan araştırmalarda amaç, genelde öğretmenlerin karşılaştıkları “İstenmeyen Davranışlar” ın neler olduğu, bu davranışlarla karşılaşılma sıklığı ve bu davranışlara karşı geliştirilen baş etme yöntemlerinin neler olabileceğinin araştırılmasıdır. Bu çalışmada da amaçlanan bu konulara ışık tutmak ve öğretmenlere istenmeyen davranışlar konusunda bilgi vermektir.

BÖLÜM 2

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yürütülmesinde izlenen model, evren, örneklem, araştırmada kullanılan veri toplama aracı, verilerin çözüm ve yorumlanmasına ilişkin bilgiler sunulmaktadır.

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, ilköğretim okullarının birinci kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma sıklığı ve bu davranışlarla başetmekte kullandıkları yöntemlerin neler olduğunun belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla mevcut bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan tarama modeli kullanılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Bursa ili merkez ilçelerinde bulunan 212 ilköğretim okulunda görev yapan 6573 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır (www.bursa-bld.gov.tr).

Bursa ili merkez ilçe sınırları içerisinde bulunan ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerine sayıca ulaşım, maliyet, zaman v.b. güçlüklerden dolayı evren içerisinde rasgele seçilen okullardan örneklem alınmıştır. Kurayla belirlenen 20 ilköğretim okulunda görev yapan 228 sınıf öğretmeni örnekleme dahil edilmiştir (Ek 4). Araştırma için uygulanan anket sayısı 276 olup, amaca uygun doldurulmayan veya geri dönmeyen anket sayısı 48 dir.

Değerlendirmeye alınan 228 anketi dolduran öğretmenlerin 3' ü öğretmen okulu, 14 'ü eğitim enstitüsü, 123' ü eğitim fakültesi, 25' i eğitim yüksekokulu, 63 ü ise başka

fakültelerden mezundur. Bu öğretmenlerden 150' sini bayanlar 78' ini ise erkekler oluşturmaktadır. 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin sayısı 51 iken, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin sayısı 55, 11-15 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin sayısı 46, 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin sayısı 33, 21 yıldan fazla kıdeme sahip öğretmenlerin sayısı ise 43'tür. Öğretmenlerin 108' i sınıflarındaki öğrencilerin sosyo-ekonomik durumunu yüksek (üst sosyo-ekonomik düzey), olarak değerlendirirken 120' si düşük (alt sosyo-ekonomik düzey) olarak nitelendirmektedir.

2.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak Keskin (2002) tarafından hazırlanan "Sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve kullandıkları başatme yolları" konulu yüksek lisans tezinde kullanılan ancak araştırma için yeniden düzenlenerek oluşturulan anket formu kullanılmıştır (Ek 3). Araştırmanın alt problemlerine dayalı olarak hazırlanan anket formu üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde öğretmenlerin kişisel bilgilerine ulaşmak için öğretmen görüşlerine başvurulmuştur.

İkinci bölüm istenmeyen öğrenci davranışlarıyla sınıf öğretmenlerinin karşılaşma sıklığını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. İlgili literatür taranarak 84 tane (Ek 2) istenmeyen öğrenci davranışı belirlenmiştir (Başar 2003; Aydın 2005). Belirlenen bu davranışlardan benzer olanlar birleştirilerek, birinci kademe düzeyinde olmayan davranışlar çıkarılarak 32 davranış tespit edilmiştir. Eğer öğretmen belirtilenlerin dışında bir davranışla karşılaşıyorsa, ankette bulunan "diğer" seçeneğine görüşünü yazması istenmiştir. Böylece 33 istenmeyen öğrenci davranışı ankette yer almıştır. Bu bölümde istenmeyen davranışlarla karşılaşma sıklığını belirlemek amacıyla, 5'li likert tipi ölçek kullanılmıştır. Ölçek maddelerinin ifadeleri şunlardır: "hiçbir zaman" (1), " nadiren" (2), " bazen" (3), "sık sık" (4), "her zaman" (5). Ankette kullanılan beşli değerlendirme ölçeğine uygun olarak elde edilen ortalama puanların yorumlanması ve derecelendirilmesi için belirlenen puan aralıkları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Beşli değerlendirme ölçeği puan sınırları

Ağırlık Puanı	Seçenekler	Puan Sınırları
1	Hiçbir zaman	1.00-1.80
2	Nadiren	1.81-2.60
3	Bazen	2.61-3.40
4	Sık sık	3.41-4.20
5	Her zaman	4.21-5.00

Araştırmada yapılan istatistiksel çözümlenmelerde anlamlılık düzeyi 0.05 olarak kabul edilmiştir.

Veri toplama aracı güvenilirlik testine tabi tutulmuştur. Öğretmenlerin “istenmeyen davranışlar” şeklinde 33 yargıya verdikleri yanıtlardan elde edilen değer tablosu aşağıdadır:

Tablo 3: Testin ölçme gücü

Cronbach's Alpha	N of Items
0,981	33

Tablo 3'te görüldüğü gibi Cronbach's Alfa değeri; 0,981'le yüksek güvenilirliğe sahiptir. Alfa değeri 0,80' in üzerinde yer alan veri toplama aracı, yüksek derecede güvenilir bir araç olduğu 0,40 ile 0,60 arasında değer alan veri toplama aracının ise düşük derecede olduğu kabul edilmektedir (Kayış 2005).

Üçüncü bölüm ise istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı sınıf öğretmenlerinin kullandıkları başetme yöntemlerinin saptanması amaçlanmaktadır. İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla başetmekte kullanılan yöntemleri tespit etmek amacıyla ilgili literatüre başvurulmuş ve 23 yöntem tespit edilmiştir. Eğer öğretmen belirtilenlerin dışında bir davranışı uygun buluyorsa, ankette bulunan “diğer” seçeneğine görüşünü yazması istenmiştir. Böylece 24 başetme yöntemi ankette yer almıştır. Bu bölümde, istenmeyen öğrenci davranışına karşı öğretmenlerden kendilerince uygun olan davranışın numarasını istenmeyen davranışın yanında belirtilen yere yazmaları istenmiştir.

2.4. Veri Toplama Aracının Uygulanması

Geliştirilen anket formu Milli Eğitim Bakanlığı'na gönderilmiş ve gerekli izinler alınmıştır (Ek 1). 2006-2007 Eğitim-Öğretim yılının ikinci döneminde veri toplama aracı, örnekleme yer alan okullara (Ek 4) tek tek araştırmacı tarafından götürülmüş, okul yönetimi ile görüşülerek bir hafta sonra toplanmak üzere sınıf öğretmenlerine gerekli açıklamalar yapılarak bırakılmıştır. Süre sonunda dağıtılan anket formları araştırmacı tarafından toplanmıştır. Bu araştırmada dağıtılan 276 anket formundan bir kısmının araştırmacıya geri dönmemesi, bir kısmının da amaca uygun doldurulmaması nedeniyle 228 anket değerlendirmeye alınmıştır. Bu 228 anketten sağlanan veriler üzerinde istatistiksel işlemler yapılmıştır.

2.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Anket aracılığıyla toplanan veriler araştırmacı tarafından bilgisayara yüklenmiştir. Yükleme işleminden sonra "SPSS for Windows" paket programından yararlanılarak maddelere verilen yanıtların frekans, yüzde dağılımları ve aritmetik ortalamaları hesaplanmıştır. Verilerin önce frekans ve yüzde dağılımlarının dökümleri yapılmıştır. Araştırmalarda, bağımlı değişken üzerinde etkisi gözlenecek değişken sayısı tek ise, tek yönlü analizler kullanılır (Büyüköztürk, 2006). Cinsiyet sorusunda yalnız iki şık bulunduğu normal dağılımlı parametrik testlerden bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır. Çalışmada diğer parametrelerde normal dağılımlı ve şık sayısı > 2 olduğundan tek yönlü ANOVA (varyans analizi) uygulanmıştır. Uygulanan varyans analizinde gruplar arasında anlamlı fark bulunması durumunda farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirtmek için Post Hoc testlerinden Tukey HSD (Tukey's Honestly Significant Difference Test) çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır. Çalışmada sözel değişkenler arasında karşılaştırma yapmak amacıyla ise, nonparametrik testlerden ki-kare testi uygulanmıştır. Verilerin çözümlemesinde uzman görüşüne başvurulmuştur.

BÖLÜM 3

BULGULAR VE YORUMLAR

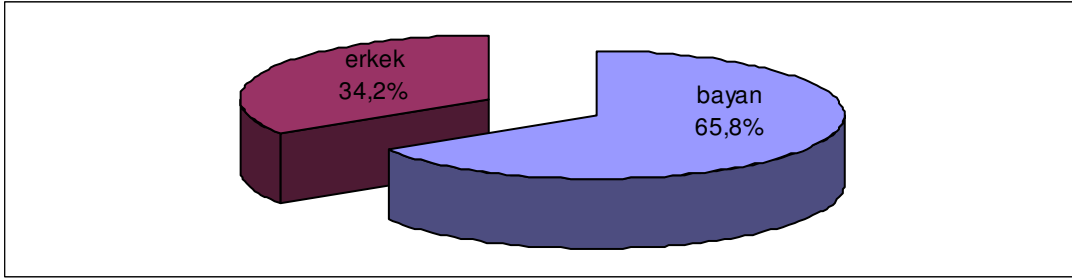
Bu bölümde araştırmanın kişisel bilgilerine ve alt problemlerine ilişkin bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

3.1. Kişisel Bilgilere Ait Bulgular

Tablo 4 : Öğretmenlerin cinsiyetlerine ilişkin dağılımları

Değişkenler		N	(%)	Birikimli Yüzde
Cinsiyet	Bayan	150	65,8	65,8
	Erkek	78	34,2	100,0
	Toplam	228	100,0	

Grafik 1: Öğretmenlerin cinsiyetlerine ilişkin dağılımları

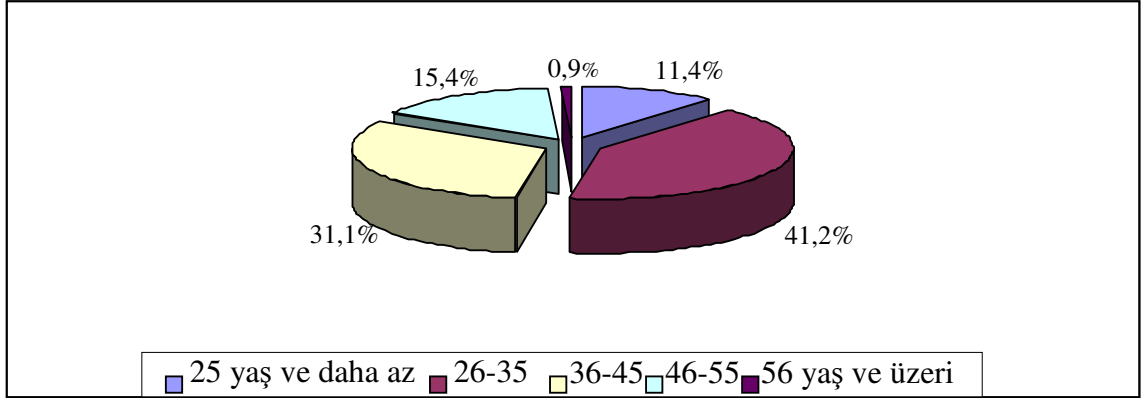

Tablo 4 ve Grafik 1’de görüldüğü gibi örneklemdaki sınıf öğretmenlerinin % 34,2’ si erkek % 65,8’ i bayandır.

Tablo 5: Öğretmenlerin yaş değişkenine ilişkin dağılımları

Değişkenler		N	(%)	Birikimli Yüzde
Yaş	25 yaş ve daha az	26	11,4	11,4
	26-35	94	41,2	52,6
	36-45	71	31,1	83,8
	46-55	35	15,4	99,1
	56 yaş ve üzeri	2	0,9	100,0
	Toplam	228	100,0	

Grafik 2: Öğretmenlerin yaş değişkenine ilişkin dağılımları

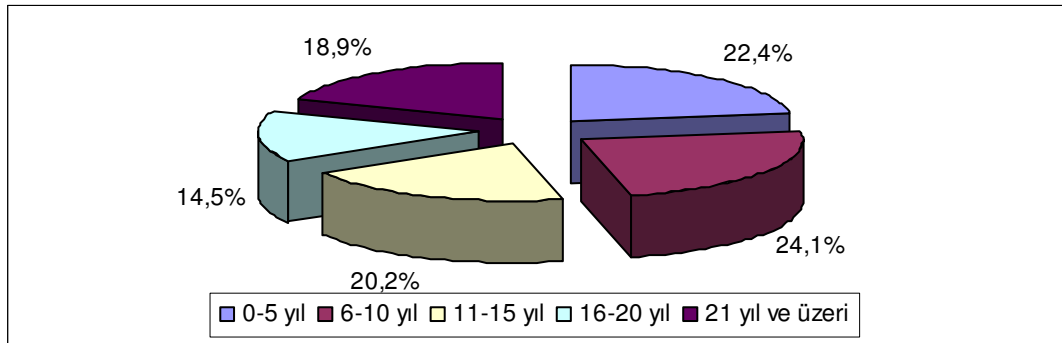

Tablo 5 ve Grafik 2’de görüldüğü üzere, örneklemdaki sınıf öğretmenlerinin % 11,4’ü 25 yaş ve altında, % 41,2’si 26-35 yaş aralığında, % 31,1’i 36-45 yaş aralığında, % 15,4’ü 46-55 yaş aralığında, % 0,9’ u 56 yaş ve üzeri yaş aralığındadır.

Tablo 6 : Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine ilişkin dağılımları

Mesleki kıdem	Değişkenler	N	(%)	Birikimli Yüzde
Mesleki kıdem	0-5 yıl	51	22,4	22,4
	6-10 yıl	55	24,1	46,5
	11-15 yıl	46	20,2	66,7
	16-20 yıl	33	14,5	81,1
	21 yıl ve üzeri	43	18,9	100,0
	Toplam		228	100,0

Grafik 3 : Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine ilişkin dağılımları

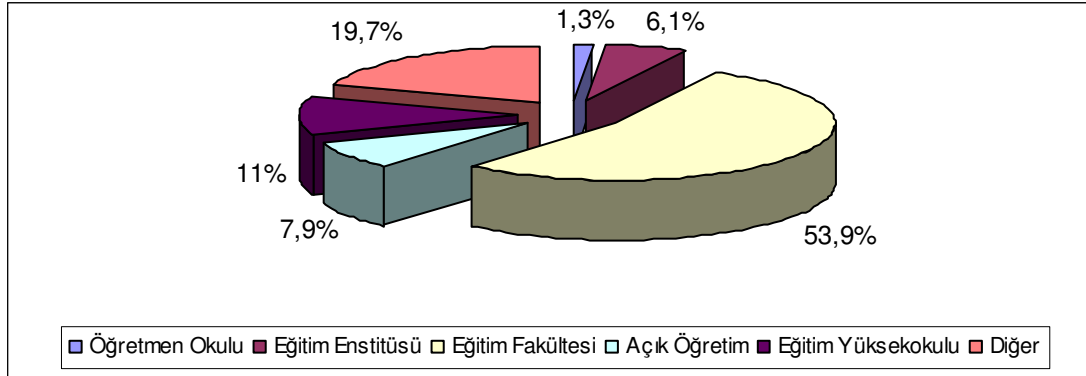

Tablo 6 ve Grafik 3’de görüldüğü gibi Örneklemdaki sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdemleri ; % 22,4’ü 0-5 yıl, % 24,1’i 6-10 yıl, % 20,2’si 11-15 yıl, % 14,5’i 16-20 yıl, % 18,9’u 21 yıl ve üzeri şeklindedir.

Tablo 7: Öğretmenlerin eğitim durumlarına ilişkin dağılımları

	Değişkenler	N	(%)	Birikimli Yüzde
Eğitim durumları	Öğretmen Okulu	3	1,3	1,3
	Eğitim Enstitüsü	14	6,1	7,5
	Eğitim Fakültesi	123	53,9	61,4
	Açık Öğretim	18	7,9	69,3
	Eğitim Yüksekokulu	25	11,0	80,3
	Diğer	45	19,7	100,0
	Toplam		228	100,0

Grafik 4: Öğretmenlerin eğitim durumlarına ilişkin dağılımları

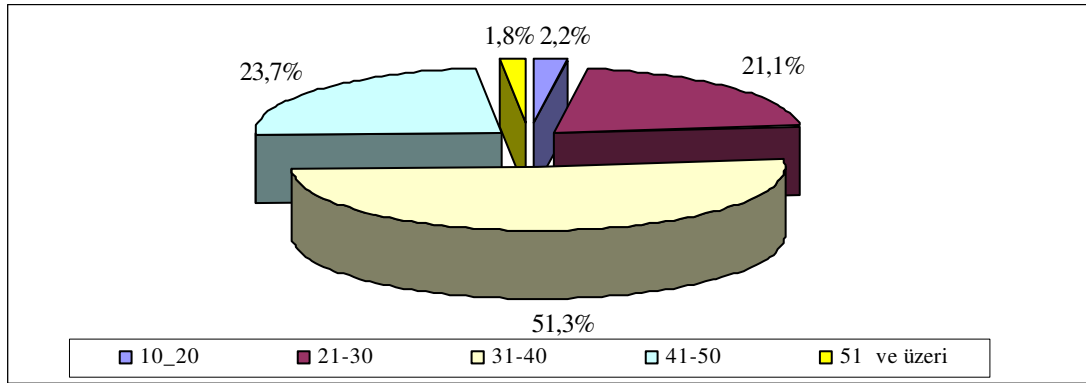

Tablo 7 ve Grafik 4’de görüldüğü üzere, örneklemdaki sınıf öğretmenlerinin % 1,3’ü öğretmen okulu mezunu, % 6,1’i eğitim enstitüsü mezunu, % 53,9 u eğitim fakültesi mezunu, % 7,9’u açık öğretim mezunu, % 11,0’i eğitim yüksekokulu mezunu, % 19,7’si ise diğer fakültelerden mezundur.

Tablo 8: Öğretmenlerin sınıflarında bulunan öğrenci sayılarına ilişkin dağılımları

Değişkenler		N	(%)	Birikimli Yüzde
Öğrenci sayısı	10-20	5	2,2	2,2
	21-30	48	21,1	23,2
	31-40	117	51,3	74,6
	41-50	54	23,7	98,2
	51 ve üzeri	4	1,8	100,0
	Toplam	228	100,0	

Grafik 5: Öğretmenlerin sınıflarında bulunan öğrenci sayılarına ilişkin dağılımları

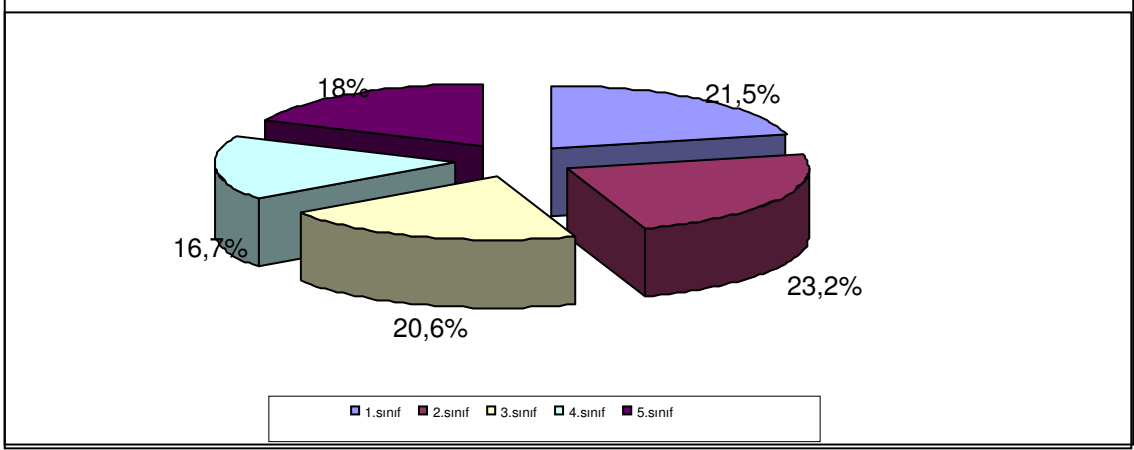

Tablo 8 ve Grafik 5’de görüldüğü gibi örneklemdaki sınıf öğretmenlerinin dersine girdikleri sınıftaki öğrenci sayısı % 2,2’ sinin 10-20 kişi, % 21,1’inin 21-30 kişi, % 51,3’ünün 31-40 kişi, % 23,7’sinin 41-50 kişi, % 1,8’inin 51 kişi ve yukarısidir.

Tablo 9: Öğretmenlerin dersine girdikleri sınıflara ilişkin dağılımları

Değişkenler		N	(%)	Birikimli Yüzde
Derse girilen sınıf	1.sınıf	49	21,5	21,5
	2.sınıf	53	23,2	44,7
	3.sınıf	47	20,6	65,4
	4.sınıf	38	16,7	82,0
	5.sınıf	41	18,0	100,0
	Toplam	228	100,0	

Grafik 6: Öğretmenlerin dersine girdikleri sınıflara ilişkin dağılımları

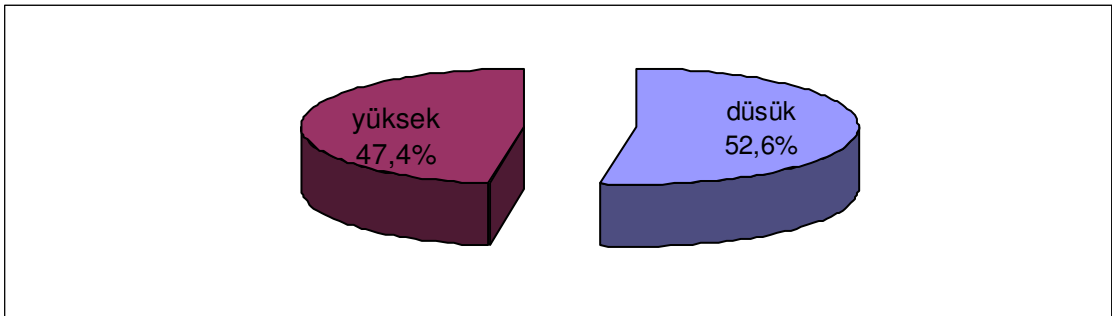

Tablo 9 ve Grafik 6’da görüldüğü gibi örneklemdaki sınıf öğretmenlerinin % 21,5’i 1.sınıf, % 23,2’si 2.sınıf, % 20,6’sı 3.sınıf, % 16,7’si 4.sınıf, % 18,0’ı 5.sınıfın dersine girmektedir.

Tablo 10: Öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerine ilişkin dağılımları

Değişkenler		N	(%)	Birikimli Yüzde
Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumları	Düşük	120	52,6	52,6
	Yüksek	108	47,4	100,0
	Toplam	228	100,0	

Grafik 7: Öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerine ilişkin dağılımları

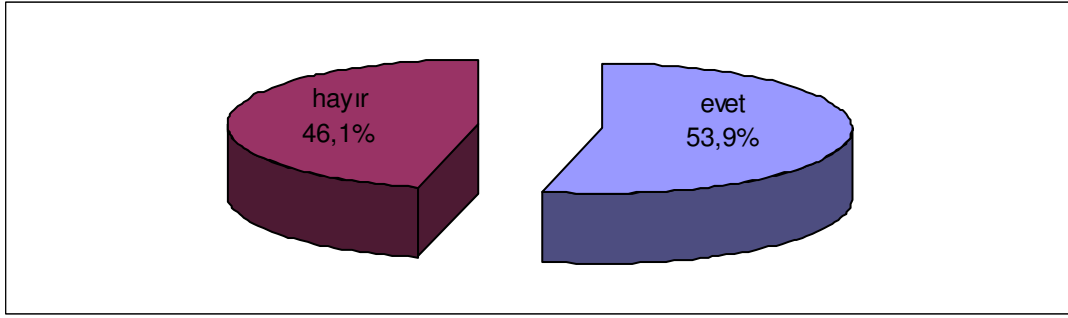

Tablo 10 ve Grafik 7’de görüldüğü üzere örneklemdaki sınıf öğretmenlerinin % 52,6’sı sınıflarındaki öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyini düşük olarak nitelendirirken, % 47,4’ü yüksek olarak nitelendirmektedir

Tablo 11: İstenmeyen davranışlarının oluşmasında öğrenci cinsiyetinin etkisine ilişkin dağılımları

Değişkenler		N	(%)	Birikimli Yüzde
Öğrenci Cinsiyetinin Önemi Var mı?	Evet	123	53,9	53,9
	Hayır	105	46,1	100,0
	Toplam	228	100,0	

Grafik 8: İstenmeyen davranışlara öğrenci cinsiyetinin etkisine ilişkin dağılımları

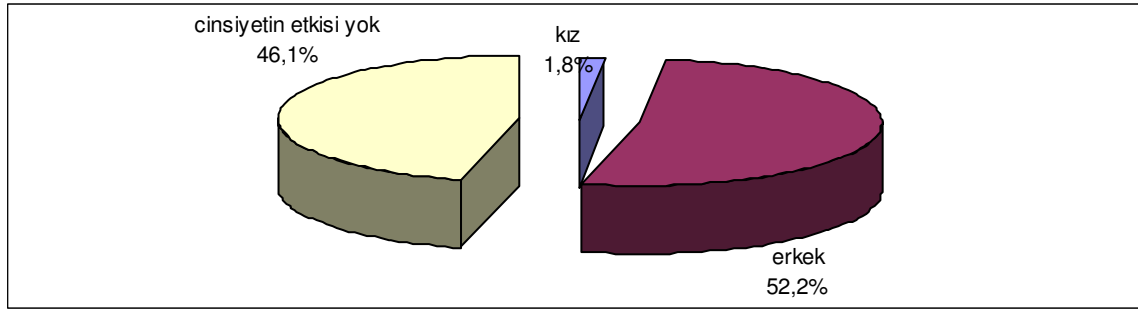

Tablo 11 ve Grafik 8’e göre örneklemda yer alan sınıf öğretmenlerinin %53,9’u istenmeyen davranışlarda öğrenci cinsiyetinin önemli olduğunu savunurken, %46,1’i öğrenci cinsiyetinin istenmeyen davranış üzerinde etkisi olmadığını belirtmiştir.

Tablo 12: Hangi cinsiyetin istenmeyen davranışları daha sık gerçekleştirdiğine ilişkin dağılımlar

Değişkenler		N	(%)	Birikimli Yüzde
Hangi öğrenciler daha çok istenmeyen davranış sergiliyor?	Kız	4	1,8	3,3
	Erkek	119	52,2	100,0
	Toplam	123	53,9	
İşaretlenmemiş		105	46,1	
Toplam		228	100,0	

Grafik 9: Hangi cinsiyetin istenmeyen davranışları daha sık gerçekleştirdiğine ilişkin dağılımlar

Tablo 12 ve Grafik 9'a göre örneklemede istenmeyen davranışlarda öğrenci cinsiyetinin önemli olduğunu savunan öğretmenlerin % 52,2'si istenmeyen davranışları erkek öğrencilerin daha çok gerçekleştirdiğini, % 1,8'i ise kız öğrencilerin istenmeyen davranışları daha çok gerçekleştirdiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin istenmeyen davranışlarda erkeklerin ön planda olduğunu düşünme sebebi, toplumumuzda erkek çocukların kız çocuklarına göre aile ortamında daha serbest yetişmeleri, sınıfta da buna paralel olarak daha gürültücü, kız çocuklarının ise daha sessiz davranması olabilir.

3.2. Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 13:İstenmeyen öğrenci davranışları

1. Sınıfa gürültüyle girmek çıkmak,diğer öğrencileri itelemek,
2. Arkadaşlarına fiziki ya da diğer biçimlerde zorbalık yapma (bağırma, üzerine yürüme, hükmetme, saldırma vb)
3. Makul eleştirilere düşmanca tepki göstermek,
4. Arkadaşlarına asılsız ithamlarda bulunmak,
5. Arkadaşlarına lakap takmak,
6. Sınıfa (veya derse) geç gelmek, erken çıkmak veya izinsiz ayrılmak
7. Kopya çekmek veya çektirmek,
8. Ders için gerekli materyalleri getirmemek,
9. Sınıfta söz almadan konuşmak,
10. Kaba veya küfürlü dil kullanmak (kırcı, argo konuşmak, kaba ve müstehcen veya küstah ve münasabetsiz dil kullanmak)
11. Nedensiz devamsızlık yapmak,
12. Sınıfta sürekli dolaşmak, bir yerde uzun süreli oturamamak,
13. Temizlik ve görgü kurallarına uymamak,
14. Başarısızlığından dolayı başkalarını suçlamak,
15. Dersi dinlememek (dalıp gitmek, derste uyumak, ders dışı şeylerle ilgilenmek v.b.)
16. İlgisiz davranışlarda bulunarak komiklik yapmaya çalışmak,
17. Diğer öğrencileri kızdırmak ve onlara sataşmak,
18. Diğer öğrencileri ve öğretmenleri sözlü olarak taciz ve fiziksel olarak tehdit etmek,
19. Yalan söylemek,
20. Öğrencilerin dikkatini dağıtıcı ses ve gürültü yapmak (ıslık çalmak, sürekli konuşmak, nesnelere vurarak gürültü çıkarmak)
21. Sınıf içinde koşmak,sıraların ve masaların üstüne çıkmak,
22. Verilen görevleri yapmamak (ödev ,sınıf içi görevler v.b.)
23. Arkadaşlarının eşyalarını izin almadan kullanmak,
24. Arkadaşlarıyla ders sırasında mesajlaşmak (kağıda not yazıp göndermek)
25. Derste oturup hiçbir şey yapmamak, konuyu ya da sorunun cevabını bilmesine rağmen derse katılmamak,
26. Sürekli arkadaşlarını şikayet etmek,
27. Sürekli tuvalet izni istemek,
28. Kendi eşyalarına zarar vermek uygun kullanmamak,
29. Ev ödevlerini yapmamak,
30. Hırsızlık yapmak,
31. Arkadaşlarının, sınıfın, öğretmenin eşyalarına zarar vermek,
32. Sınıfını ve çevresini temiz kullanmamak (yerlere çöp atma duvarları kirletme, sıraları çizme v.b.)
33. Başka (Lütfen yazınız)

3.3. Sınıf İçerisinde Karşılaşılan İstenmeyen Öğrenci Davranışlarıyla Öğretmenlerin Karşılaşma Sıklığına Ait Bulgular ve Yorumlar

İstenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığına ilişkin bulgular, ortalama sütunu dikkate alınarak en sık gözlenenenden en az gözlenene doğru sıralanarak sunulmuştur (Tablo 14). Bütün davranışların genel ortalaması 2,15 olup, Tablo 2 deki beşli değerlendirme ölçeğine göre "nadiren" düzeyine karşılık gelmektedir. Genel

ortalama değerlendirildiğinde, istenmeyen davranışların genel olarak öğrenme etkinliklerini engelleyici boyutta olmadığı sonucuna varılabilir.

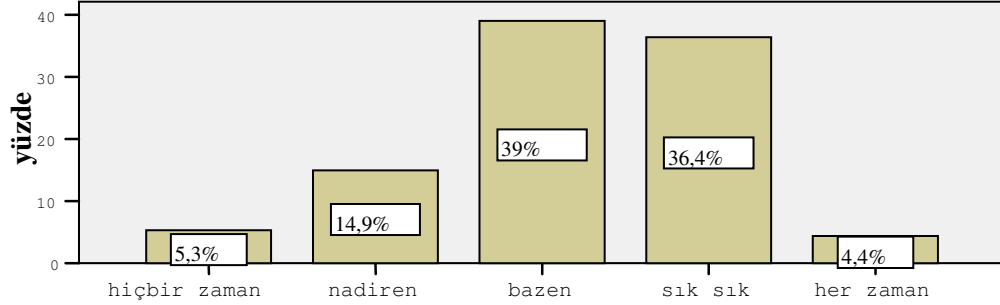
Tablo 14: İstenmeyen davranışlarla karşılaşma sıklığının ayrıntılı analizi N=228

İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI	İstenmeyen Davranışlarla Karşılaşma Sıklığı										
	Hiçbir zaman(1)	%	Nadiren(2)	%	Bazen (3)	%	Sık sık (4)	%	Her Zaman (5)	%	X
1.Sınıfta söz almadan konuşmak,	12	5.3	34	14.9	89	39	83	36.4	10	4.4	3.19
2. Sınıfa gürültüyle girmek çıkmak,diğer öğrencileri itelemek,	10	4.4	46	20,2	82	36,0	81	35,5	9	3,9	3.14
3.Sürekli arkadaşlarını şikayet etmek,	13	5.7	71	31.1	67	29.4	67	29.4	10	4.4	2.95
4.Ders için gerekli materyalleri getirmemek,	12	5.3	63	27.6	106	46.5	42	18.4	5	2.2	2.84
5. Arkadaşlarına fiziki ya da diğer biçimlerde zorbalık yapma (bağırma, üzerine yürüme, hükmetme, saldırma vb)	21	9.2	68	29.8	109	47.8	28	12.3	2	0.9	2.65
6.Ev ödevlerini yapmamak,	26	11.4	70	30.7	103	45.2	25	11	3	1.3	2.59
7.Verilen görevleri yapmamak (ödev,sınıf içi görevler v.b.)	21	9.2	88	38.6	90	39.5	25	11	4	1.8	2.57
8.Diğer öğrencileri kızdırmak ve onlara sataşmak,	30	13.2	75	32.9	91	39.9	30	13.2	2	0.9	2.55
9.Dersi dinlememek (dalıp gitmek,derste uyumak,ders dışı şeylerle ilgilenmek...)	20	8.8	103	45.2	69	30.3	32	14	4	1.8	2.54
10.Arkadaşlarına lakap takmak,	33	14.5	85	37.3	71	31.1	35	15.4	4	1.8	2.52
11.Sürekli tuvalet izni istemek,	43	18.9	75	32.9	62	27.2	43	18.9	5	2.2	2.52
12.İlgisiz davranışlarda bulunarak komiklik yapmaya çalışmak,	34	14.9	87	38.2	83	36.4	19	8.3	4	1.8	2.43
13.Kendi eşyalarına zarar vermek uygun kullanmamak,	41	18	90	39.5	75	32.9	19	8.3	3	1.3	2.35
14.Yalan söylemek,	40	17.5	101	44.3	65	28.5	20	8.8	2	0.9	2.31
15.Öğrencilerin dikkatini dağıtıcı ses ve gürültü yapmak (ıslık çalmak sürekli konuşmak nesnelere vurarak gürültü çıkarmak)	52	22.8	93	40.8	54	23.7	25	11	4	1.8	2.28
16.Temizlik ve görgü kurallarına uymamak,	42	18.4	111	48.7	50	21.9	17	7.5	7	3.1	2.27

17. Sınıfını ve çevresini temiz kullanmamak,(yerlere çöp atma duvarları kirletme ,sıraları çizme v.b.)	47	20.6	106	46.5	57	25	12	5.3	6	2.6	2.22
18.Kaba veya küfürlü dil kullanmak (kırıcı, argo konuşmak,kaba , müstehcen veya küstah ve münasebetsiz dil kullanmak)	55	24.1	95	41.7	61	26.8	14	6.1	2	1.3	2.18
19.Arkadaşlarının eşyalarını izin almadan kullanmak,	54	23.7	97	42.5	63	27.6	12	5.3	2	0.9	2.17
20.Derste oturup hiçbir şey yapmamak, konuyu ya da sorunun cevabını bilmesine rağmen derse katılmamak,	58	25.4	88	38.6	71	31.1	10	4.4	1	0.4	2.15
21.Arkadaşlarına asılsız ithamlarda bulunmak,	70	30.7	87	38.2	54	23.7	16	7.0	1	0.4	2.08
22.Sınıf içinde koşmak, sıraların ve masaların üstüne çıkmak,	79	34.6	80	35.1	45	19.7	21	9.2	2	0.9	2.06
23.Makul eleştirilere düşmanca tepki göstermek,	78	34.2	90	39.5	51	22.4	9	3.9			1.96
24.Sınıfta sürekli dolaşmak,bir yerde uzun süreli oturamamak,	90	39.5	81	35.5	36	15.8	17	7.5	4	1.8	1.96
25.Başarısızlığından dolayı başkalarını suçlamak,	96	42.1	85	37.3	35	15.4	10	4.4	2	0.9	1.84
26.Arkadaşlarıyla ders sırasında mesajlaşmak(kağıda not yazıp göndermek)	103	45.2	80	35.1	40	17.5	4	1.8	1	0.4	1.77
27. Nedensiz devamsızlık yapmak,	105	46.1	84	36.8	30	13.2	8	3.5	1	0.4	1.75
28.Sınıfa (veya derse) geç gelmek,erken çıkmak veya izinsiz ayrılmak	114	50	75	32.9	31	13.6	7	3.1	1	0.4	1.71
29.Arkadaşlarının, sınıfın, öğretmeninin eşyalarına zarar vermek,	124	54.4	76	33.3	22	9.6	4	1.8	1	0.4	1.59
30.Kopya çekmek veya çektirmek,	139	61	61	26.8	24	10.5	3	1.3	1	0.4	1.53
31.Diğer öğrencileri ve öğretmenleri sözlü olarak taciz ve fiziksel olarak tehdit etmek,	150	65.8	49	21.5	23	10.1	4	1.8	2	0.9	1.50
32.Hırsızlık yapmak,	175	76.8	37	16.2	13	5.7	3	1.3			1.31

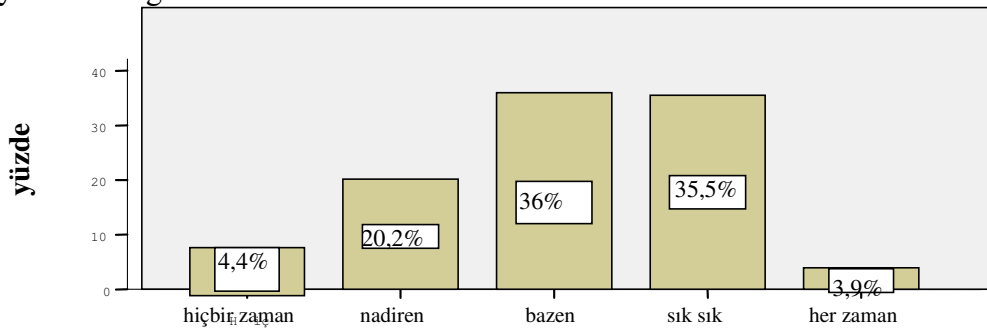
X=2,15

Grafik 10: "Sınıfta söz almadan konuşmak" davranışının yüzdelerle dağılımları

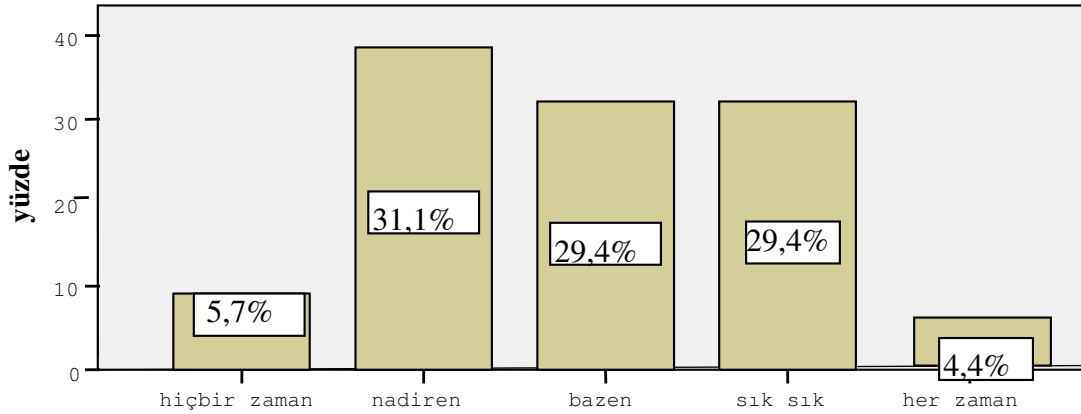
Grafik 10'da ortalama aralık değerine bakıldığında, "Sınıfta söz almadan konuşmak" davranışının öğretmenlerin sınıflarında en sık karşılaştıkları istenmeyen davranış olduğu ve bu davranışla *bazen* karşılaştıkları görülmektedir ($X= 3,19$). Davranışın yüzde dağılımına bakıldığında öğretmenlerin önemli bir kısmı (% 39) bu davranışı *bazen*, bu yüzdeye yakın bir kısmı da (%36,4) *sık sık* düzeyinde gözlemlerken, *nadiren* karşılaşanlar ve (% 14,9) bu davranışla *hiçbir zaman* karşılaşmayan öğretmenlerin oranının çok düşük bir sayıda (% 5,3) olduğu görülmektedir. En yüksek karşılaşılan istenmeyen davranışın "sınıfta söz almadan konuşma" davranışı olmasının nedenleri öğretmenlerin sınıf yönetimindeki yetersizlikleri olabileceği gibi ders yılı başında sınıf kurallarının öğretmen ve öğrenciler tarafından ortak hazırlanmaması olabilir.

Grafik 11: " Sınıfa gürültüyle girmek çıkmak, diğer öğrencileri itelemek" davranışının yüzdelerle dağılımları

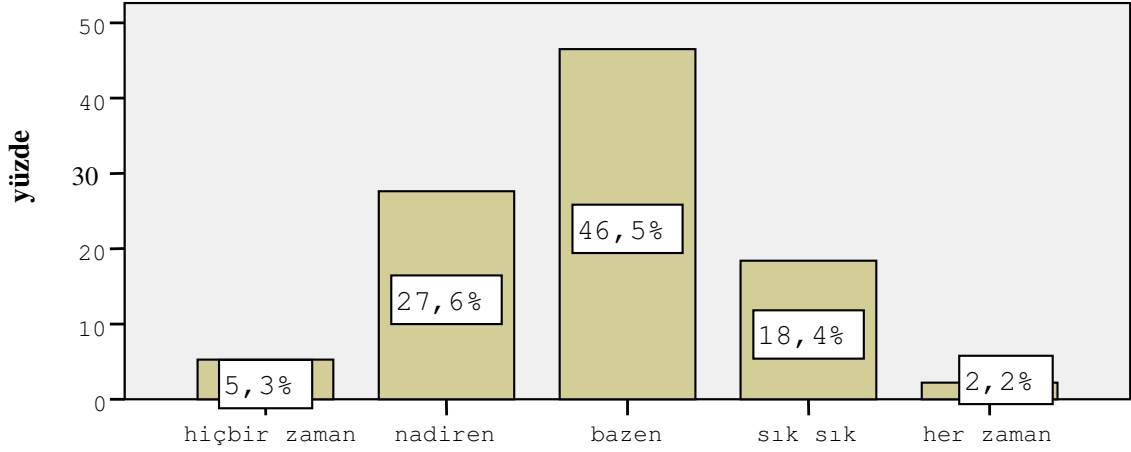
Grafik 11’de ortalama aralık değerine göre ikinci en fazla sıklıkla gözlemlenen istenmeyen öğrenci davranışı " *Sınıfa gürültüyle girmek çıkmak, diğer öğrencileri itelemek*"dir. Aralık değerlerinin *bazen* düzeyinin üst sınırlarında ($X = 3,14$) olduğu görülmektedir. Grafik 11’e göre öğretmenlerin üçte birinden fazlası (%36) bu davranışla *bazen* düzeyinde, yaklaşık üçte birinin (%35,5) *sık sık* düzeyinde karşılaştığı görülürken, bu davranışla *hiçbir zaman* karşılaşmayan öğretmen oranı çok düşüktür (%4,4). Bu davranışla bu kadar sık karşılaşılmasının nedeni sınıf kurallarının netleşmemiş olması ya da öğretmenlerin sınıflara giriş-çıkışlarında öğretmenlerinin onlara eşlik etmemeleri olabilir.

Grafik 12: “*Sürekli arkadaşlarını şikayet etme*” davranışının yüzdeleri dağılımları

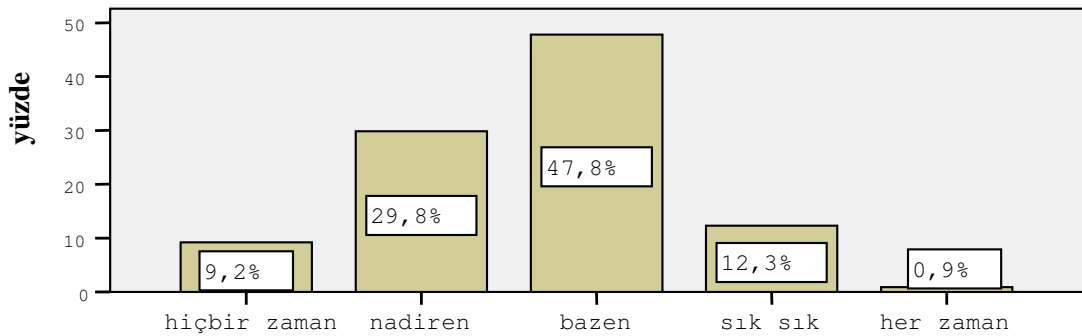
Grafik 12’de “*Sürekli arkadaşlarını şikayet etme*” davranışı ortalaması ($X=2.95$) *nadiren* şikkının üst sınırındadır. Öğretmenlerin üçte birine yakın bir kısmı (%31,1) *nadiren* şikkını işaretlerken buna yakın bir oranla (%29,4) *bazen* ve yine bununla aynı oranda (%29,4) *sık sık* şikkını işaretlemiştirlerdir. Bu davranışın sıklıkla gözlenmesinin nedenleri arasında öğrencinin öğretmenin ve arkadaşlarının dikkatini çekme isteği, ya da aile içinde fazla ilgi görmesi ve bu ilginin devamını sınıfta da beklemesi olabilir.

Grafik 13: "Ders için gerekli materyalleri getirmemek" davranışının yüzdelerle dağılımları

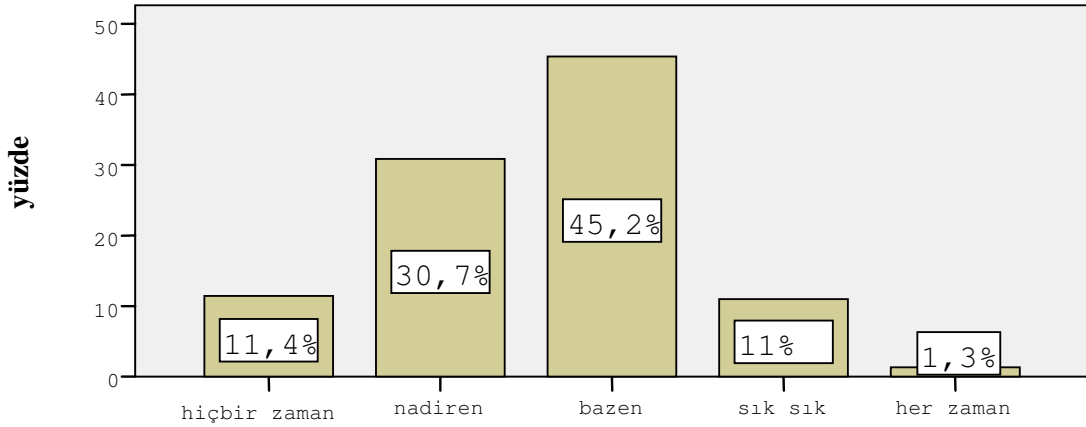
Grafik 13'de "Ders için gerekli materyalleri getirmemek" davranışının öğretmenler tarafından *bazen* düzeyinde gözlemlendiği anlaşılmaktadır ($X = 2,84$). Davranışın yüzde dağılımına bakıldığında, öğretmenlerin yarısına yakını (% 46,5) sınıflarında bu davranışla *bazen*, yaklaşık dörtte biri (%18,4) *sık sık* ve yaklaşık üçte birinin (% 27,6) ise *nadiren* karşılaştıkları sonucuna varılabilir. Bu davranışın gözlenme sıklığında, öğrencilerde yeterince sorumluluk duygusunun yerleştirilememesi, öğretmenlerin uygun yöntemleri seçememeleri ya da öğretmeni planlı yaşamının üzerinde fazla durmamış olması etkili olabilir.

Grafik 14: "Arkadaşlarına karşı fiziki ya da diğer biçimlerde zorbalık yapmak (bağırarak, üzerine yürümek, hükmetmek, saldırmak)" davranışının yüzdelerle dağılımları

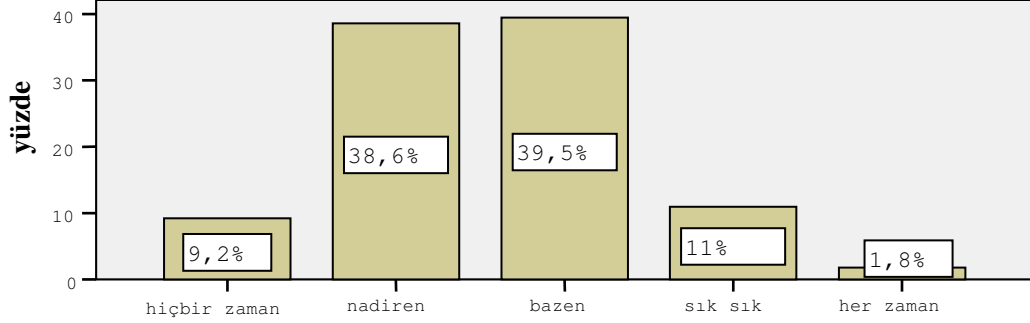
Grafik 14’de ortalama aralık değerine bakıldığında ($X= 2,65$) *nadiren* düzeyinde görülen bir başka davranış, "Arkadaşlarına karşı fiziki ya da diğer biçimlerde zorbalık yapmak (bağırarak, üzerine yürümek, hükmetmek, saldırmak) aralık değerlerinin *nadiren* düzeyinde olduğu görülmektedir. Tablo 14’e göre öğretmenlerin yarıya yakını (%47,8) bu davranışla *bazen* düzeyinde, yaklaşık üçte birinin (%29,8) *nadiren* düzeyinde karşılaştığı görülürken, bu davranışla her zaman karşılaşan öğretmen oranı çok düşüktür (%0,9). Bu davranışla karşılaşılma oranının yüksek olmasının nedeni öğrencinin diğer öğrencilerin üzerinde hakimiyet kurmak istemesi olabilir.

Grafik 15: "Ev ödevlerini yapmamak" davranışının yüzdelerle dağılımları

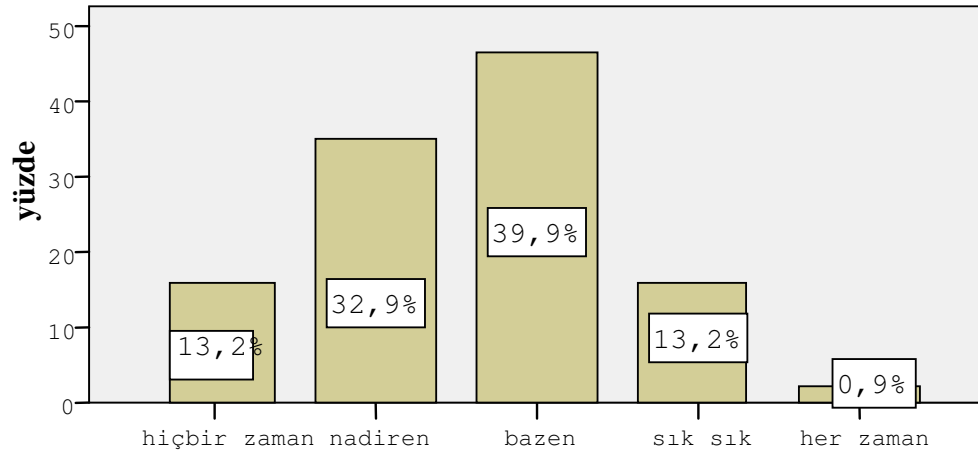
Grafik 15’de ortalamaya göre altıncı sıradaki "ev ödevlerini yapmamak" ($X=2,59$) *nadiren* şıkkının üst bölgesinde bulunmaktadır. Öğretmenlerin yarısına yakını (%45,2) *bazen* şıkkını işaretlerken , üçte biri (%30,7) *nadiren* şıkkını işaretlemiştir. Her zaman karşılaşanlar ise çok düşük (% 1,3) düzeydedir. Bu davranışla karşılaşılma nedeni sorumluluk duygusunun yeterince verilmemiş olması ya da ailenin öğrenciyle yeteri kadar ilgilenmemesi olabilir.

Grafik 16: “Verilen görevi yapmamak” davranışının yüzdelerle dağılımları

Grafik 16’da “Verilen görevleri yapmamak” ($X=2,57$) bazen düzeyinde ile yer almaktadır. Öğretmenlerin üçte birinden fazlası (% 39,5) öğretmen bazen şikâyetlerini işaretlerken (%38,6) sını ise nadiren şikâyetlerini işaretlemişlerdir. Bu davranış da “ev ödevlerini yapmamak” davranışı gibi sorumluluk duygusunun gelişmemesinden kaynaklanabilir.

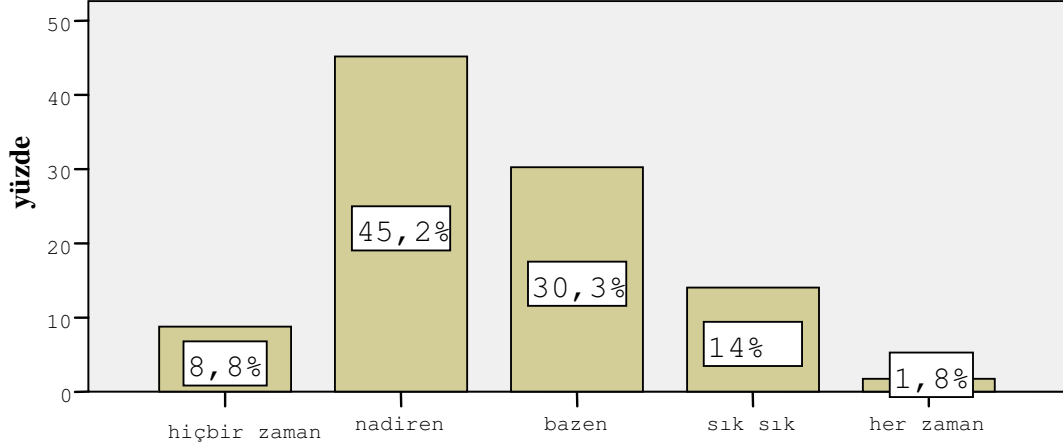
Grafik 17: “Diğer öğrencileri kızdırmak ve sataşmak” davranışının yüzdelerle dağılımları

Grafik 17’de başka bir istenmeyen öğrenci davranışı da “Diğer öğrencileri kızdırmak ve sataşmak” tır. Öğretmenlerin yarıya yakın bir bölümü (%39,9) bu davranışı bazen düzeyinde, yaklaşık üçte biri (%32,9) nadiren, çok az bir kısmı (%0,9) ise her zaman gözlemledikleri “Diğer öğrencileri kızdırmak ve sataşmak” davranışını

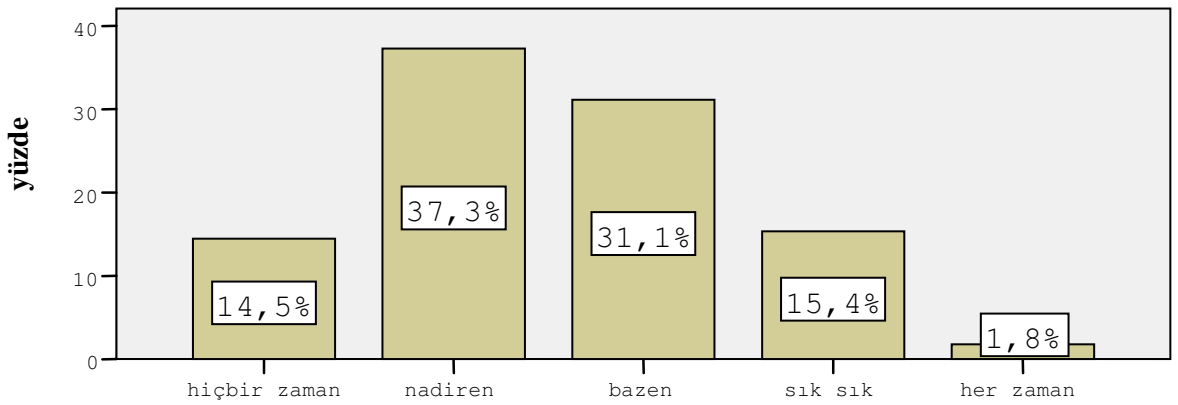
($X= 2,55$) *bazen* ortalama aralık değeri ile öğretmenler sınıflarında gözlemlediklerini belirtmişlerdir.

Grafik 18: “ *Dersi dinlememe*” davranışının yüzelik dağılımları

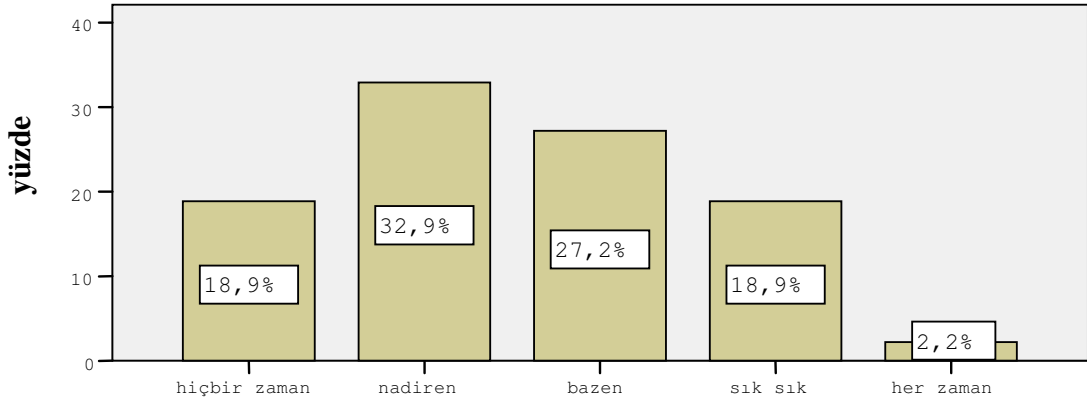
Grafik 18’de “*Dersi dinlememe*” davranışı ($X=2,54$) *nadiren* ortalamaya sahiptir, öğretmenlerin yarısına yakını (%45,2) *nadiren* bu davranışla karşılaştıklarını belirtmişlerdir (%1,8), *her zaman* şikkı ise en az işaretlenen şık olmuştur. Bu davranışın sınıfta gözlenme nedeni öğretmenlerin düz anlatım metodunu tercih etmeleri ve öğretimi çeşitlendirmemeleri olabilir.

Grafik 19: “Arkadaşlarına lakap takma” davranışının yüzelik dağılımları

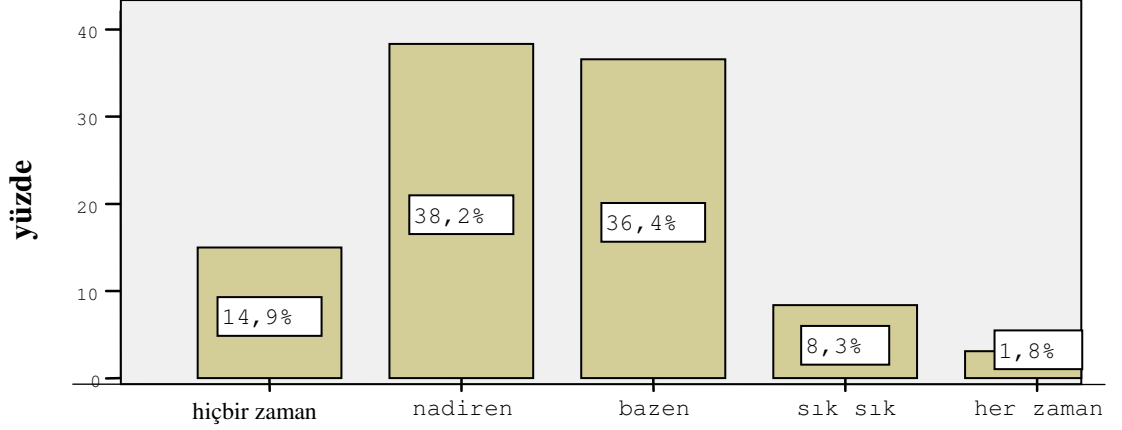
Grafik 19'da "Arkadaşlarına lakap takma" davranışının ortalama değeri ($X=2,52$) ile *nadiren* (%37,3) şıkkı en fazla işaretlenmiştir. Bunu ona yakın bir oranla (%31,1) *bazen* şıkkı takip etmektedir. Öğrencinin bu davranışı gerçekleştirme nedeni arkadaşlarının ve öğretmenin dikkatini çekme isteği olabilir.

Grafik 20: "Sürekli tuvalet izni istemek" davranışının yüzdeler dağılımları

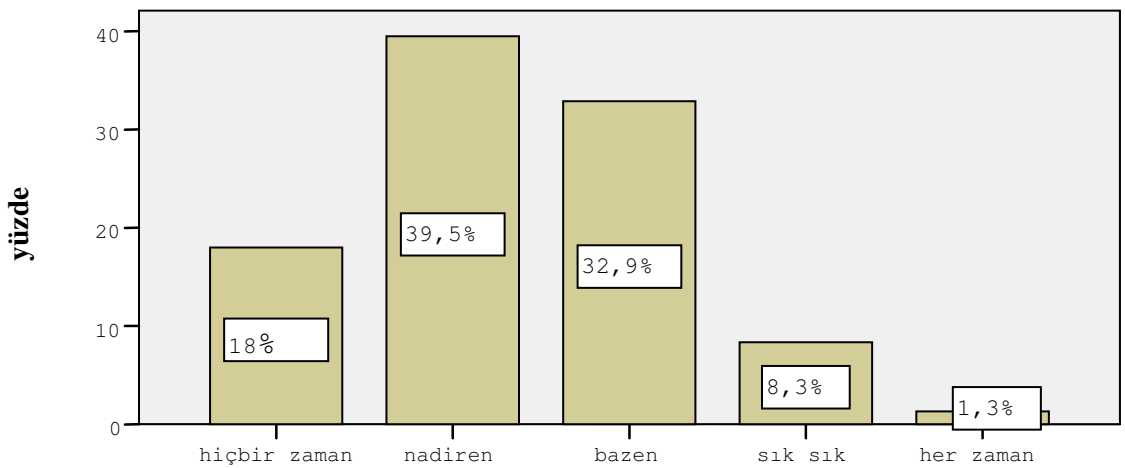
Grafik 20'de "Sürekli tuvalet izni istemek" davranışı, aralık değerine bakıldığında öğretmenlerin bu davranışlarla *nadiren* düzeyinde karşılaştıkları görülmektedir ($X = 2,52$). Öğretmenlerin üçte birinden fazlası (%32,9) bu istenmeyen davranışla *nadiren* düzeyinde karşılaşırken, yaklaşık üçte biri (%27,2) *bazen* düzeyinde karşılaşmaktadırlar. Sınıflarında bu davranışla *her zaman* düzeyinde karşılaşan öğretmenlerin oranı ise çok düşüktür (%2,2). Tuvalet izni isteği de öğrencinin yaş özellikleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Okula yeni başlayan bir öğrencinin ya da sağlık sorunları olan bir öğrencinin tuvalet isteği istenmeyen davranış olarak nitelendirilmemelidir.

Grafik 21: "İlgisiz davranışlarda bulunarak komiklik yapmaya çalışmak" davranışının yüzdelerle dağılımları

Grafik 21'da "İlgisiz davranışlarda bulunarak komiklik yapmaya çalışmak" Ortalama aralık değerlerine bakıldığında nadiren düzeyinde ($X = 2,43$) karşılaşılan bir başka istenmeyen öğrenci davranışıdır. Öğretmenlerin üçte birinden fazlası (%38,2) bu davranışla nadiren düzeyinde, (%36,4) bazen düzeyinde karşılaşırken, öğretmenlerin bu davranışla en az karşılaştığı düzey (%1,8) ile sık sık'tır. Öğrencinin bu davranışı gerçekleştirme nedeni dikkat çekme isteği olabilir.

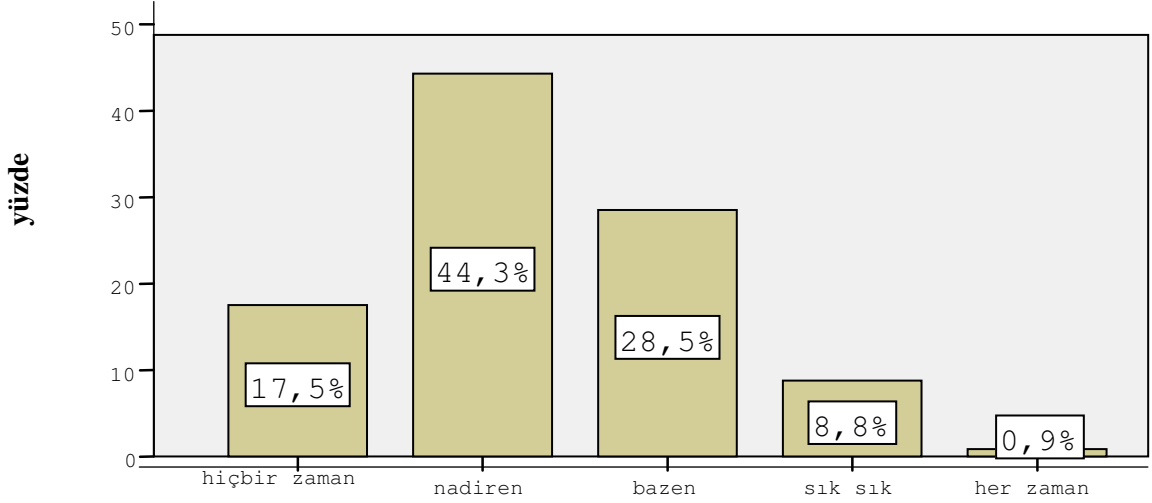
Grafik 22: "Kendi eşyalarına zarar vermek, uygun kullanmamak" davranışının yüzdelerle dağılımları

Grafik 22'de Ortalama aralık değerine göre ($X = 2,35$) öğretmenler tarafından nadiren gözlemlenen bir başka öğrenci davranışı da, "Kendi eşyalarına zarar vermek,

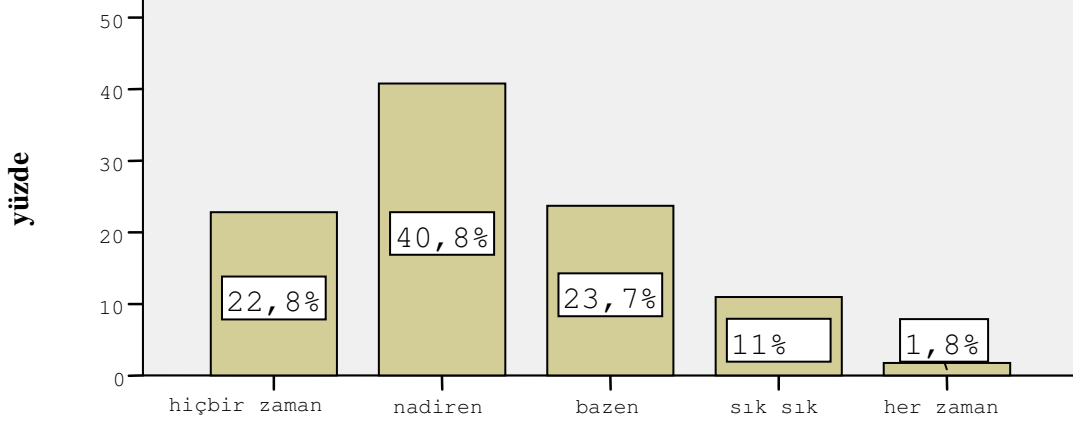
uygun kullanmamak" davranışıdır. Öğretmenlerin üçte birinden fazlası (% 39,5) bu davranışı *nadiren*, yaklaşık üçte biri (%32,9) *bazen* sınıflarında gözlemlerken, sadece çok az bir kısmı (%1,3) bu davranışı *her zaman* gözlemlediklerini belirtmişlerdir.

Grafik 23: "Yalan söylemek" davranışının yüzdelerle dağılımları

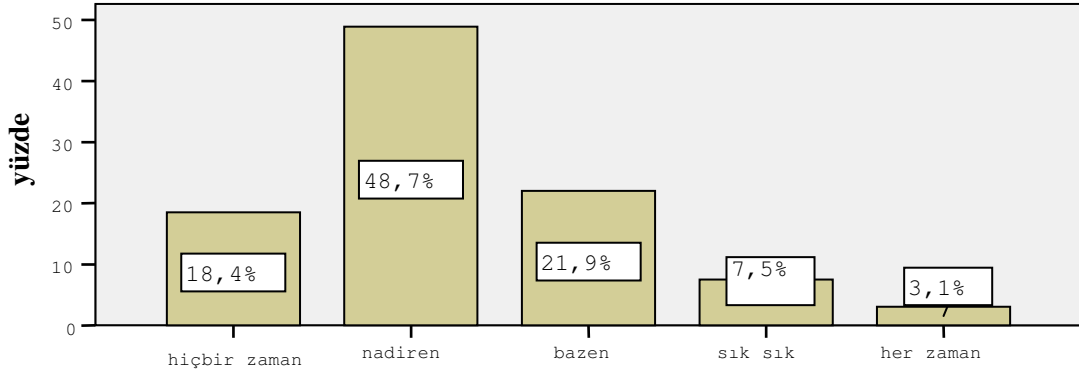
Grafik 23'de "Yalan söylemek" davranışı, ortalama aralık değerine bakıldığında ($X = 2,31$) öğretmenler tarafından *nadiren* gözlemlenen bir başka istenmeyen öğrenci davranışı olurken, öğretmenlerin yaklaşık yarısı (%44,3) bu davranışı *nadiren*, yaklaşık üçte biri ise *bazen* gözlemlediklerini, çok az bir kısmı (% 0,9) ise *her zaman* rastladıkları bir davranış olduğunu belirtmişlerdir. Bu davranışın bu kadar az sıklıkta gerçekleşmesinin nedeni "Yalan söylemek" davranışının toplumda hoş karşılanmaması, aile ve öğretmenlerin yalan söylemenin zararları üzerinde çok durması olabilir.

Grafik 24: "Öğrencilerin dikkatini dağıtıcı ses ve gürültü yapmak (ıslık çalmak, sürekli konuşmak, nesnelere vurarak gürültü çıkarmak v.b.)" davranışının yüzdelerle dağılımları

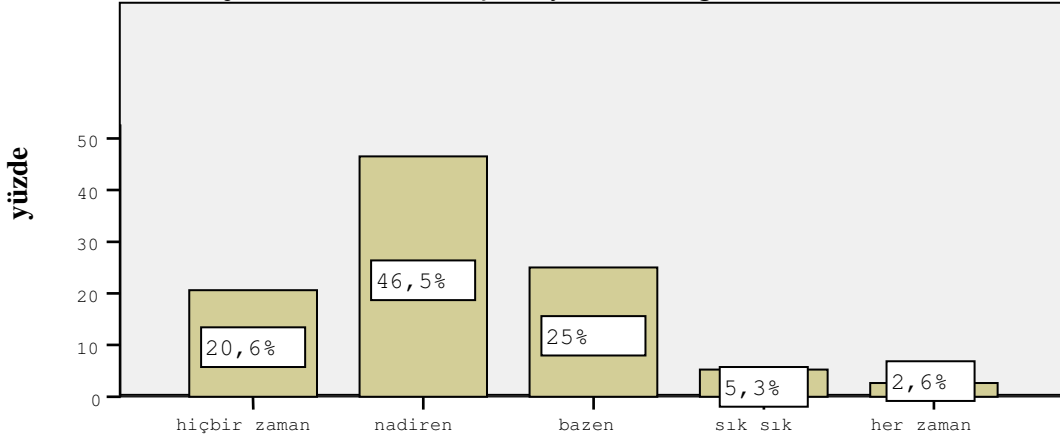
Grafik 24'de "Öğrencilerin dikkatini dağıtıcı ses ve gürültü yapmak (ıslık çalmak, sürekli konuşmak, nesnelere vurarak gürültü çıkarmak v.b.)" davranışının ortalama aralık değeri ($X = 2,28$) ile *nadiren* görülen davranışlar arasında yerini almaktadır. Öğretmenlerin bu davranışla karşılaşma oranları *nadiren* düzeyindedir (%40,8). *Bazen* düzeyini işaretleyenler de öğretmenlerin (%23,7) üçte birine yakındır. Bu davranışta da en az karşılaşılan düzey (% 1,8) ise *sık sık* 'tır.

Grafik 25: "Temizlik ve görgü kurallarına uymamak" davranışının yüzdelerle dağılımları

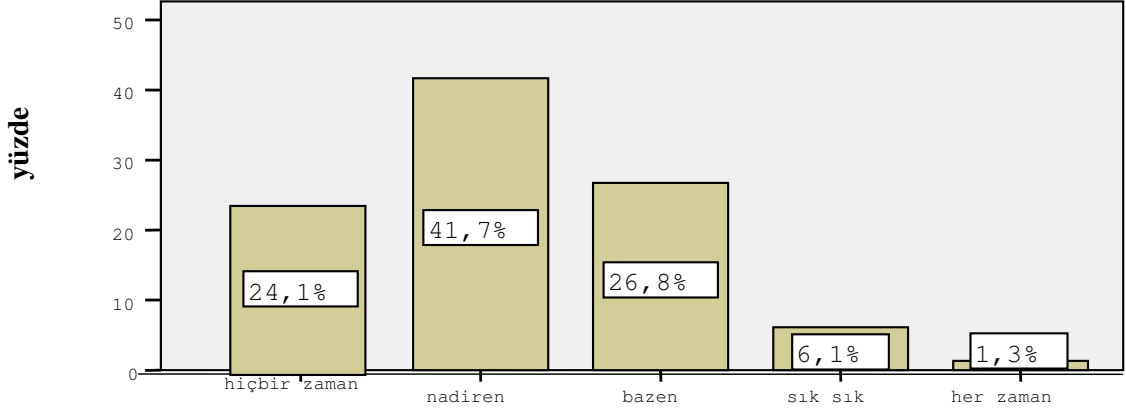
Grafik 25’de ($X=2,27$) ortalama ile “*Temizlik ve görgü kurallarına uymamak*” yargısında öğretmenlerimizin hemen hemen yarısı (%48,7) *nadiren* şıkkını işaretlemişlerdir, bunu (% 21,9) *bazen* şıkkı izlemektedir. Bu davranışın gözlenme nedeni özellikle aile içinde bu kurallara özen gösterilmemesi olabilir.

Grafik 26: “*Sınıfını ve çevresini temiz kullanmamak (yerlere çöp atma, duvarları kirletme, sıraları çizme vb).*” davranışının yüzdelik dağılımları

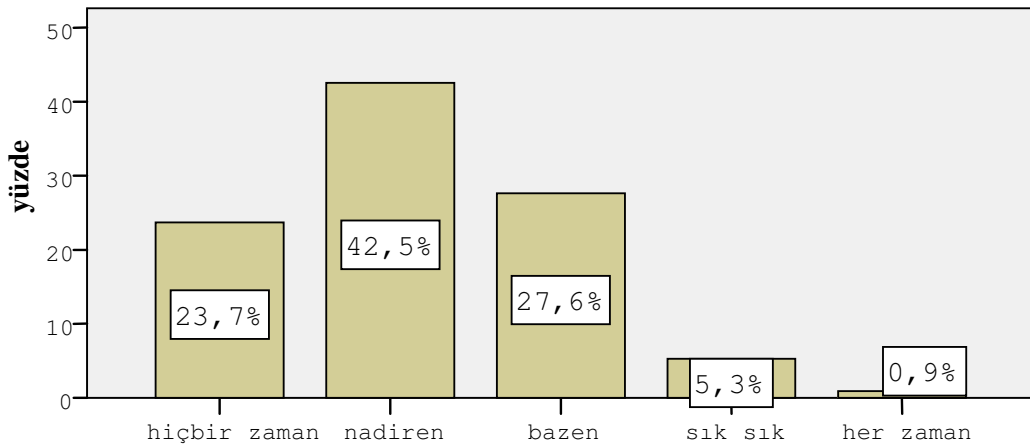
“*Sınıfını ve çevresini temiz kullanmamak (yerlere çöp atma, duvarları kirletme, sıraları çizme vb).*” davranışdır. Grafik 26’ya göre öğretmenlerin yaklaşık yarısı (%46,5) bu davranışa *nadiren*, dördte biri (%25) *bazen*, çok az bir kısmı (% 2,6) ise *her zaman* rastladıklarını belirtmişlerdir. Bu davranışın bazen düzeyinde gözlenmesinde, öğrencinin kendini sınıfın bir parçası gibi hissetmemesi, sınıfını benimsememesi ve sınıf kurallarının iyi işletilememesi etkili olabilir.

Grafik 27: "Kaba ve küfürlü dil kullanmak" (kırıcı, argo konuşmak, kaba ve müstehcen dil kullanmak, küstah ve münasebetsiz ifadeler kullanmak) davranışının yüzdelerle dağılımları

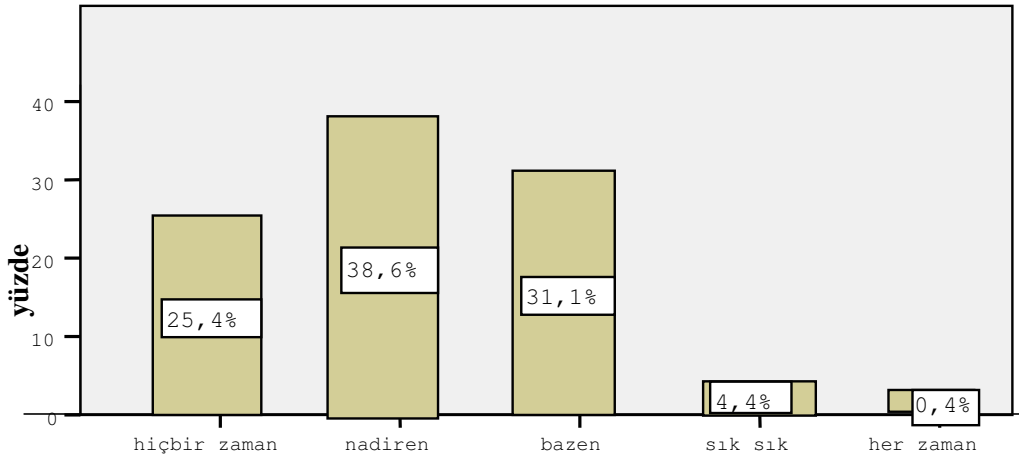
"Kaba ve küfürlü dil kullanmak" (kırıcı, argo konuşmak, kaba ve müstehcen dil kullanmak, küstah ve münasebetsiz ifadeler kullanmak) davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında, öğretmenlerin sınıf içinde bu tür davranış gösteren öğrencilerle *nadiren* karşılaştıkları anlaşılmaktadır ($X=2,18$). Grafik 27'de davranışın yüzde dağılımına bakıldığında öğretmenlerin çok düşük bir bölümü bu davranışlarla *sık sık* karşılaştıklarını belirtmişlerdir (% 1,3). Öğretmenlerin üçte birinden fazlası bu davranışla sınıflarında *nadiren* karşılaştıklarını belirtirken (%41,7) üçte birine yakın bir bölümü de (% 26,8) *bazen* karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

Grafik 28: "Arkadaşlarının eşyalarını izin almadan kullanmak" davranışının yüzdelerle dağılımları

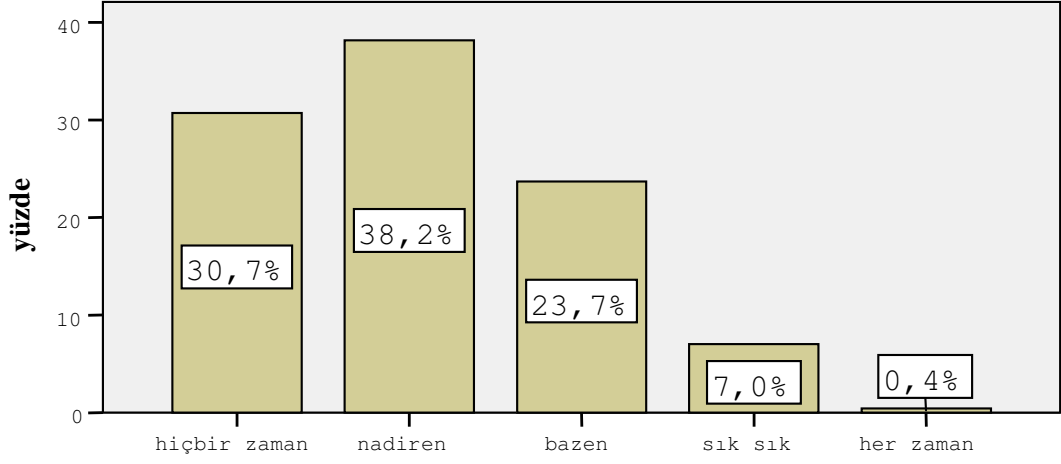
Grafik 28'de "*Arkadaşlarının eşyalarını izin almadan kullanmak*" davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında, öğretmenlerin sınıflarında bu tür davranışlarla *nadiren* karşılaştıkları anlaşılmaktadır ($X = 2,17$). Davranışın yüzde dağılımına bakıldığında öğretmenlerin sadece çok az bir kısmı (%0,9) bu tür davranışlarla *sık sık* karşılaştıklarını belirtirken, yarıya yakın bir kısmı *nadiren* (% 42,5), dörtte birinden fazlası *bazen* (%27,6) karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

Grafik 29: "*Derste oturup hiçbir şey yapmamak, konuyu ya da sorunun cevabını bilmesine rağmen derse katılmamak?*" davranışının yüzdelerle dağılımları

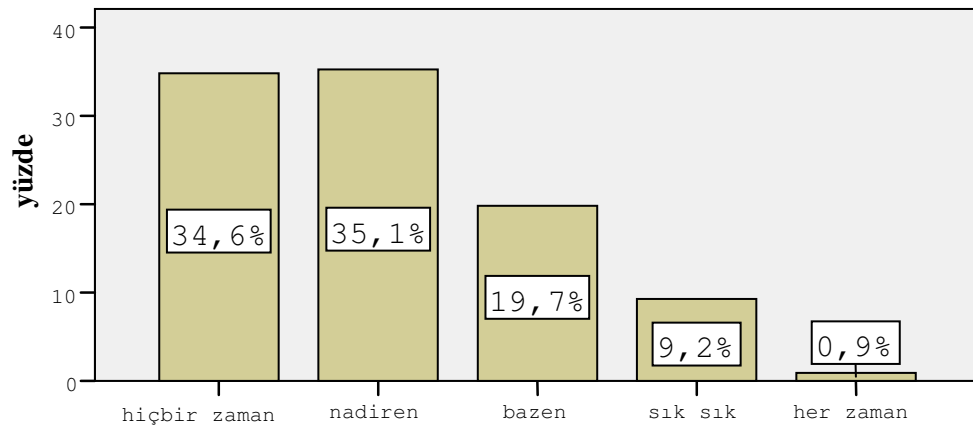
"*Derste oturup hiçbir şey yapmamak, konuyu ya da sorunun cevabını bilmesine rağmen derse katılmamak*" davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında, öğretmenlerin bu tür davranışlarla sınıflarında *nadiren* karşılaştıkları görülmektedir ($X = 2,15$). Grafik 29'de öğretmenlerin (%38,6) büyük kısmı bu davranışı sınıflarında *nadiren*, çok az bir kısmı (% 0,4) ise *her zaman* gözlemlediklerini, dörtte birinden fazlası ise (% 25,4) *hiçbir zaman* rastlamadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencinin içine kapanık bir yapısının olması, öğretmenin de öğrencinin kişisel özellikleri ile yeteri kadar ilgilenmemesi bu davranışın görülme nedeni olabilir.

Grafik 30: "Arkadaşlarına asılsız ithamlarda bulunmak" davranışının yüzdelerle dağılımları

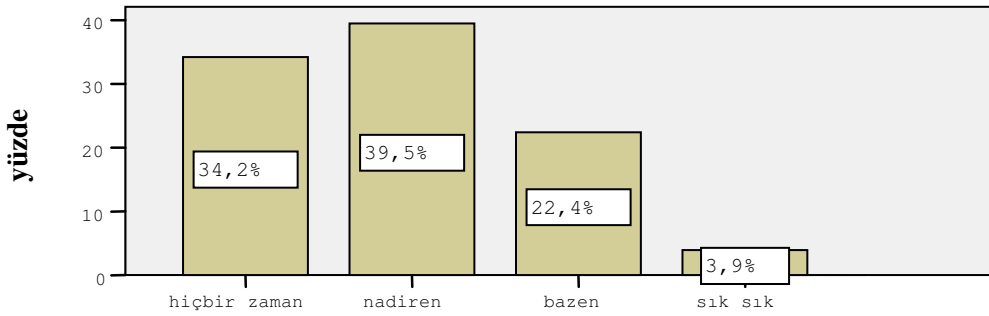
"Arkadaşlarına asılsız ithamlarda bulunmak" davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında, öğretmenler tarafından sınıflarında bu davranışın *nadiren* görülen bir başka öğrenci davranışı olduğu anlaşılmaktadır ($X= 2,08$). Grafik 30'da davranışın yüzde dağılımına bakıldığında öğretmenlerin sadece çok az bir kısmı (% 0,4)' bu tür davranışlarla *her zaman* karşılaştıklarını belirtirken, üçte birinden fazlası *nadiren* (% 38,2), üçte birine yakını (%30,7) *hiçbir zaman* şikkını işaretlemişlerdir .

Grafik 31: "Sınıf içinde koşmak, sıraların, masaların üzerine çıkmak" davranışının yüzdelerle dağılımları

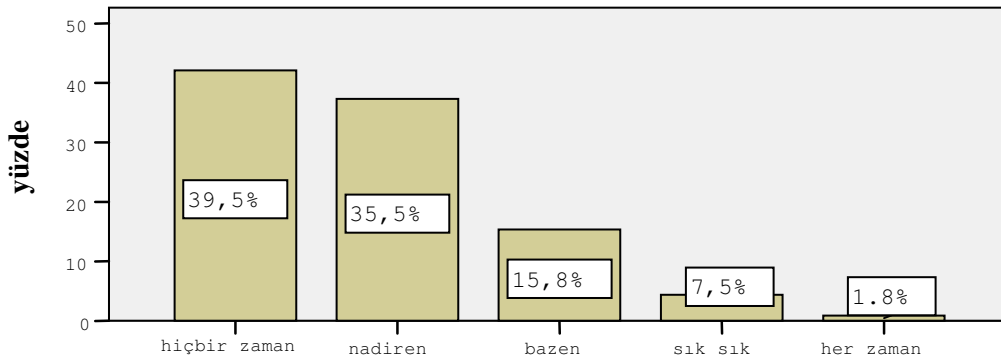
"Sınıf içinde koşmak, sıraların, masaların üzerine çıkmak" davranışının aralık değeri, ($X = 2,06$) nadiren düzeyindedir. Grafik 31'de öğretmenlerin küçük bir kısmı (% 0,9) bu öğrenci davranışıyla her zaman düzeyinde karşılaşırken, büyük kısmı (% 35,1) nadiren düzeyinde karşılaşmaktadırlar. Bu davranışın nedenleri arasında sınıf kurallarının yeterince uygulanamaması olabilir.

Grafik 32: "Makul eleştirilere düşmanca tepki göstermek" davranışının yüzdeleri dağılımları

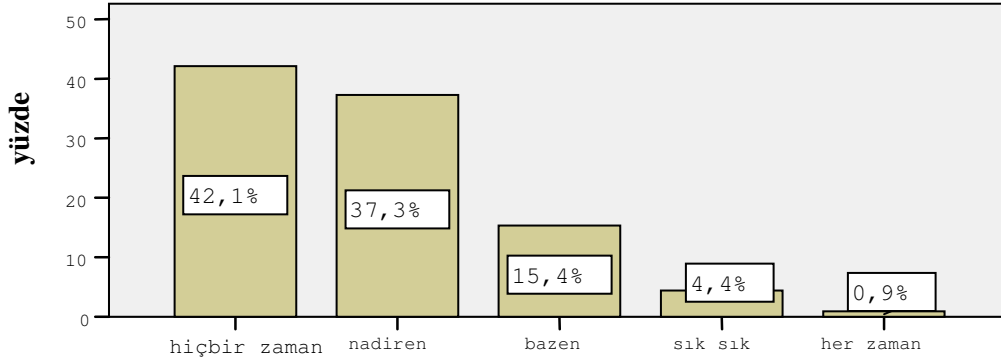
"Makul eleştirilere düşmanca tepki göstermek" davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında, öğretmenlerin nadiren ($X=1,96$) karşılaştıkları bir başka öğrenci davranışı olduğu anlaşılmaktadır. Grafik 32'de davranışın yüzde dağılımına bakıldığında, öğretmenlerin üçte birinden fazlasının (% 39,5) bu davranışla nadiren karşılaştıkları, üçte birinden fazlası (% 34,2) hiçbir zaman karşılaşmadıkları, çok az bir kısmı (% 3,9) ise her zaman karşılaştıkları anlaşılmaktadır.

Grafik 33: "Sınıfta sürekli dolaşmak, bir yerde uzun süreli oturamamak" davranışının yüzdeleri dağılımları

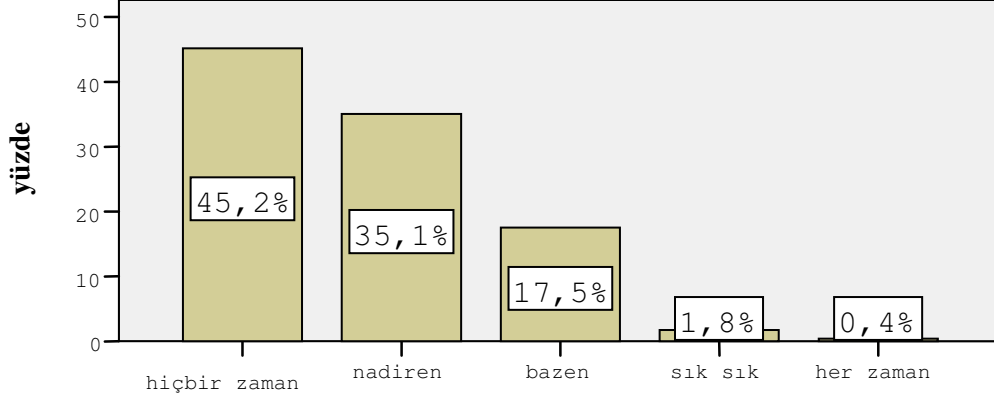
Ortalama aralık değerine bakıldığında, “*Sınıfta sürekli dolaşmak, bir yerde uzun süreli oturamamak*” davranışının öğretmenlerin *hiçbir zaman* düzeyinde karşılaştıkları bir başka davranış olduğu görülmektedir. Bu davranış öğretmenler tarafından ortalama aralık değerine göre ($X = 1,96$) *nadiren* düzeyinde görülürken, Grafik 33’e bakıldığında öğretmenlerin üçte birinden fazlası (% 35,5) *nadiren* , yaklaşık yarısı (%39,5) *hiçbir zaman* rastlamadıklarını belirtmişlerdir, çok az bir kısmı (%1,8) ise bu istenmeyen öğrenci davranışını *her zaman* gözlemlediklerini belirtmişlerdir.

Grafik 34: “*Başarısızlığından dolayı başkalarını suçlamak*” davranışının yüzdeler dağılımları

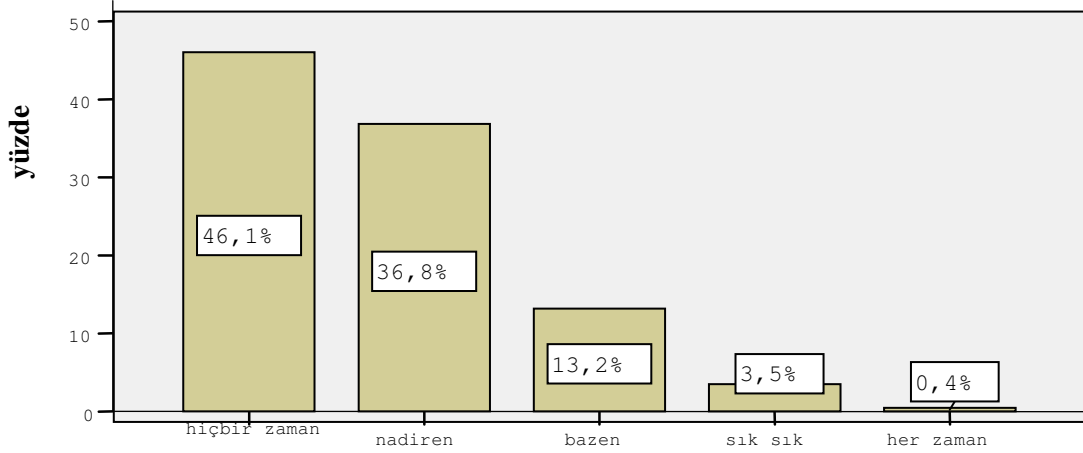
Ortalama aralık değerine bakıldığında, “*Başarısızlığından dolayı başkalarını suçlamak*” davranışının öğretmenlerin *hiçbir zaman* düzeyinde karşılaştıkları bir başka davranış olduğu görülmektedir. Bu davranış öğretmenler tarafından ortalama aralık değerine göre ($X = 1,84$) *nadiren* düzeyinde görülürken, Grafik 34’e bakıldığında öğretmenlerin üçte birinden fazlası (% 37,3) *nadiren* , yaklaşık yarısı (%42,1) *hiçbir zaman* rastlamadıklarını belirtmişlerdir. Çok az bir kısmı (%0,9) ise bu istenmeyen öğrenci davranışını *her zaman* gözlemlediklerini belirtmişlerdir.

Grafik 35: "Arkadaşlarıyla ders sırasında mesajlaşmak" davranışının yüzdelerle dağılımları

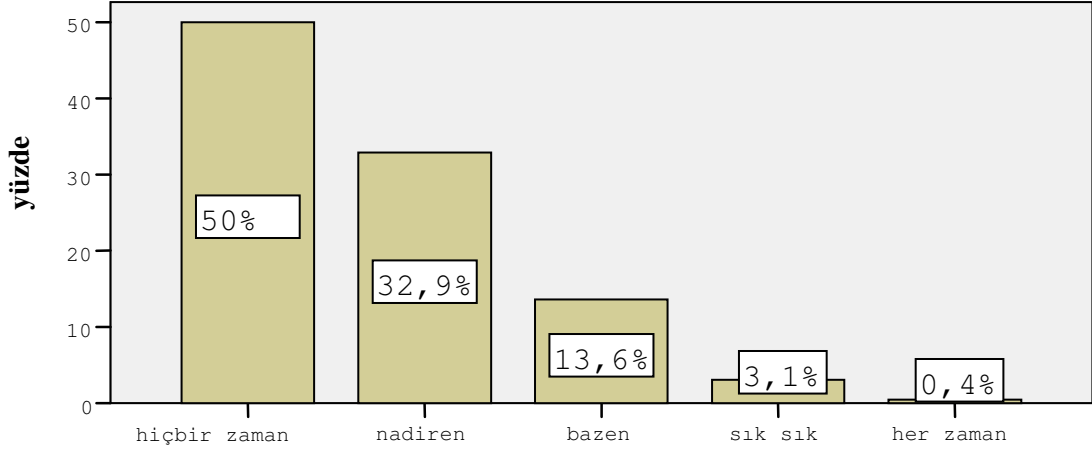
Öğretmenlerin, tablonun aralık değerine bakıldığında *hiç karşılaşmadıkları* bir başka istenmeyen öğrenci davranışı da "Arkadaşlarıyla ders sırasında mesajlaşmak" dır ($X = 1,77$). Grafik 35'de öğretmenler (% 35,1) bu davranışla *nadiren* düzeyinde karşılaşırken, yarısına yakını (% 45,2) *hiçbir zaman* karşılaşmamakta, (%0,4)' ü *her zaman* karşılaştığını belirtmektedir.

Grafik 36: "Nedensiz devamsızlık yapmak" davranışının yüzdelerle dağılımları

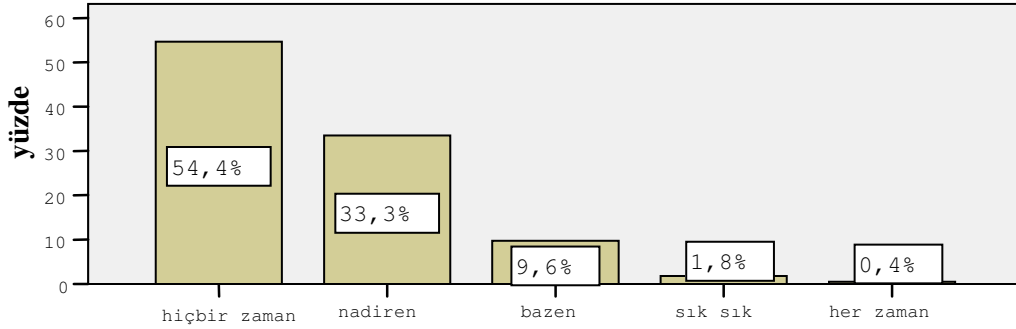
"Nedensiz devamsızlık yapmak" davranışı ($X= 1,75$) ortalama aralık değeri ile öğretmenler tarafından *hiçbir zaman* düzeyinde gözlemlenen bir öğrenci davranışıdır. Grafik 36'da davranışın yüzde dağılımına bakıldığında, öğretmenlerin yarısına yakın bir kısmı (% 46,1) bu davranışa *hiçbir zaman* rastlamadıklarını, yine buna yakın bir bölümü (% 36,8) *nadiren*, çok az bir kısmı (% 0,4) ise *her zaman* gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Bu davranışın düşük sıklıkta gözlenmesinde öğretmenin-aile ile sıkı ilişki içinde olması etken olabilir.

Grafik 37: "Sınıfa (veya derse) geç gelmek, erken çıkmak veya izinsiz ayrılmak" davranışının yüzdelerle dağılımları

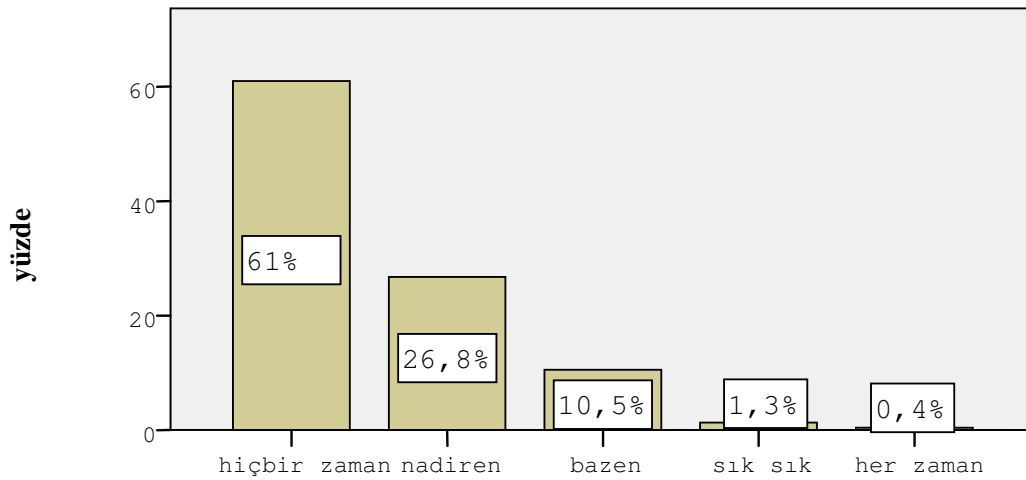
Ortalama aralık değerine göre ($X= 1,71$) öğretmenler tarafından *hiçbir zaman* düzeyinde karşılaşılan bir başka istenmeyen öğrenci davranışı da "Sınıfa (veya derse) geç gelmek, erken çıkmak veya izinsiz ayrılmak"tır. Grafik 37'de görüldüğü gibi öğretmenlerin yarısı (%50) bu davranışla *hiçbir zaman* karşılaşmazken, üçte biri (%32,9) *nadiren*, karşılaşmaktadırlar. Bu davranışın düşük sıklıkta görülmesinin nedeni öğretmenin öğrencilerin giriş-çıkış saatlerinde onlara eşlik etmesi olabilir.

Grafik 38: "Arkadaşlarının, sınıfın, öğretmenin eşyalarına zarar vermek" davranışının yüzdelerle dağılımları

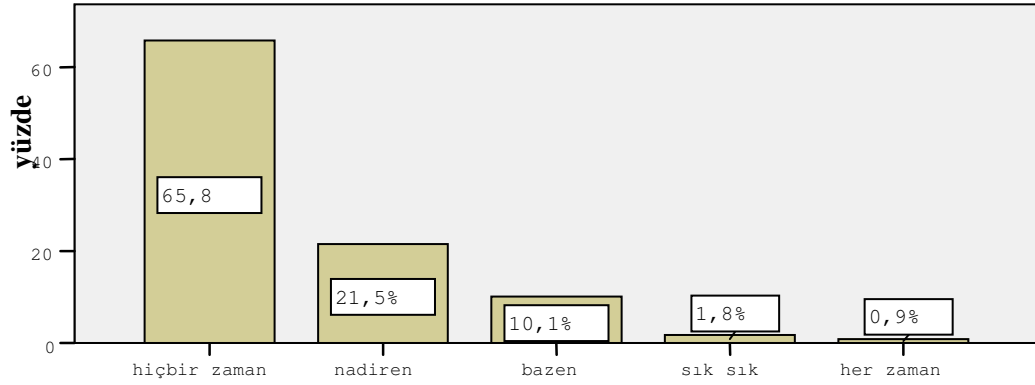
Tablo 14' deki ortalama aralık değerine göre ($X = 1,59$) öğretmenler tarafından *hiçbir zaman* düzeyinde gözlemlenen başka bir istenmeyen öğrenci davranışı da "Arkadaşlarının, sınıfın, öğretmenin eşyalarına zarar vermek" tir. Grafik 38'de görüldüğü gibi bu davranış öğretmenlerin yarısından fazlası (% 54,4) tarafından *hiçbir zaman* düzeyinde gözlemlenirken, üçte biri tarafından *nadiren* gözlemlenmektedir. Bu davranışı sınıflarında *her zaman* gözlemlediklerini belirten öğretmenlerin oranı ise çok düşüktür (%0,4). Bu davranışın düşük sıklıkla gözlenmesinde öğrencilerin sınıf kurallarına uyması olabilir.

Grafik 39: "Kopya çekmek veya çektirmek" davranışının yüzdelerle dağılımları

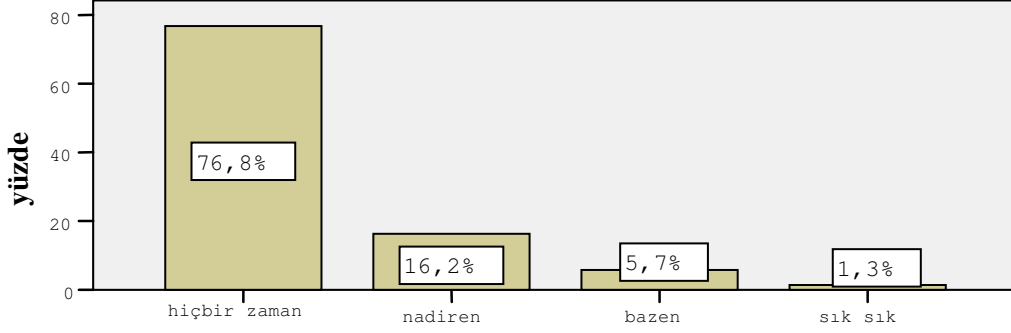
Öğretmenlerin sınıflarında "kopya çekmek veya çektirmek" davranışına, davranışın ortalama aralık değerine bakıldığında *hiçbir zaman* rastlamadıkları sonucuna varılmaktadır ($X= 1,53$). Grafik 39'da davranışın yüzde dağılımına bakıldığında, öğretmenlerin yarısından fazla bir kısmı (% 61) sınıflarında bu öğrenci davranışıyla *hiçbir zaman* karşılaşmadıkları, çok az bir bölümünün (% 0,4) ise *her zaman* karşılaştıkları anlaşılmaktadır. Bu davranışın *hiçbir zaman* gözlenmemesinde, öğretmenlerin seçtikleri yöntemin uygunluğu rol oynamış olabilir.

Grafik 40: "Diğer öğrencileri ve öğretmenleri sözlü olarak taciz ve fiziksel olarak tehdit etmek" davranışının yüzdelerle dağılımları

($X = 1,50$) ortalama aralık değeri ile istenmeyen öğrenci davranışlarından öğretmenler tarafından *hiçbir zaman* gözlemlenmeyen diğer bir davranış da "Diğer öğrencileri ve öğretmenleri sözlü olarak taciz ve fiziksel olarak tehdit etmek"tir. Grafik 40'da görüldüğü gibi öğretmenlerin yarısından fazlası (%65,8) bu davranışı sınıflarında *hiçbir zaman* gözlemediklerini, beşte birine yakın bir kısmı (%21,5) ise *nadiren* gözlemediklerini belirtmişlerdir. Bu davranışı *her zaman* gözlemediklerini belirten öğretmenlerin oranı ise çok düşük (% 0,9)'dür.

Grafik 41: "Hırsızlık yapmak" davranışının yüzelik dağılımları

"Hırsızlık yapmak" davranışının ortalama aralık değerine göre ($X= 1,31$) öğretmenlerin en az sıklıkta rastladıkları davranış olduğu anlaşılmaktadır. Grafik 41'de davranışın yüzde dağılımına bakıldığında, öğretmenlerin dörtte üçünün (%76,8) bu davranışı sınıflarında *hiçbir zaman* görmedikleri, (%16,2) *nadiren*, çok az bir kısmı (% 1,3) ise *sık sık* gördükleri anlaşılmaktadır. Bu davranışın düşük sıklıkta gözlenmesinde, bu davranışın aynı zamanda suç özelliği teşkil etmesi, ahlaki kuralların etkisi ve sınıf kurallarının iyi uygulanması etkili olmuş olabilir.

3.4. Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçerisinde Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışlarıyla Başetmekte Kullandıkları Yöntemlere Ait Bulgu ve Yorumlar

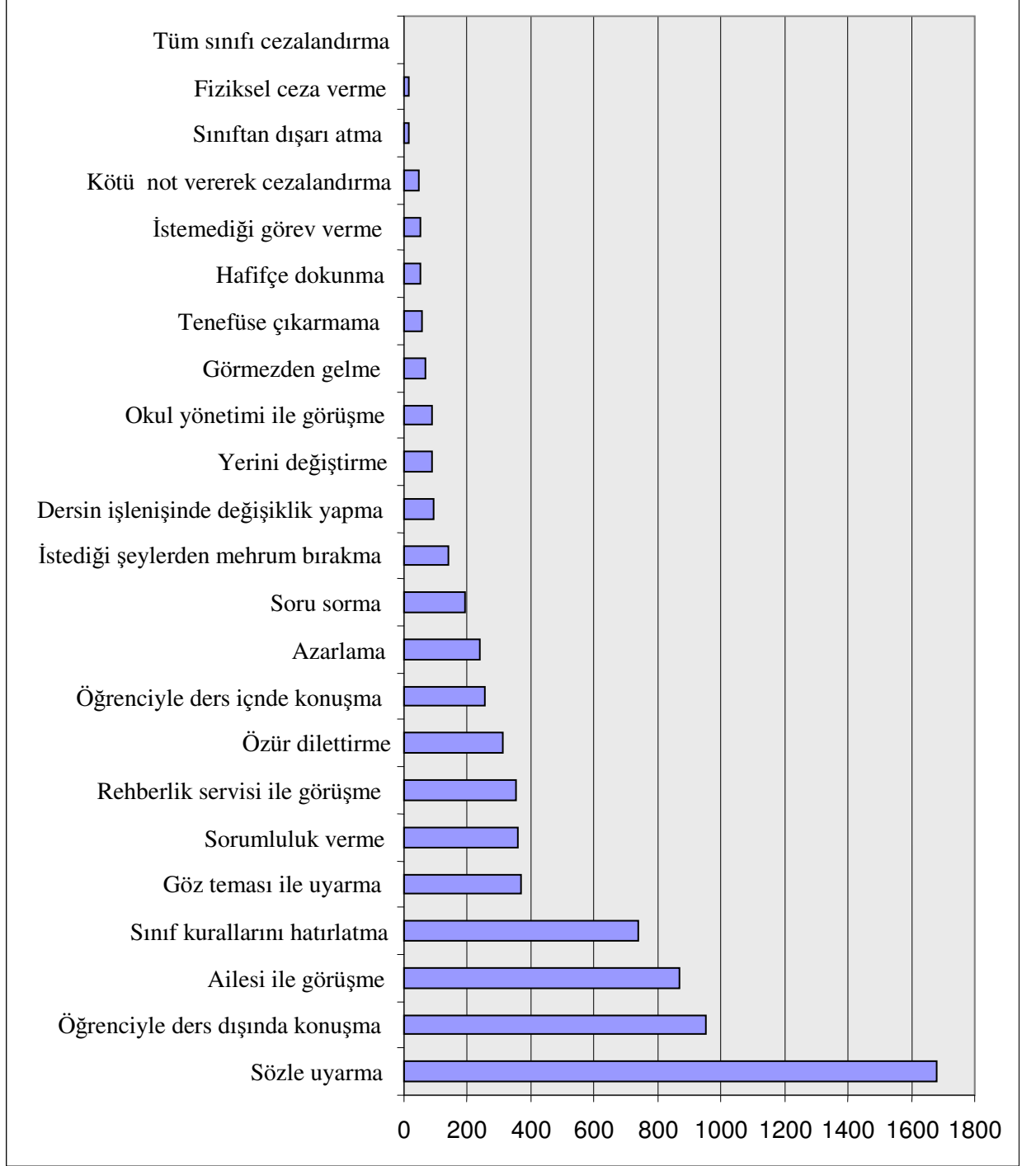
Bu bölümde istenmeyen öğrenci davranışlarıyla başetmede öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerle ilgili veri toplama aracıyla elde edilen bulgulara yer verilecektir.

Tablo 15: İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla başetme yöntemleri değerlendirme tablosu

No	İstenmeyen Öğrenci Davranışlarıyla Başetme Yöntemleri	f	(%)
1	Sözle uyarma	1680	23,8
2	Öğrenciyle ders dışında konuşma	954	13,5
3	Ailesi ile görüşme	867	12,3
4	Sınıf kurallarını hatırlatma	737	10,4
5	Göz teması ile uyarma	369	5,22
6	Sorumluluk verme	358	5,07
7	Rehberlik servisi ile görüşme	356	5,04
8	Özür diletirme	312	4,41
9	Öğrenciyle ders içinde konuşma	253	3,58
10	Azarlama	237	3,35
11	Soru sorma	193	2,73
12	İstediği şeylerden mahrum bırakma	142	2,01
13	Dersin işlenişinde değişiklik yapma	92	1,30
14	Yerini değiştirme	87	1,23
15	Okul yönetimi ile görüşme	86	1,22
16	Görmezden gelme	67	0,95
17	Tenefüse çıkarmama	57	0,81
18	Hafifçe dokunma	54	0,76
19	İstemediği görev verme	51	0,72
20	Kötü not vererek cezalandırma	47	0,66
21	Sınıftan dışarı atma	16	0,23
22	Fiziksel ceza verme	15	0,21
23	Tüm sınıfı cezalandırma	2	0,03

Tablo 15’de istenmeyen öğrenci davranışlarıyla başetmede sınıf öğretmenlerinin kullandıkları yöntemler en yüksek olan yöntemden en aza doğru sıralanmıştır.

Grafik 42: İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla başetme yöntemlerinin kullanılma sıklığı grafiği

Tablo 16: Öğretmenlerin en çok başvurdukları yöntemler

İstenmeyen Öğrenci Davranışlarıyla Başetme Yöntemleri	f	(%)
Sözle uyarma	1680	23,8
Öğrenciyle ders dışında konuşma	954	13,5
Ailesi ile görüşme	867	12,3
Sınıf kurallarını hatırlatma	737	10,4

Tablo 16'ya göre istenmeyen öğrenci davranışlarıyla başetmede en çok kullanılan yöntem, *sözle uyarma*'dır. Öğretmenlerin yaklaşık dörtte biri (% 23,8), istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı ilk olarak *sözle uyarma*'yı tercih etmektedirler. İstenmeyen davranış ders akışını bozucu ise ve diğer öğrenciler tarafından da görülmüşse, *sözle uyarma* yerinde bir yöntemdir. *Sözle uyarma* yöntemi kullanılırken dikkat edilmesi gereken nokta, diğer öğrencilerin de dikkatini dağıtmaktan kaçınmak olmalıdır.

Yüzde dağılımı açısından öğretmenler tarafından en fazla tercih edilen ikinci başetme yöntemi *öğrenciyle ders içinde konuşma*'dır (% 13,5). Sınıf ortamı dışında öğrenci ile konuşma çoğu zaman daha etkili ve ikna edici olabilmektedir. Böylelikle hem öğrenci davranışının yanlışlığını kavrar hem de arkadaşlarına mahcup olmamış olur.

Öğrencinin *ailesi ile görüşme*, ilk sırada tercih edilen yöntemlerdendir (12,3). Öğrencinin ailesiyle konuşma, ailenin desteğini de eğitim öğretim etkinliklerine katmak açısından faydalıdır. Eğer sorun aileden kaynaklanıyorsa veya çözüme katkıları olacaksa ailenin katkısından yararlanılmalıdır.

Öğretmenlerin yaklaşık onda biri (%10,4) de istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaştıklarında *sınıf kurallarını hatırlatma* yöntemini tercih etmektedirler.

İlk tercih edilen bu dört başetme yöntemi toplandığında % 60.4 gibi yüksek bir yüzde olduğu görülmektedir.

Tablo 15’de görüldüğü gibi yüzde dağılımı açısından 5. ve 9. sıralarda yer alan yöntemler *göz teması ile uyarma, sorumluluk verme, rehberlik servisi ile görüşme, özür diletirme, öğrenciyle ders içinde konuşma* yöntemleridir. Bu beş yöntem toplandığında başetme yöntemlerinin yaklaşık dörtte birini (% 23.8) oluşturmaktadır.

Göz teması ile uyarma ders işleniş anında dersin akışını bozmadan problem çıkaracağı hissedilen öğrenciyi birebir uyarma anlamına geldiğinden oldukça etkilidir.

Sorumluluk verme yöntemi, öğrenciyi sürdürülen etkinliklere katmada yararlı olan bir yöntemdir. Sorumluluk verilerek hem öğrencinin etkinliklere katılımı sağlanabilir hem de ders akışını engelleyici davranışlarda bulunması önlenmiş olunur.

İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla başetmede *rehberlik servisi ile görüşme* yönteminin orta sıralarda kullanılmasının sebepleri arasında, rehberlik anlayışının öğretmenler tarafından tam olarak benimsenmemesi, rehber öğretmenlerle sınıf öğretmenleri arasındaki eşgüdüm eksikliği rol oynayabilir.

Özür diletirme öğrencilerin birbirine olan güvenini ve saygısını tazelediğinden önemli bir yöntemdir.

Öğrenciyle ders içinde konuşma yöntemi de sıkça kullanılan bir yöntemdir. Öğrenciyle istenmeyen davranış hakkında fazla zaman kaybetmeden konuşmak gerekir. Konu, diğer öğrencilerin de bilgilenip davranışlarını değiştirmelerine yardım edecekse, kişisel olmadan ders içinde konuşulabilir.

Yüzde dağılımı açısından 10. ve 17. sıralarda yer alan yöntemler Tablo 15’de görüldüğü gibi *azarlama, soru sorma, istediği şeylerden mahrum bırakma, dersin işlenişinde değişiklik yapma, yerini değiştirme, okul yönetimi ile görüşme, görmezden gelme, tenefüse çıkarmama* yöntemleridir. Bu davranışların tamamının yüzdesi toplandığında % 13.8 olduğu görülmektedir.

Azarlama sözle uyarma’nın biraz daha dozunun artırılmasıdır. Normal olarak öğretmen *gözle temas* ve *sözle uyarma* gibi daha önce anlatılan yöntemlerden çözüm alamadığı durumlarda *azarlama* yöntemine başvurmaktadır (Tablo 15).

Soru sorma öğrenciyi derse odaklamaya yardımcı olabilir. Ders dışı şeylerle ilgilenen öğrenci her an soru sorulabileceğini bilirse derse dikkatini verir.

İstediği şeylerden mahrum bırakma da az rastlanan yöntemlerdendir, örneğin ödevini yapmadan okula gelen bir öğrenci tenefüslere çıkarılmayıp ödevleri yaptırılabilir, bu yöntem öğrencinin öğretmene sevgisinin azalmasına yol açabilir.

Dersin işlenişinde değişiklik yapma, ders akışını engelleyici davranışların önlenmesinde kullanılması gereken bir yöntemdir. Sorunları, sınıf etkinliklerine katılmayan öğrenciler yaratır, diğerlerini de bu etkinliklerden koparabilirler. İlginin azaldığı bir anda dersin işlenişinde değişiklik yapmak veya ara vermek yararlı olabilir. Ders ilginçliğini kaybedince istenmeyen davranışlar ortaya çıkmaya başlayabilir.

Yerini değiştirme öğrencinin davranışlarına çeki düzen vermesini sağlayabilir ve gruba yarleştirilen öğrenci çevresinden etkilenip davranışını düzeltebilir.

Okul yönetimi ile görüşme öğretmenin çözemeyeceği daha büyük sorunları çözmeye kullanılır.

Görmezden gelme de yeri geldiğinde etkili olabilecek bir yöntemdir, ancak ne zaman kullanılması gerektiği iyi ayarlanmalıdır. Örneğin istenmeyen davranışı ilk kez gösteren bir öğrencinin davranışı bir kereye mahsus olmak üzere görmezden gelinebilir.

Tenefüse çıkarmama yöntemi öğrenciyi dersten ve öğretmenden soğutabilir. Unutulmamalıdır ki ilköğretim 1. kademedeki bir öğrencinin devamlı derste tutulması, istenmeyen davranışı azaltmaz, artırır.

Tablo 17: Öğretmenlerin en az başvurdukları yöntemler

İstenmeyen Öğrenci Davranışlarıyla Başetme Yöntemleri	f	(%)
Hafifçe dokunma	54	0,76
İstemediği görev verme	51	0,72
Kötü not vererek cezalandırma	47	0,66
Sınıftan dışarı atma	16	0,23
Fiziksel ceza verme	15	0,21
Tüm sınıfı cezalandırma	2	0,03

Tablo 17'ye bakıldığında yüzde dağılımı açısından öğretmenlerin en az tercih ettikleri yöntemler ise, *hafifçe dokunma, istemediği görevleri verme, kötü not vererek cezalandırma, sınıftan dışarı atma, fiziksel ceza verme ve tüm sınıfı cezalandırma* yöntemleridir. Bu yöntemlere az başvurulması son derece yerinde bir karardır. Ceza, istenmeyen davranışlara karşı en son başvurulabilir yöntem olmalı, diğer seçenekler işe yaramadığında düşünülebilir. Öğretmen cezadan çok önleyici yöntemlere başvurmalı, ama ceza vermemeye çalışmak uğruna dersin engellenmesine de izin vermemelidir (Gage and Berlier 1984; Dawning and others 1991: Akt. Başar 2003:174). Ceza öğrencinin kişiliğine değil davranışına karşı verilmelidir. Özellikle *fiziksel cezanın* çok az kullanılması, beklenen ve yerinde bir davranıştır. Çünkü fiziksel cezanın eğitimde yeri yoktur ve olmamalıdır. Öğretmenlerimizin kullandığı bu son yöntemler toplam olarak % 2.61 gibi çok düşük bir yüzdeye sahiptir.

3.5. İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Karşı Kullanılan Yöntemlerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular ve Yorumları

3.5.1. Cinsiyet değişkenine ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 18: Cinsiyet değişkenine ilişkin ki-kare tablosu

Test ismi	Ki-kare değeri	Olasılık (p) değeri
Pearson Ki-kare	80,070	,000

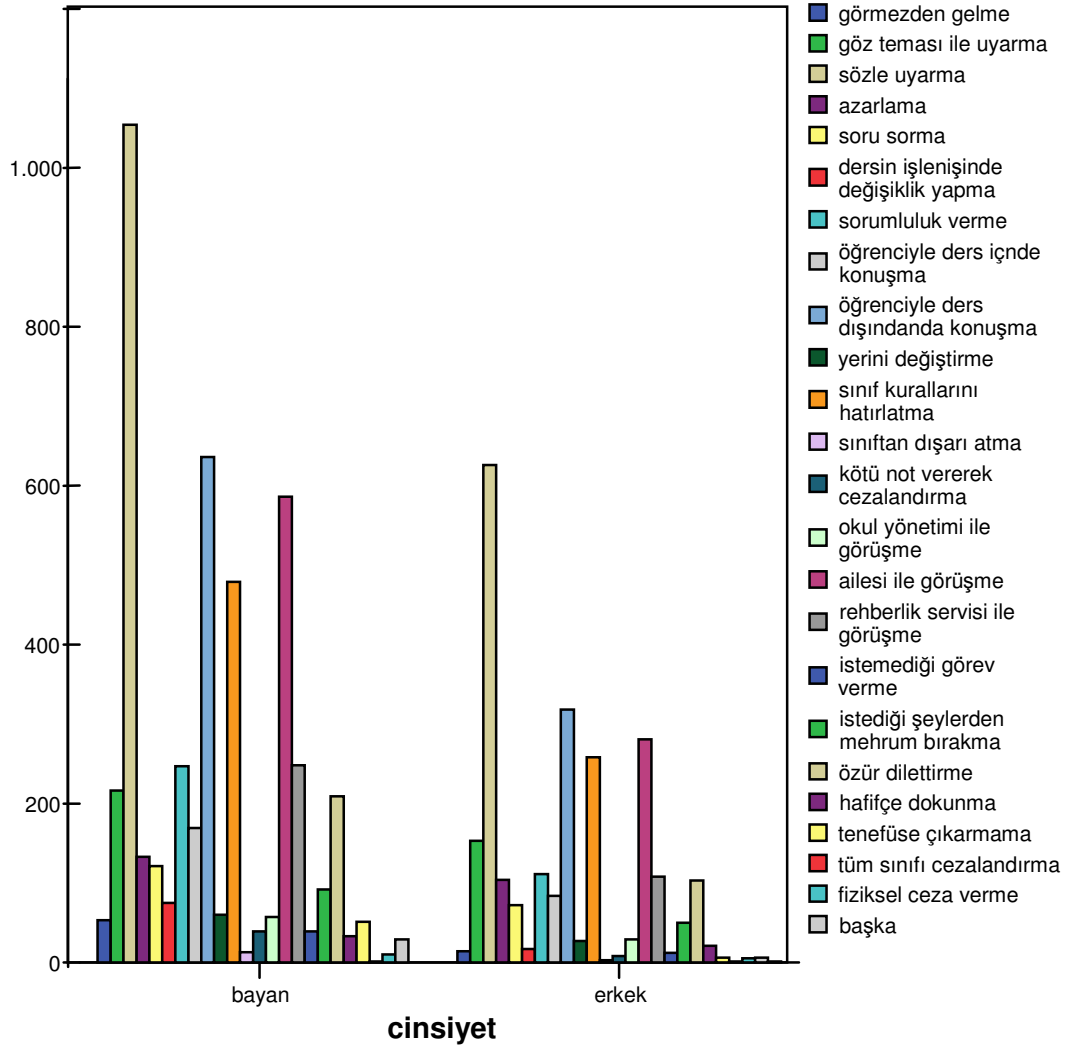
Tablo 18'e göre istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı kullanılan yöntemler öğretmenlerin cinsiyetlerine göre karşılaştırılarak değerlendirilmiş ve ki-kare testinde bağıtme yöntemlerinin cinsiyete göre farklılık gösterdiği sonucu çıkmaktadır. ($\chi^2=80,070$ $p=0,00 < 0.05$).

Bu sonuca göre bayan ve erkek öğretmenlerin kullandığı yöntemleri çapraz tablo ve grafik halinde sunmak yerinde olacaktır (Tablo 19 ve Grafik 43).

Tablo 19: İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla başetme yöntemlerinin öğretmen cinsiyetine göre incelenmesi

Basetme Yöntemleri		Bayan	Erkek	Toplam
görmezden gelme	N	53	14	67
	%	79,1%	20,9%	100,0%
göz teması ile uyarma	N	216	153	369
	%	58,5%	41,5%	100,0%
sözle uyarma	N	1054	626	1680
	%	62,7%	37,3%	100,0%
azarlama	N	133	104	237
	%	56,1%	43,9%	100,0%
soru sorma	N	121	72	193
	%	62,7%	37,3%	100,0%
dersin işlenişinde değişiklik yapma	N	75	17	92
	%	81,5%	18,5%	100,0%
sorumluluk verme	N	247	111	358
	%	69,0%	31,0%	100,0%
öğrenciyle ders içinde konuşma	N	169	84	253
	%	66,8%	33,2%	100,0%
öğrenciyle ders dışında konuşma	N	636	318	954
	%	66,7%	33,3%	100,0%
yerini değiştirme	N	60	27	87
	%	69,0%	31,0%	100,0%
sınıf kurallarını hatırlatma	N	479	258	737
	%	65,0%	35,0%	100,0%
sınıftan dışarı atma	N	13	3	16
	%	81,3%	18,8%	100,0%
kötü not vererek cezalandırma	N	39	8	47
	%	83,0%	17,0%	100,0%
okul yönetimi ile görüşme	N	57	29	86
	%	66,3%	33,7%	100,0%
ailesi ile görüşme	N	586	281	867
	%	67,6%	32,4%	100,0%
rehberlik servisi ile görüşme	N	248	108	356
	%	69,7%	30,3%	100,0%
istemediği görev verme	N	39	12	51
	%	76,5%	23,5%	100,0%
istediği şeylerden mahrum bırakma	N	92	50	142
	%	64,8%	35,2%	100,0%
özür diletirme	N	209	103	312
	%	67,0%	33,0%	100,0%
hafifçe dokunma	N	33	21	54
	%	61,1%	38,9%	100,0%
tenefüse çıkarmama	N	51	6	57
	%	89,5%	10,5%	100,0%
tüm sınıfı cezalandırma	N	1	1	2
	%	50,0%	50,0%	100,0%
fiziksel ceza verme	N	10	5	15
	%	66,7%	33,3%	100,0%
başka	N	29	6	35
	%	82,9%	17,1%	100,0%
Toplam	N	4650	2418	7068
	%	65,8%	34,2%	100,0%

Grafik 43: Cinsiyete göre istenmeyen davranışlarla karşı kullanılan yöntemler

Grafik 43'e göre göze çarpan önemli farklılıklar;

- Bayan öğretmenler *rehberlik servisi ile görüşme* yöntemini erkek öğretmenlerden daha öncelikli olarak tercih etmektedirler, buna karşı erkek öğretmenler de *göz teması ile uyarma* yöntemini daha öncelikle tercih etmektedirler.
- Bayan öğretmenler *özür diletirme* yöntemini daha öncelikle uygularken, erkek öğretmenler *azarlama* yöntemini daha üst sıralarda tercih etmektedir.
- Diğer bir ilginç farklılık ise erkek öğretmenler *okul yönetimiyle görüşmeyi* daha fazla öne çıkarırken buna karşılık bayan öğretmenlerin dersin işlenişinde değişiklik yapmayı tercih etmeleridir.
- Son olarak; bayan öğretmenler *görmezden gelmeyi* öncelikli olarak tercih ederken aynı sıralarda erkek öğretmenler *hafifçe dokunmayı* tercih etmektedirler (Tablo 19).

3.5.2. Mesleki kıdem değişkenine ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 20: Mesleki kıdem değişkenine ilişkin ki-kare tablosu

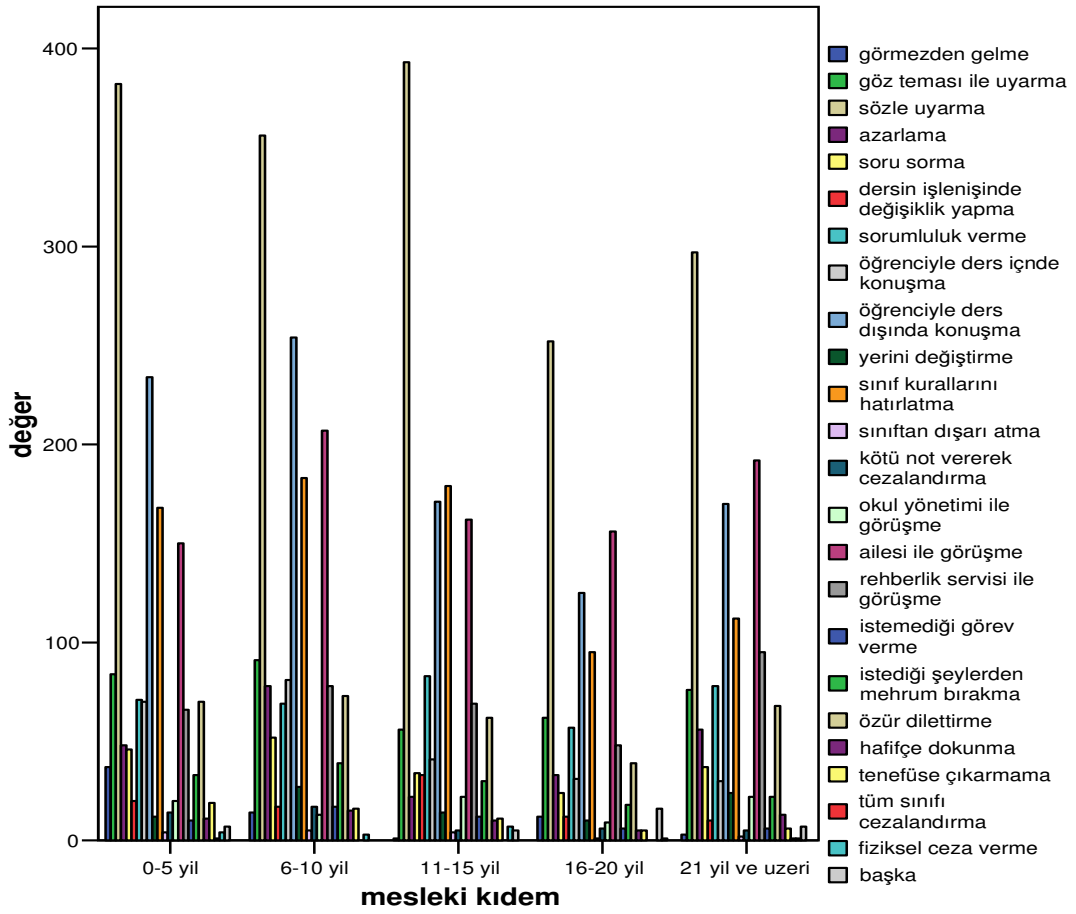
Test ismi	Ki-kare değeri	Olasılık (p) değeri
Pearson Ki-kare	298,544	,000

Tablo 20'ye göre ki-kare testi değerlendirildiğinde istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı kullanılan yöntemlerin öğretmenlerin yaşlarına farklılık gösterdiği sonucu çıkmaktadır. ($\chi^2=298,544$ $p=0,00 < 0.05$). Bu farklılığın incelenmesi amacıyla öğretmenlerin mesleki kıdemleri ile başatme yöntemlerini çapraz tablo halinde sunmak ve grafikte göstermek yerinde olacaktır (Tablo 21 ve Grafik 44).

Tablo 21: İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla başetme yöntemlerinin öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre incelenmesi

Başetme Yöntemleri		0-5 yıl	6-10 yıl	11-15 yıl	16-20 yıl	21 yıl ve üzeri	Toplam
görmezden gelme	N	37	14	1	12	3	67
	%	55,2%	20,9%	1,5%	17,9%	4,5%	100,0%
göz teması ile uyarma	N	84	91	56	62	76	369
	%	22,8%	24,7%	15,2%	16,8%	20,6%	100,0%
sözle uyarma	N	382	356	393	252	297	1680
	%	22,7%	21,2%	23,4%	15,0%	17,7%	100,0%
azarlama	N	48	78	22	33	56	237
	%	20,3%	32,9%	9,3%	13,9%	23,6%	100,0%
soru sorma	N	46	52	34	24	37	193
	%	23,8%	26,9%	17,6%	12,4%	19,2%	100,0%
dersin işlenişinde değişiklik yapma	N	20	17	33	12	10	92
	%	21,7%	18,5%	35,9%	13,0%	10,9%	100,0%
sorumluluk verme	N	71	69	83	57	78	358
	%	19,8%	19,3%	23,2%	15,9%	21,8%	100,0%
öğrenciyle ders içinde konuşma	N	70	81	41	31	30	253
	%	27,7%	32,0%	16,2%	12,3%	11,9%	100,0%
öğrenciyle ders dışında konuşma	N	234	254	171	125	170	954
	%	24,5%	26,6%	17,9%	13,1%	17,8%	100,0%
yerini değiştirme	N	12	27	14	10	24	87
	%	13,8%	31,0%	16,1%	11,5%	27,6%	100,0%
sınıf kurallarını hatırlatma	N	168	183	179	95	112	737
	%	22,8%	24,8%	24,3%	12,9%	15,2%	100,0%
sınıftan dışarı atma	N	4	5	4	1	2	16
	%	25,0%	31,3%	25,0%	6,3%	12,5%	100,0%
kötü not vererek cezalandırma	N	14	17	5	6	5	47
	%	29,8%	36,2%	10,6%	12,8%	10,6%	100,0%
okul yönetimi ile görüşme	N	20	13	22	9	22	86
	%	23,3%	15,1%	25,6%	10,5%	25,6%	100,0%
ailesi ile görüşme	N	150	207	162	156	192	867
	%	17,3%	23,9%	18,7%	18,0%	22,1%	100,0%
rehberlik servisi ile görüşme	N	66	78	69	48	95	356
	%	18,5%	21,9%	19,4%	13,5%	26,7%	100,0%
istemediği görev verme	N	10	17	12	6	6	51
	%	19,6%	33,3%	23,5%	11,8%	11,8%	100,0%
istediği şeylerden mahrum bırakma	N	33	39	30	18	22	142
	%	23,2%	27,5%	21,1%	12,7%	15,5%	100,0%
özür diletirme	N	70	73	62	39	68	312
	%	22,4%	23,4%	19,9%	12,5%	21,8%	100,0%
hafifçe dokunma	N	11	15	10	5	13	54
	%	20,4%	27,8%	18,5%	9,3%	24,1%	100,0%
tenfüse çıkarmama	N	19	16	11	5	6	57
	%	33,3%	28,1%	19,3%	8,8%	10,5%	100,0%
tüm sınıfı cezalandırma	N	1	0	0	0	1	2
	%	50,0%	,0%	,0%	,0%	50,0%	100,0%
fiziksel ceza verme	N	4	3	7	0	1	15
	%	26,7%	20,0%	46,7%	,0%	6,7%	100,0%
başka	N	7	0	5	16	7	35
	%	20,0%	,0%	14,3%	45,7%	20,0%	100,0%
Toplam	N	1581	1705	1426	1023	1333	7068
	%	22,4%	24,1%	20,2%	14,5%	18,9%	100,0%

Grafik 44: Mesleki kıdeme göre istenmeyen davranışlarla karşı kullanılan yöntemler

Grafik 44'te dikkat çeken noktalar şunlardır:

- Öğretmenlerin tümünün kıdem değişkenine bağlı olmaksızın birinci tercih ettikleri yöntem *sözle uyarımadır*.
- 0-10 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin ikinci tercihlerinde öğrenci ile *ders dışında konuşma* yöntemi öne çıkarken, 16 yıl ve daha üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin başetmede ikinci tercihleri *ailesi ile görüşme* olmaktadır. Kıdem ilerledikçe ailenin eğitim problemlerini çözmede işin içine katılmasını öğretmenler daha iyi bir çözüm yolu olarak görmüş olabilirler.
- *Sınıf kurallarını hatırlatma* en çok öğretmenlerin orta kıdem yıllarına (11-15 yıl) denk düşmektedir.
- Öğretmenlikte kıdem yılı arttıkça (21 yıl ve üzeri) diğer yıllarda öne çıkmayan *sorumluluk verme* yöntemi daha fazla tercih edilebilir olmaktadır.
- Öğretmenliğin ilk yıllarında *göz teması ile uyarıma* öne çıkarken kıdem yılı arttıkça *rehberlik servisi ile konuşma* daha fazla tercih edilmektedir.

3.5.3. Ders girilen sınıf değişkenine ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 22: Ders girilen sınıf değişkenine ilişkin ki-kare tablosu

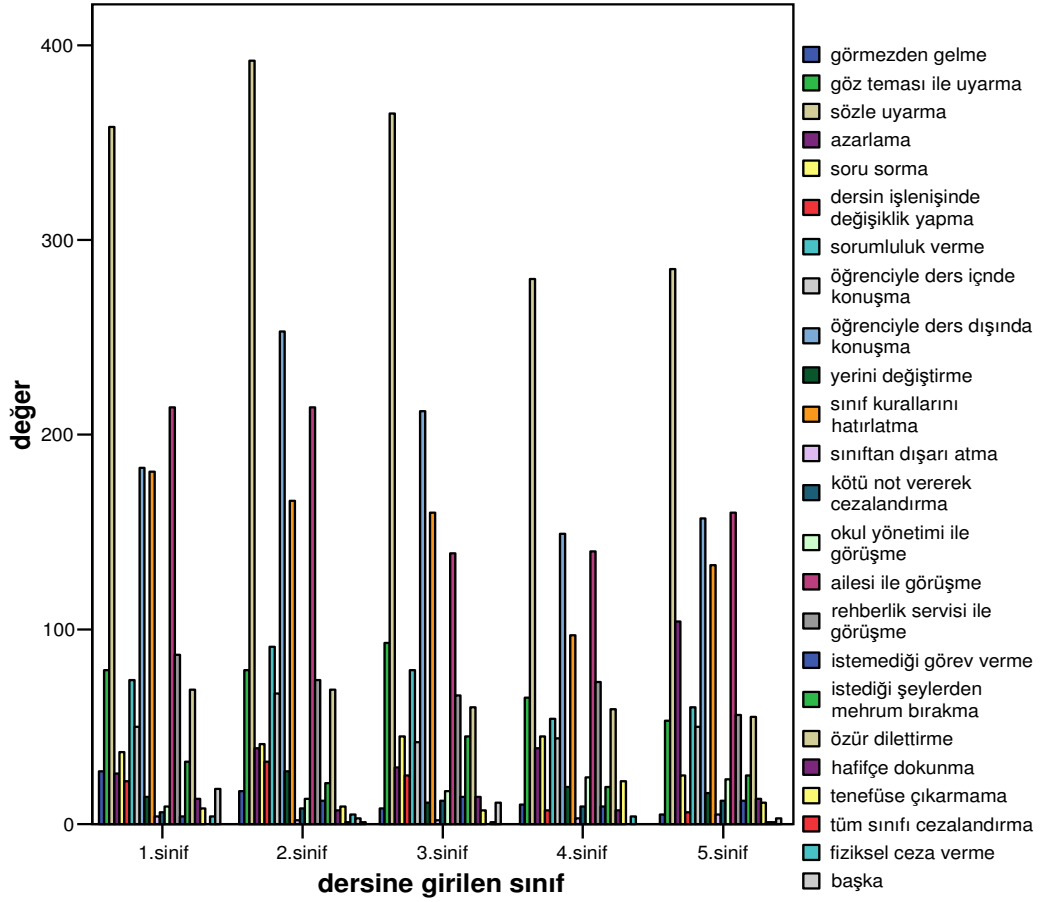
Test ismi	Ki-kare değeri	Olasılık (p) değeri
Pearson Ki-kare	333,340	,000

Tablo 22'ye göre ki-kare testi değerlendirildiğinde istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı kullanılan yöntemlerin öğretmenlerin yaşlarına farklılık gösterdiği sonucu çıkmaktadır ($\chi^2=333,340$ $p=0,00 < 0.05$). Bu farklılığın incelenmesi amacıyla öğretmenlerin derslerine girdikleri sınıf ile başetme yöntemlerini çapraz tablo halinde sunmak ve grafikte göstermek yerinde olacaktır (Tablo 23 ve Grafik 45).

Tablo 23: İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla başetme yöntemlerinin öğretmenlerin dersine girdikleri sınıfa göre incelenmesi

Basetme Yöntemleri		1.sınıf	2.sınıf	3.sınıf	4.sınıf	5.sınıf	Toplam
görmezden gelme	N	27	17	8	10	5	67
	%	40,3%	25,4%	11,9%	14,9%	7,5%	100,0%
göz teması ile uyarma	N	79	79	93	65	53	369
	%	21,4%	21,4%	25,2%	17,6%	14,4%	100,0%
sözle uyarma	N	358	392	365	280	285	1680
	%	21,3%	23,3%	21,7%	16,7%	17,0%	100,0%
azarlama	N	26	39	29	39	104	237
	%	11,0%	16,5%	12,2%	16,5%	43,9%	100,0%
soru sorma	N	37	41	45	45	25	193
	%	19,2%	21,2%	23,3%	23,3%	13,0%	100,0%
dersin işlenişinde değişiklik yapma	N	22	32	25	7	6	92
	%	23,9%	34,8%	27,2%	7,6%	6,5%	100,0%
sorumluluk verme	N	74	91	79	54	60	358
	%	20,7%	25,4%	22,1%	15,1%	16,8%	100,0%
öğrenciyle ders içinde konuşma	N	50	67	42	44	50	253
	%	19,8%	26,5%	16,6%	17,4%	19,8%	100,0%
öğrenciyle ders dışında konuşma	N	183	253	212	149	157	954
	%	19,2%	26,5%	22,2%	15,6%	16,5%	100,0%
yerini değiştirme	N	14	27	11	19	16	87
	%	16,1%	31,0%	12,6%	21,8%	18,4%	100,0%
sınıf kurallarını hatırlatma	N	181	166	160	97	133	737
	%	24,6%	22,5%	21,7%	13,2%	18,0%	100,0%
sınıftan dışarı atma	N	4	2	2	3	5	16
	%	25,0%	12,5%	12,5%	18,8%	31,3%	100,0%
kötü not vererek cezalandırma	N	6	8	12	9	12	47
	%	12,8%	17,0%	25,5%	19,1%	25,5%	100,0%
okul yönetimi ile görüşme	N	9	13	17	24	23	86
	%	10,5%	15,1%	19,8%	27,9%	26,7%	100,0%
ailesi ile görüşme	N	214	214	139	140	160	867
	%	24,7%	24,7%	16,0%	16,1%	18,5%	100,0%
rehberlik servisi ile görüşme	N	87	74	66	73	56	356
	%	24,4%	20,8%	18,5%	20,5%	15,7%	100,0%
istemediği görev verme	N	4	12	14	9	12	51
	%	7,8%	23,5%	27,5%	17,6%	23,5%	100,0%
istediği şeylerden mahrum bırakma	N	32	21	45	19	25	142
	%	22,5%	14,8%	31,7%	13,4%	17,6%	100,0%
özür diletirme	N	69	69	60	59	55	312
	%	22,1%	22,1%	19,2%	18,9%	17,6%	100,0%
hafifçe dokunma	N	13	7	14	7	13	54
	%	24,1%	13,0%	25,9%	13,0%	24,1%	100,0%
tenefüse çıkarmama	N	8	9	7	22	11	57
	%	14,0%	15,8%	12,3%	38,6%	19,3%	100,0%
tüm sınıfı cezalandırma	N	0	1	0	0	1	2
	%	,0%	50,0%	,0%	,0%	50,0%	100,0%
fiziksel ceza verme	N	4	5	1	4	1	15
	%	26,7%	33,3%	6,7%	26,7%	6,7%	100,0%
başka	N	18	3	11	0	3	35
	%	51,4%	8,6%	31,4%	,0%	8,6%	100,0%
Toplam	N	1519	1643	1457	1178	1271	7068
	%	21,5%	23,2%	20,6%	16,7%	18,0%	100,0%

Grafik 45: Ders girilen sınıfa göre istenmeyen davranışlara karşı kullanılan yöntemler

Grafik 45’de dikkat çeken noktalar şunlardır:

- Öğretmenlerin ilk tercihleri dersine girdikleri sınıfa bakmaksızın tercihleri her zaman için *sözle uyarma* yöntemi olmaktadır.
- 1. sınıf ve 2. sınıf okutan öğretmenler *ailesi ile görüşme* yöntemini diğer sınıfları okutan öğretmenlerden daha fazla kullanmaktadırlar. Burada öğretmenlerin ilk yıllarda öğrencileri tanımak için ailelerine daha sık başvurdukları sonucu çıkarılabilir.
- 5. sınıfın dersine giren öğretmenler *azarlama* yöntemine diğer sınıfları okutan meslektaşlarına göre daha fazla öncelik vermektedirler. Buradan öğretmenlerin öğrencilerin yaşları ilerledikçe yaptıkları istenmeyen davranışlara olan toleranslarının azaldığı sonucuna varılabilir.
- 1. sınıfları okutan öğretmenler *rehberlik servisi ile görüşme* yöntemini daha öne çıkarmaktadır. Yani 1.sınıf öğretmenleri diğer sınıfları okutan öğretmenlerden sorunların çözülmesi adına rehberlik servisine daha fazla ihtiyaç duymaktadır. Bu durum 1. sınıfın güçlüklerine bağlanabilir.

3.5.4. Sınıfın sosyo-ekonomik durumuna ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 24: Sınıfın sosyo-ekonomik durumuna ilişkin ki-kare tablosu

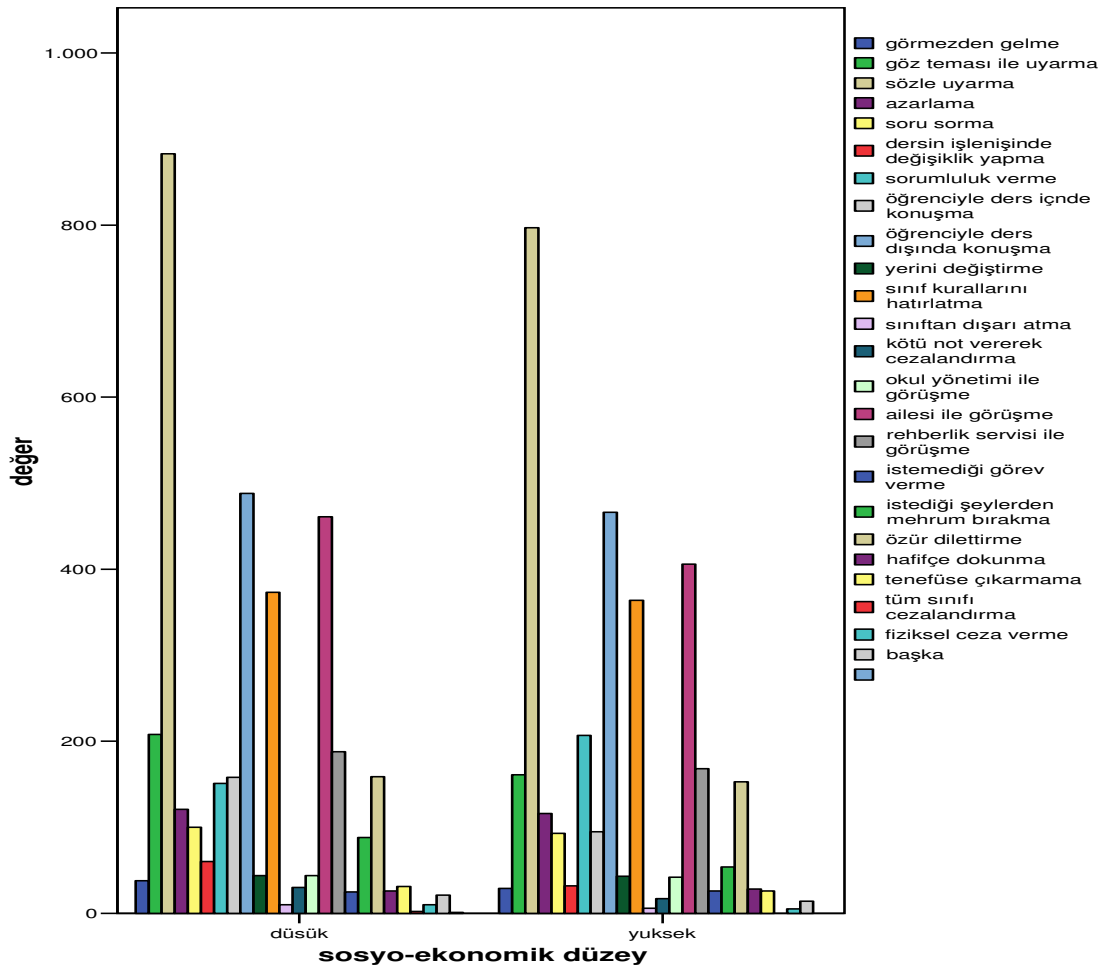
Test ismi	Ki-kare değeri	Olasılık (p) değeri
Pearson Ki-kare	50,225	,001

Tablo 24’e göre ki-kare testi değerlendirildiğinde istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı kullanılan yöntemlerin sınıfın sosyo-ekonomik durumuna göre farklılık gösterdiği sonucu çıkmaktadır ($\chi^2=50,225$ $p=0,01 < 0.05$). Bu farklılığın incelenmesi amacıyla sınıfın sosyo-ekonomik durumu ile başetme yöntemlerini çapraz tablo halinde sunmak ve grafikte göstermek yerinde olacaktır (Tablo 25 ve Grafik 46).

Tablo 25: İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla başetme yöntemlerinin sınıfın sosyo-ekonomik durumuna göre incelenmesi

Basetme Yöntemleri		Düşük	Yüksek	Toplam
görmezden gelme	N	38	29	67
	%	56,7%	43,3%	100,0%
göz teması ile uyarma	N	208	161	369
	%	56,4%	43,6%	100,0%
sözle uyarma	N	883	797	1680
	%	52,6%	47,4%	100,0%
azarlama	N	121	116	237
	%	51,1%	48,9%	100,0%
soru sorma	N	100	93	193
	%	51,8%	48,2%	100,0%
dersin işlenişinde değişiklik yapma	N	60	32	92
	%	65,2%	34,8%	100,0%
sorumluluk verme	N	151	207	358
	%	42,2%	57,8%	100,0%
öğrenciyle ders içinde konuşma	N	158	95	253
	%	62,5%	37,5%	100,0%
öğrenciyle ders dışında konuşma	N	488	466	954
	%	51,2%	48,8%	100,0%
yerini değiştirme	N	44	43	87
	%	50,6%	49,4%	100,0%
sınıf kurallarını hatırlatma	N	373	364	737
	%	50,6%	49,4%	100,0%
sınıftan dışarı atma	N	10	6	16
	%	62,5%	37,5%	100,0%
kötü not vererek cezalandırma	N	30	17	47
	%	63,8%	36,2%	100,0%
okul yönetimi ile görüşme	N	44	42	86
	%	51,2%	48,8%	100,0%
ailesi ile görüşme	N	461	406	867
	%	53,2%	46,8%	100,0%
rehberlik servisi ile görüşme	N	188	168	356
	%	52,8%	47,2%	100,0%
istemediği görev verme	N	25	26	51
	%	49,0%	51,0%	100,0%
istediği şeylerden mahrum bırakma	N	88	54	142
	%	62,0%	38,0%	100,0%
özür diletirme	N	159	153	312
	%	51,0%	49,0%	100,0%
hafifçe dokunma	N	26	28	54
	%	48,1%	51,9%	100,0%
tenfüse çıkarmama	N	31	26	57
	%	54,4%	45,6%	100,0%
tüm sınıfı cezalandırma	N	2	0	2
	%	100,0%	,0%	100,0%
fiziksel ceza verme	N	10	5	15
	%	66,7%	33,3%	100,0%
başka	N	21	14	35
	%	60,0%	40,0%	100,0%
Toplam	N	3720	3348	7068
	%	52,6%	47,4%	100,0%

Grafik 46: Sınıfın sosyo-ekonomik durumuna göre istenmeyen davranışlara karşı kullanılan yöntemler

Grafik 46’da dikkat çeken noktalar şunlardır:

- Öğretmenlerin birinci tercihleri her zaman için *sözle uyarma* yöntemi olmaktadır.
- Alt sosyo-ekonomik düzeyde olan sınıfları okutan öğretmenlerde *göz teması ile uyarma* yöntemi öne çıkarken, aynı sıralamada üst sosyo-ekonomik düzeyde olan sınıfları okutan öğretmenlerimizin başetme yöntemlerinde *sorumluluk verme* öne çıkmaktadır.
- Öğrenci ile *ders içinde konuşma* yöntemi alt sosyo-ekonomik düzeyde olan sınıfları okutan öğretmenlerimizde; üst sosyo-ekonomik düzeyde olan sınıfları okutan öğretmenlerimize göre daha fazla gözlenmektedir.

Son iki seçenektan yola çıkarak alt sosyo-ekonomik düzeyde olan sınıfları okutan öğretmenlerin sözel uyarılara; üst sosyo-ekonomik düzeyde olan sınıfları okutan öğretmenlerden daha sık başvurdukları sonucuna varılabilir.

3.6. İstenmeyen Öğrenci Davranışlarıyla Karşılaşılma Sıklığının Öğretmenlere Ait Çeşitli Değişkenler Açısından Elde Edilen Bulgu ve Yorumları

3.6.1. Cinsiyet değişkenine ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 26: Cinsiyet değişkenine ilişkin istenmeyen davranışlarla karşılaşılma sıklığı t testi

Değişken Grup	Kareler toplamı	S.d	Kareler ortalaması	F	P
Varyanslar eşitse	7,274	,008	-,804	223	,422
Varyanslar eşit değilse			-,734	119,348	,464

Tablo 26’ya göre $p = 0.464 > 0.05$ olduğundan cinsiyete göre istenmeyen davranışlarla karşılaşılma sıklığı birbirine yakındır; yani bayan öğretmenlerle erkek

öğretmenler arasında istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşılma sıklığında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

3.6.2. Yaş değişkenine ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 27: Yaş değişkenine ilişkin istenmeyen davranışlarla karşılaşılma sıklığı varyans analizi testi

Değişken Grup	Kareler toplamı	S.d	Kareler ortalaması	F	P
Gruplar Arası	,611	4	,153	,585	,674
Grup İçi	57,485	220	,261		
Toplam	58,096	224			

Tablo 27'ye göre $p = 0.674 > 0.05$ olduğundan yaşa göre istenmeyen davranışlarla karşılaşılma sıklığı birbirine yakındır; yani farklı yaşlardaki öğretmenlerin arasında değerlendirmede anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

3.6.3. Mesleki kıdem değişkenine ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 28: Mesleki kıdem değişkenine ilişkin istenmeyen davranışlarla karşılaşılma sıklığı varyans analizi testi

Değişken Grup	Kareler toplamı	S.d	Kareler ortalaması	F	P
Gruplar Arası	1,056	4	,264	1,018	,399
Gruplar içi	57,040	220	,259		
Toplam	58,096	224			

Tablo 28'e göre $p = 0.399 > 0.05$ olduğundan kıdeme göre istenmeyen davranışlarla karşılaşılma sıklığı birbirine yakındır; yani farklı kıdeme sahip öğretmenlerin arasında değerlendirmede anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

3.6.4. Mezun olunan bölüm değişkenine ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 29: Mezun olunan bölüm değişkenine ilişkin istenmeyen davranışlarla karşılaşma sıklığı varyans analizi testi

Değişken Grup	Kareler toplamı	S.d	Kareler ortalaması	F	P
Gruplar Arası	,803	5	,161	,614	,689
Grup içi	57,293	219	,262		
Toplam	58,096	224			

Tablo 29'a göre $p = 0.689 > 0.05$ olduğundan mezun olunan bölüme göre istenmeyen davranışlarla karşılaşma sıklığı birbirine yakındır; yani farklı bölümlerden mezun olan öğretmenlerin arasında değerlendirmede anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

3.6.5. Sınıftaki öğrenci sayısı değişkenine ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 30: Sınıftaki öğrenci sayısı değişkenine ilişkin istenmeyen davranışlarla karşılaşılma sıklığı varyans analizi testi:

Değişken Grup	Kareler toplamı	S.d	Kareler ortalaması	F	P
Gruplar Arası	1,069	4	,267	1,031	,392
Grup içi	57,027	220	,259		
Toplam	58,096	224			

Tablo 30'a göre $p = 0.392 > 0.05$ olduğundan sınıftaki öğrenci sayısına göre istenmeyen davranışlarla karşılaşma sıklığı birbirine yakındır; yani sınıflarında farklı sayıda öğrenci bulunan öğretmenlerin arasında değerlendirmede anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

3.6.6. Derse girilen sınıf değişkenine ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 31: Derse girilen sınıfa göre istenmeyen davranışlarla karşılaşılma sıklığı varyans analizi testi

Değişken Grup	Kareler toplamı	P	Kareler ortalaması	F	P
Gruplar Arası	3,457	4	,864	3,479	,009
Grup içi	54,640	220	,248		
Toplam	58,096	224			

Tablo 31'e göre $p = 0.009 < 0.05$ olduğundan ders girilen sınıfa göre istenmeyen davranışlarla karşılaşılma sıklığı birbirinden farklıdır yani farklı sınıfların dersine giren öğretmenlerin arasında değerlendirmede farklılık bulunmaktadır. Bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden tukey testi sonuçları hesaplanmıştır (Tablo 32).

Tablo 32: Derse girilen sınıf değişkenine ilişkin istenmeyen davranışlarla karşılaşılma sıklığı tukey çoklu karşılaştırma testi

(I) Sınıf	(J) Sınıf	Ortalama Farkı	Ortalamanın standart hatası	P(Anlamlılık)
1.sınıf	2.sınıf	,16631	,10030	,462
	3.sınıf	,30851(*)	,10280	,025
	4.sınıf	,19051	,10872	,404
	5.sınıf	-,02278	,10650	1,000
2.sınıf	1.sınıf	-,16631	,10030	,462
	3.sınıf	,14220	,10030	,617
	4.sınıf	,02420	,10636	,999
	5.sınıf	-,18910	,10409	,367
3.sınıf	1.sınıf	-,30851(*)	,10280	,025
	2.sınıf	-,14220	,10030	,617

	4.sınıf	-,11800	,10872	,814
	5.sınıf	-,33130(*)	,10650	,018
4.sınıf	1.sınıf	-,19051	,10872	,404
	2.sınıf	-,02420	,10636	,999
	3.sınıf	,11800	,10872	,814
	5.sınıf	-,21329	,11222	,320
5.sınıf	1.sınıf	,02278	,10650	1,000
	2.sınıf	,18910	,10409	,367
	3.sınıf	,33130(*)	,10650	,018
	4.sınıf	,21329	,11222	,320

Tablo 32’de (*) ile belirtilen gruplar birbirinden farklıdır, bunlar:

1.sınıfın dersine giren öğretmenler ile 3. sınıfın dersine giren öğretmenler, 3.sınıfın dersine giren öğretmenler ile 5.sınıfın dersine giren öğretmenler olarak tespit edilmiştir.

Tablo 33: Derse girilen sınıf değişkenine ilişkin istenmeyen davranışlarla karşılaşılma sıklığı ortalamaları

Sınıflar	N	X
1.sınıf	47	2,2859
2.sınıf	52	2,1196
3.sınıf	47	1,9774
4.sınıf	38	2,0954
5.sınıf	41	2,3087

Tablo 33’e göre 1. sınıfın dersine giren öğretmenlerin ortalama olarak istenmeyen davranışlarla karşılaşılma sıklığı (X=2.2859) 3. sınıfın dersine giren öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla karşılaşılma sıklığından (X=1.9774) daha yüksektir. 1. sınıfın dersine giren öğretmenler istenmeyen davranışlarla *bazen* düzeyinde karşılaşırken 3. sınıfın dersine giren öğretmenler *nadiren* düzeyinde karşılaşmalarını belirtmişlerdir.

Yine Tablo 33’de görüldüğü gibi 5. sınıfın dersine giren öğretmenlerin ortalama olarak istenmeyen davranışlarla karşılaşılma sıklığı (X=2.3087) 3. sınıfın dersine giren

öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla karşılaşma sıklığından ($X=1.9774$) daha yüksektir. 5.sınıfın dersine giren öğretmenler istenmeyen davranışlarla *bazen* düzeyinde karşılaşırken 3. sınıfın dersine giren öğretmenler *nadiren* düzeyinde karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

3.6.7. Öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerine ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 34: Farklı sosyo-ekonomik düzey sınıfların dersine giren öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla karşılaşılma sıklığı varyans analizi testi

Değişken Grup	Kareler toplamı	S.d	Kareler ortalaması	F	P
Gruplar Arası	,993	1	,993	3,878	,050
Grup içi	57,103	223	,256		
Toplam	58,096	224			

Tablo 34'e göre $p = 0.05 = 0.05$ olduğundan farklı sosyo-ekonomik sınıfların dersine giren öğretmenler arasında istenmeyen davranışlarla karşılaşma sıklığı birbirine yakındır. Anlamlı bir farklılık yoktur.

3.6.8. Öğrencilerin Cinsiyetinin İstenmeyen Davranışlardaki Rolüne İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo 35: Cinsiyet faktörünü önemli görüp görmeme değişkenine ilişkin istenmeyen davranışlarla karşılaşılma sıklığı t testi

	F	P	T	S.d	P (2 yönlü)
Varyanslar eşitse	,706	,402	1,959	223	,051
Varyanslar eşit değilse			1,943	207,465	,053

Tablo 35'e göre $p = 0.051 > 0.05$ olduğundan cinsiyet faktörünü önemli görüp görmemeye göre istenmeyen davranışlarla karşılaşma sıklığı birbirine yakındır; yani

cinsiyet faktörünü önemli gören öğretmenler ile önemsiz gören öğretmenlerin arasında değerlendirmede anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Tablo 36: İstenmeyen davranışlarla karşılaşma sıklığının cinsiyete göre değiştiğine inanan öğretmenler arasında t testi

	F	P	T	S.d	P (2 yönlü)
Varyanslar eşitse	,456	,501	1,933	121	,056
Varyanslar eşit değilse			1,572	3,131	,210

Tablo 36'ya göre $p = 0.056 > 0.05$ olduğundan cinsiyet faktöründe erkekler ya da kızlar sıklığını işaretleyenler arasında istenmeyen davranışlarla karşılaşma sıklığını değerlendirme açısından anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

BÖLÜM 4

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgularına ve yorumlarına dayalı olarak oluşan sonuçlar ve bu sonuçlara ilişkin önerilere yer verilmiştir.

4.1. Sonuçlar

Bu araştırmada ilköğretim okulları birinci kademedeki görev yapan sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığı ve bu davranışlara karşı kullandıkları başatma yöntemleri incelenmiştir. Uygulanan anketle elde edilen verilerin istatistiksel analizleri yapılarak aşağıdaki sonuçlara varılmıştır:

Birinci alt problemde sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre sınıfta karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları tespit edilmiştir. Bu amaçla ilgili literatür incelenmiş, sınıf öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuş, bazı eklemeler ve düzenlemeler yapılarak 32 istenmeyen öğrenci davranışı ankette belirlenmiştir (Ek 3).

İkinci alt problem sınıf içerisinde karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışlarının ne sıklıkla gözlemlendiğidir. Araştırma bulguları genel olarak incelendiğinde, “*sınıfta söz almadan konuşmak*” davranışı ortalama aralık değerlerine bakıldığında bu davranışla karşılaşılma sıklığı %39.04 ile “bazen” düzeyine karşılık gelmektedir. Bu davranışı sırasıyla; “*sınıfa gürültüyle girmek, çıkmak*”, “*sürekli arkadaşlarını şikayet etmek*”, “*ders için gerekli materyalleri getirmemek*”, “*arkadaşlarına lakap takmak*”, “*fiziki ya da diğer biçimlerde zorbalık yapmak*”, “*ev ödevlerin yapmamak*” davranışları izlenmektedir. Bu davranışların sınıf içerisinde karşılaşılma düzeyi “bazen”e karşılık gelmektedir.

Sınıfta en az karşılaşılan istenmeyen davranış ise “*hırsızlık yapma*” davranışdır. Bu davranışın sınıfta karşılaşılma düzeyi %76,76 ile “hiçbir zaman”a karşılık gelmektedir. Bu davranışı ise sırasıyla; “*diğer öğrencileri ve öğretmenleri sözlü*

olarak taciz ve fiziksel olarak tehdit etmek”, “kopya çekmek veya çektirmek” , “arkadaşlarının, sınıfın ve öğretmenin eşyalarına zarar vermek” , “sınıfa ve derse geç gelmek, erken çıkmak ve izinsiz ayrılmak”, “nedensiz devamsızlık yapmak”, davranışları izlemektedir. Bu davranışların sınıfta karşılaşılma düzeyi “hiçbir zaman” düzeyine karşılık gelmektedir.

Üçüncü alt problem ise; sınıf öğretmenlerinin sınıf içerisinde karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarıyla başetmekte kullandıkları yöntemlerin neler olduğudur. Sınıf öğretmenlerinin en çok kullandıkları yöntemlerin başında “sözle uyarma” yöntemi gelmektedir. “Sözle uyarma” yöntemini sırasıyla “öğrencilerle ders dışında konuşma”, “ailesi ile görüşme”, “sınıf kurallarını hatırlatma” ve göz teması kurma” yöntemleri izlemektedir. Bu yöntemlerden çıkan sonuç sınıf öğretmenlerinin sözel yöntemlere daha sık başvurduklarıdır. En az başvurulan yöntem ise “tüm sınıfta cezalandırma” dır. Bu yöntemi ise sırasıyla; “fiziksel ceza verme”, “sınıftan dışarı atma”, “kötü not vererek cezalandırma” yöntemleri izlemektedir. Buradan çıkarılabilecek sonuç ise ceza ile ilgili yöntemlerin sınıf öğretmenleri tarafından fazla kullanılmayan yöntemler olduğudur.

Dördüncü alt problem sınıf içerisinde oluşan istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı kullanılan yöntemlerin öğretmenlerin cinsiyetine, mesleki kıdemlerine, dersine girdikleri sınıfa ve dersine girdikleri sınıfın sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğidir. Araştırma bulguları incelendiğinde istenmeyen davranışlara ilişkin kullanılan yöntemlerin sıralaması bu dört değişkene göre farklılık göstermektedir.

Cinsiyet değişkeni ele alınırsa; bayan öğretmenler rehberlik servisi ile görüşme, özür diletirme, dersin işlenişinde değişiklik yapma, görmezden gelme yöntemlerini erkek öğretmenlere göre daha sık kullanırken, erkek öğretmenlerin göz teması ile uyarma, azarlama, okul yönetimiyle görüşme ve hafifçe dokunma yöntemlerini bayan öğretmenlere göre daha sık kullandıkları söylenebilir.

Mesleki kıdem değişkenine bakıldığında; sözle uyarma yönteminin kıdem ayrımı yapmaksızın ilk sırada yer aldığı söylenebilir. Bunun yanı sıra öğretmenliğin ilk yıllarında olan öğretmenler sorumluluk verme, ders dışında konuşma yöntemlerini

daha sık kullanırlarken mesleki kıdem arttıkça *rehberlik servisi ile görüşme, ailesi ile konuşma* yöntemleri öğretmenlerin tercihlerinde daha üst sınıflarda yer almaktadır.

Ders girilen sınıf değişkeni incelendiğinde, alt sınıflarda öğrencinin *ailesi ile ve rehberlik servisi ile görüşme* yöntemleri daha üst sınıflarda yer alırken üst sınıflara çıkıldıkça öğretmenler *azarlama* yöntemine daha sık başvurmaktadır.

Sınıfın sosyo-ekonomik düzeyi ele alındığında; alt sosyo-ekonomik düzeyde olan sınıfları okutan öğretmenlerin sözel uyarılara; üst sosyo-ekonomik düzeyde olan sınıfları okutan öğretmenlerden daha sık başvurdukları sonucuna varılabilir.

Beşinci alt problem ise; sınıf içerisinde görülen istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma sıklığının öğretmenlerin cinsiyetlerine, yaşlarına, mesleki kıdemlerine, mezun oldukları okula, sınıftaki öğrenci sayılarına, dersine girdikleri sınıfa, sınıflarındaki öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzeyine ve sınıflarındaki öğrencilerinin cinsiyetine göre farklılık gösterip göstermediğidir. Bu değişkenlerden öğretmenlerin cinsiyetlerine, yaşlarına, mesleki kıdemlerine, mezun oldukları okula, sınıftaki öğrenci sayılarına, dersine girdikleri sınıfa, sınıflarındaki öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzeyine ve sınıflarındaki öğrencilerinin cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Örneğin mezun olunan bölümü ele alacak olursak; eğitim fakültesinden mezun olan bir öğretmenin sınıfında istenmeyen davranışlarla karşılaşma sıklığı ile diğer fakültelerden mezun olan öğretmenlerin sınıfında istenmeyen davranışlarla karşılaşma sıklığı birbirinden farklı değildir. Yalnız ders girilen sınıfa göre sınıf öğretmenlerinin istenmeyen davranışlarla karşılaşma sıklığı arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Burada 1.sınıf ve 5. sınıf okutan öğretmenlerin genel anlamda sınıflarında istenmeyen davranışlarla diğer sınıfları okutan öğretmenlere oranla daha sık karşılaştıkları sonucuna varılabilir.

4.2. Öneriler

1. Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurması gerekir. Her öğrencinin ilgi alanları, yetenekleri ve beklentileri farklıdır. Öğretmen bunu dikkate alarak öğretim yöntemlerini çeşitlendirmelidir.

2. Sınıf öğretmenleri, sınıf yönetimi konusunda kendilerini geliştirmeli, yeniliklere açık olmalı ve eleştiriye tahammül edebilmelidir. Kendilerini dış dünyaya kapatıp, mezun oldukları bilgilerle yetinen bir sınıf öğretmenin sınıf yönetiminde ya da istenmeyen davranışları kontrol etmede başarılı olması beklenemez.

3. Araştırmada en çok başvurulan yöntemlerin sözel yöntemler olduğu belirlenmiştir. Öğrencileri sözel yöntemlerle uyarmak bazı durumlarda etkili olmakla beraber diğer öğrencilerin dikkatini dağıtabileceği ya da dersin akışını bozabileceği durumlarda sözel yöntemlere başvurulmamalıdır. Bu durumlarda öğretmenin öğrenci ile göz teması kurması, omzuna dokunup davranışın farkında olduğunu belirtmesi, sınıf içerisinde sıraların arasında dolaşması daha uygun yaklaşımlar olabilir.

4. Ders yılı başında öğrenci ve velilerle bir toplantı yapılmalı, sınıf kuralları birlikte belirlenmeli ve öğrenci sözleşmesi imzalanmalıdır. Böylece öğretmen-öğrenci-veli arasında işbirliği sağlanmış olur ve aynı zamanda istenmeyen davranışlarla karşılaşıldığında sözleşme maddeleri öğrenci ve veliye hatırlatılabilir.

5. Öğrencilerin yapmış oldukları istenmeyen davranışlara karşı öğrencinin kişiliğini rencide edici yaklaşımlarda bulunmak yerine yaptığı istenmeyen davranışa yönelik yaptırımlarda bulunulabilir. Örneğin; yerlere çöp atan bir öğrenciye sınıf temizletilerek yaptığı yanlış davranış kavratılabilir. Unutmamak gerekir ki; istenmeyen öğrenci değil davranıştır.

6. Sınıf öğretmeni, sınıf yönetiminde “ben dili” ni kullanmalıdır. Örneğin verilen görevi yapmayan bir öğrenciye “Beni hayal kırıklığına uğrattın, çünkü verdiğim ödevi yapmadın” ya da derse geç gelen bir öğrenciye “derse geç gelmen dikkatimi dağıtıyor” şeklinde duygu ve düşüncelerini ifade edebilir. Böylece öğretmen

öğrenciyle ilgili değerlendirme ve yorumlarını değil, kendi duygu ve yaşantılarını açıklamış olur.

7. Sınıf öğretmenlerinin derse hazırlıksız gelmesi de sınıfta istenmeyen davranışların oluşmasını sağlayabilir. Derse ön hazırlıksız gelen bir öğretmenin dersinde öğrencilerin dikkat ve ilgileri azalabilir. Bu yüzden öğretmen derse ön hazırlık yapmalı, öğrenciler dikkatini nasıl çekeceğini, dersin işlenişini ve değerlendirmeyi planlamalıdır.

8. Sınıf öğretmeni sınıf yönetiminde veya istenmeyen davranışı önlemeye çalışırken ceza en son kullanılacak yaklaşım olmalıdır. Bilhassa fiziksel cezaya başvurulmamalıdır.

9. Bu çalışma Bursa ili merkez ilçelerindeki ilköğretim 1. kademede görev yapan sınıf öğretmenlerine uygulanmıştır. Çalışmanın alanı genişletilerek diğer illerde de uygulanabilir, ayrıca istenmeyen davranışlar yaşa ve gelişim basamaklarına uyarlanarak ilköğretim 2. kademede ya da orta öğretim kurumlarında da uygulanabilir. Böylelikle farklı çalışma sonuçları karşılaştırılabilir. Yine çalışmada devlet okulları ile özel okullar karşılaştırılarak bu okullardaki istenmeyen davranışlarının farklılığı gözlemlenebilir.

10. Çalışmanın değişkenleri arasına öğrencinin ailesinin eğitim durumu ya da öğretmenlerin sosyo-ekonomik durumu gibi değişkenler eklenerek çalışmaya farklı bakış açıları katılabilir.

KAYNAKLAR

- Ağaoğlu, Esmahan
2003 Sınıf Yönetimi İle İlgili Genel Olgular, Ed:Zeki Kaya, Sınıf Yönetimi, Pegem A Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara
- Ağır, İrfan
1993 Orta Dereceli Okullarda Öğrencilerin İşledikleri Disiplin Suçları, Ankara Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara
- Aksoy, Naciye
2000 Sınıf İçi Disiplin Sorunlarını Azaltmada İzlenebilecek Temel Yaklaşımlar, Eğitim Araştırmaları, 5-9 Ekim
- Aksoy, Naciye
2002 Sınıf İçi Kurallar, Ed: Emin Karip, Sınıf Yönetimi, Pegem Yayıncılık, Ankara
- Aksu, Ümmühan.
1999 Sınıf Öğretmenlerinin Disiplin Problemlerine Yönelik Sınıf Yönetimi Yöntemleri İle Stresle Başa Çıkma Tutumları Arasındaki İlişki, KATÜ (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trabzon
- Ataman, Ayşegül.
2001 Sınıf İçinde Karşılaşılan Davranış Problemleri ve Bunlara Karşı Geliştirilen Önlemler, Ed: Leyla Küçükahmet, Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar, Nobel Yayın Dağıtım, Gözden Geçirilmiş 2. Basım, Ankara
- Atıcı, Meral.
2001 Yüksek ve Düşük Yetkinlik Düzeyine Sahip Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Stratejileri, Kurum ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, Sayı: 28
- Aydın, Ayhan.
2005 Sınıf Yönetimi, Anı Yayıncılık, 6. Baskı, Ankara
- Aytekin, Halil
2003 Çağdaş Sınıf Yönetimi Yaklaşımında İdeal Öğretmen Modeli, Ed: Leyla Küçükahmet, Sınıf Yönetimi, Nobel Yayın Dağıtım, 5. Basım, Ankara

- Baloğlu, Nuri
2001 Etkili Sınıf Yönetimi, Baran Ofset, 1. baskı, Ankara
- Başar, Hüseyin
2003 Sınıf Yönetimi, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 10.Baskı, Ankara
- Büyüköztürk, Şener
2006 Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, Pegem A Yayıncılık, 6. Baskı, Ankara
- Celep, Cevat
1997 Öğretmenlik Yeterlilik Duygusu, Yaşadıkça Eğitim Dergisi, Sayı: Ocak/Şubat, İstanbul
- Celep, Cevat
2002 Sınıf Yönetimi Ve Disiplini, Anı Yayıncılık, Yenilenmiş 2. Baskı, Ankara
- Charles, Carol
1996 Building Classroom Discipline, Longman Publishers, New York
- Civelek, Kemal
2001 İlköğretimde Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçeri Disiplini Sağlamakta Kullandıkları Yöntemler, Gazi Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara
- Cüceloğlu, Doğan
2001 Savaşçı, Sistem Yayıncılık, On beşinci basım, İstanbul
- Çakmak, Melek
2001 Sınıf Ortamı ve Grup Etkileşimi, Ed: Leyla Küçükahmet, Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar, Nobel Yayın Dağıtım, Gözden Geçirilmiş 2. Basım, Ankara
- Çalık, Temel
2003 Sınıf Yönetimi ve Özellikleri, Ed: Leyla Küçükahmet, Sınıf Yönetimi, Nobel Yayın Dağıtım, 5. Basım, Ankara
- Çelik, Vehbi
2002 Sınıf Yönetimi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara
- Demir, Yılmaz
2003 Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Karşılaşılan Problem Davranışlara Karşı Başetme Stratejileri, Çukurova Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana

- Dönmez, Burhanettin
2004 Sosyal Sistem Olarak Sınıf ve Sınıfın Öğrenme İklimi, Ed: Mehmet Şişman, Sınıf Yönetimi, Selahattin Turan, Öğreti Yayınları, 2. Baskı, Ankara
- Efil, İsmail
1994 Yönetim ve Organizasyon, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa
- Erden, Münire
2005 Sınıf Yönetimi, Epsilon Yayıncılık, İstanbul
- Erdoğan, İrfan
2002 Sınıf Yönetimi, Sistem Yayıncılık, 5. Basım, İstanbul
- Eripek, Süleyman
1991 İyi Bir Okul Ortamı ve Uygunsuz Öğrenci Davranışlarının Düzeltilmesi, Ed: A. Hakan, Eğitim Bilimlerinde Çağdaş Gelişmeler, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi- Lisans Tamamlama Programı, Eskişehir
- Fındıkçı, İlhami
1991 Öğretmenlerin Disiplin Konusundaki Tutumları, Eğitimde Nitelik Geliştirme: Eğitimde Arayışlar 1. Sempozyumu Bildiri Metinleri, Kültür Koleji, İstanbul
- Gordon, Thomas
2004 Etkili Öğretmenlik Eğitimi, Çev.Emel Aksay, Sistem Yayıncılık, 17. Basım, İstanbul
- Gözütok, F. Dilek
1992 Disiplin Sağlamada Öğretmen Davranışları, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt: 25, Sayı: 2
- Güleç, Selma- Alkış, Seçil
2004 Öğretmenlerin Sınıf Ortamında Kullandıkları Davranış Değiştirme Stratejileri, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 17, Sayı: 2
- Gürsoy, Hüseyin
2001 Eğitimde Sınıf Yönetimi, Milli Eğitim Bakanlığı Adana Rehberlik Ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü, Eylül, Adana
- Halis, İsa
2001 Sınıf Yönetimi, Ceylan Yayınları, Konya

- Hesapçioğlu, Muhsin
1994 Öğretim İlke ve Yöntemleri Eğitim Programları ve Öğretim,
Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş, Ankara
- İlgar, Lütfü
2000 Eğitim Yönetimi, Okul Yönetimi, Sınıf Yönetimi, Beta
Yayıncılık, İstanbul
- Karasar, Niyazi
2004 Araştırmalarda Rapor Hazırlama, Nobel Yayın Dağıtım,
12. Basım, Ankara
- Kayış, Aliye
2005 Güvenilirlik Analizi, Ed: şeref Kalaycı, SPSS Uygulamalı Çok
Değişkenli İstatistik Teknikleri, BRC Matbaacılık, Ankara
- Keskin, M. Ali
2002 Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci
Davranışları ve Kullandıkları Başetme Yolları, H.Ü.Sosyal
Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi),
Ankara
- Kızılkaya, Ercan
2006 İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Olumlu Disiplin Yöntemlerini
Öğrenme İhtiyacı, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa
- Korkmaz, İsa
2003 İstenmeyen Davranışların Önlenmesi, Ed: Zeki Kaya, Sınıf
Yönetimi, PegemA Yayıncılık, 3.Baskı, Ankara
- Küçükahmet, Leyla
2003 Öğretimde Planlama ve Değerlendirme, Nobel Yayın Dağıtım,
14. Baskı, Ankara
- Moore, Kenneth D.
2000 Öğretim Becerileri, Çev: Nizamettin Kaya. Pegem Yayınları,
Ankara.
- Moyles, Janet R.
1992 Organizing for Learning in the Primary Classroom, Open
University Press, Buckingham

- Mursal, Erkan
2005 İlköğretim 1.Kademe 5.Sınıf Öğrencilerinin Sınıf İçerisinde İstenmeyen Davranışlar Göstermesine Neden Olan Öğretmen Davranışlarına İlişkin Öğretmen Ve Öğrenci Görüşleri, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bolu
- Okutan, Mehmet
2004 Sınıf Yönetiminde Örnek Olaylar, Öğreti Yayınları, 1. Baskı, Ankara
- Özdayı, Nurhayat
2004 Öğrenci ve Öğretmenlerin Gözüyle Sınıf Yönetimi Sorunlarına Genel Bir Bakış, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü XII. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler, Cilt 1, Ankara
- Özden, Yüksel
2002 Sınıf Yönetim, Ed: Emin Karip, PegemA Yayınları, Ankara.
- Özdem, Erol
2003 İlköğretimin 1.Kademesindeki Öğretmenlerin Sınıf Disiplinine İlişkin Görüşleri, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ.
- Öztürk, Bülent
2002 Sınıfta İstenmeyen Davranışların Önlenmesi ve Giderilmesi, Ed: Emin Karip, Sınıf Yönetimi, Pegem Yayıncılık, Ankara
- Öztürk, Necla
2001 Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Görüşleri, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara
- Özyürek, Mehmet
1997 Sınıfta Davranış Değiştirme, Karatepe Yayınları, Ankara
- Pala, Aynur
2005 Sınıfta İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemeye Dönük Disiplin Modelleri, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 13
- Saban, Ahmet
1999 Sınıf Yönetimi, Günay Ofset, Konya,

- Sadık, Fatma
2000 İlköğretim I.Aşama Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Gözlemledikleri Problem Davranışlar, Çukurova Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana
- Sarı, Enver
2005 Gelişimsel Disiplin Yaklaşımı, Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 166
- Sarıtaş, Mustafa
2001 Sınıf Yönetimi ve Disiplinle İlgili Kurallar Geliştirme ve Uygulama, Ed: Leyla Küçükahmet Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar, Nobel Yayın Dağıtım, Gözden Geçirilmiş 2.Basım, Ankara
- Sarıtaş, Mustafa
2006 Öğretmen Adaylarının Değerlendirmelerine Göre Sınıfta İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Değiştirmek ve Düzeltmek Amacıyla Yararlanılan Stratejiler, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 19, Sayı: 1, Bursa
- Sayın, Nükhet
2001 Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Davranışların Nedenlerine İlişkin Görüşleri ile İstenmeyen Davranışları Önleme Yöntemleri, Anadolu Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir
- Smith Colin J.- Laslett, Robert
1993 Effective Classroom Management, Roudledge, London,
- TDK (Türk Dil Kurumu)
1997 Okul Sözlüğü, Ankara
- Terzi, Ali Rıza
2002 Sınıf Yönetimi Açısından Etkili Öğretmen Davranışları, Milli Eğitim Dergisi, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, sayı: 155-156, Ankara
- Terzi, Çetin
2001 Öğretmenlerin Sınıf Yönetim Anlayışlarına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi, Anadolu Üniversitesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir
- Tertemiz, Neşe
2003 Sınıf Yönetimi ve Disiplini, Ed: Leyla Küçükahmet , Sınıf Yönetimi, Nobel Yayın Dağıtım, 5.Baskıdan tıpkı basım, Ankara

- Turan, Selahattin
2004 Sınıf Yönetimi, 2.Baskı, Öğreti Yayınları, Ankara
- Türnüklü Abbas- Yıldız, Vesile
2002 Öğretmenlerin Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarıyla Başa Çıkma Stratejileri, Çağdaş Eğitim Dergisi, Sayı: 284
- Wragg, E.C
1984 Classroom Teaching Skills, Croom Helm Roudledge, London
- Yavuzer, Haluk
1993 Okul Çağı Çocuğu, Remzi Kitabevi , .Basım, İstanbul
2002 Çocuk Psikolojisi, Remzi Kitabevi , 22.Basım, İstanbul
- Yiğit, Birol
2004 Sınıfta Disiplin ve Öğrenci Davranışının Yönetimi, Ed: Mehmet Şişman, Sınıf Yönetimi, Selahattin Turan, Öğreti Yayınları, 2.Baskı, Ankara
- Yüksel, Aslı
2005 İlköğretim 1. Kademe 1 .2 .ve 3. Sınıflarda İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Öğretmen Gözlem ve Görüşleri, Kocatepe Üniversitesi, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Afyon
- Yüksel, Galip
2005 Sınıf Yönetimi ve Disiplinle İlgili Kurallar Geliştirme ve Uygulama, Ed: Leyla Küçükahmet, Sınıf Yönetimi. Nobel Yayın Dağıtım, 5. Basım Ankara
- Yüksel, Sedat
2006 Öğrencilerin Öğretme-Öğrenme Sürecine Yönelik Direnç Davranışları, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:17, Sayı: 1,

EKLER

Ek. 1 : Bakanlık Onayı

Ek. 2 : İstenmeyen Öğrenci Davranışları Taslak Listesi

Ek. 3 : Öğretmen Anket Formu

Ek. 4 : Örneklemeye Alınan Okulların Listesi

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı

Sayı : B.08.0.EGD.0.33.05.311-1538/5592
Konu : Araştırma İzni

27/12/2006

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Sosyal Bilimler Enstitüsü)

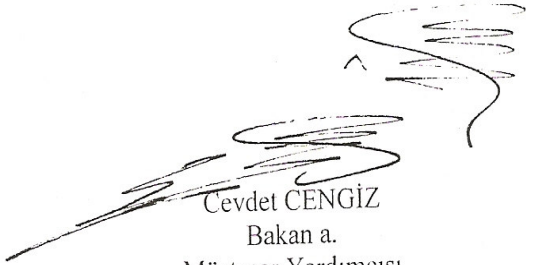
İlgi : 15.12.2006 tarih ve B.30.2.ULU:0.E1.00.00.350/4396 sayılı yazı.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Aycan TOLUNAY KAPUCUOĞLU'nun "İlköğretim I. Kademedeki Öğretmenlerin Sınıf İçi Disiplin Sağlamada Kullandıkları Yöntemler" konulu araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılacak anketlerin Bursa İli ilköğretim okullarında uygulama izin talebi incelenmiştir.

Üniversiteniz tarafından kabul edilen onaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen (3 sayfa – 42 sorudan oluşan) anketin belirtilen ilköğretim okullarında uygulanmasında bir sakınca görülmemektedir.

Araştırmanın bitiminde sonuç raporunun iki örneğinin Bakanlığımıza gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Cevdet CENGİZ
Bakan a.
Müsteşar Yardımcısı

EK :
Anket Örneği (1 Adet-3 Sayfa)

Ek. 2: İstenmeyen Öğrenci Davranışları Taslak Listesi

1. Sınıfa geç gelmek,
2. Sınıfa gürültüyle girmek,
3. Diğer öğrencileri girişte ve çıkışta itelemek,
4. Başkalarına bağırarak, bağırarak,
5. Üzerine yürümek,
6. Tartaklamak,
7. Tehdit etmek,
8. Saldırmak,
9. Haşin davranmak,
10. Arkadaşlarına hükmetmek,
11. Zorbalık yapmak,
12. Makul eleştirilere düşmanca tepki göstermek,
13. Kırıcı ve küfürlü konuşmak,
14. Sözle taciz etmek,
15. Arkadaşlarına sahte ithamlar yöneltmek,
16. Hile yapmak,
17. Paylaşma eksikliği,
18. Nedensiz devamsızlık,
19. Sıraya vurmak,
20. Derste çevresine dönmek,
21. Sınıftan izinsiz ayrılmak,
22. Sınıfta izinsiz dolaşmak,
23. Sınıfta söz almadan konuşmak,
24. Dersi dinlememek,
25. Başkalarının ders çalışmasını ve dinlemesini engellemek,
26. Başarısızlığından dolayı başkasını suçlamak,
27. Kibirli davranmak,
28. Konuşarak ve nesnelere vurularak gürültü yapmak,
29. Arkadaşlarıyla fısıldaşmak,

30. Başkalarının dikkatini dağıtmak,
31. Islık çalmak,
32. Sınıfın çevresinde koşmak,
33. Sıraların, masaların üstüne çıkmak,
34. İzinsiz şarkı söylemek,
35. Kaba ve saygısız davranmak,
36. Arkadaşlarının, sınıfın, öğretmenin eşyalarına zarar vermek,
37. Kopya çekmek ve çektirmek,
38. Diğer öğrencileri kızdırmak ve sataşmak,
39. Başkasının eşyalarını çalmak,
40. Sigara ve sağlığı bozan, bağımlılık yaratan ilaçlar kullanmak,
41. Huysuzluk davranışlarını sergilemek,
42. İlgisiz yorumlarda bulunarak komiklik yapmak,
43. Derslere geç gelmek ya da erken ayrılmak,
44. Külhanbeyi davranışlarda bulunmak,
45. Küstah ve münasebetsiz ifadeler kullanmak,
46. Diğer öğrencileri ve öğretmenleri sözlü olarak taciz ve fiziksel olarak tehdit etmek,
47. Öğretmene ve diğer öğrencilere fiziksel saldırılarda bulunmak,
48. Cinsel konulara aşırı ilgi,
49. Özgüven zayıflığı veya eksikliği,
50. Güçlü bir yalnız kalma eğilimi,
51. Okul korkusu,
52. Kendisine, çevresine, ödevlerine özen göstermeme,
53. Ürkeklik,
54. Çekingenlik,
55. Yeni sorunlarla karşılaşacağı endişesi,
56. İfade edememe,
57. Oyunlardan uzak durma,
58. Sık sık dalıp gitme,
59. Yersiz kaygılar,

60. Öğrenmeye karşı ilgisizlik,
61. Takıntılı olma,
62. Aşırı duyarlılık,
63. Yüksek sınav kaygısı,
64. İhtiyacı olduğunda yardım isteyememe,
65. Gerginlik,
66. Övgüye coşkulanmama,
67. Her zaman ve herkes tarafından beğenilme arzusu,
68. Sosyal doyumsuzluk,
69. Yağcılık,
70. Aşırı ölçüde utangaçlık,
71. Başaramama endişesi,
72. Başarısızlık sonucunda aşırı huzursuzluk,
73. Öğretmene aşırı bağlılık,
74. Sorulara karşı ilgisiz yanıtlar verme,
75. Aniden konuşmayı kesme,
76. Sorumluluktan kaçınma,
77. İlginin kolayca dağılması,
78. Devamlı ilgi görme merakı,
79. Arkadaşlarıyla iletişim kuramama,
80. Zayıf öğrenme dürtüsü,
81. Gereğinden fazla titizlik ve katılık,
82. Soruları cevaplarken uç noktada tedirginlik,
83. Sınıf etkinliklerinde yer almama,
84. Verimsiz aşırı çalışma.

Ek.3: Öğretmen Anket Formu

Sayın Meslektaşım;

Size verilen bu anket ilköğretimde çalışan sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığını ve bu davranışlara karşı kullandıkları başetme yaklaşımlarını belirlemek amacıyla kullanılacaktır. Sorulara içten ve doğru bir şekilde cevap vermeniz; verilerin bilimsel amaçlarla kullanılacağından dolayı önem taşımaktadır.

Kimlik belirtmenize gerek yoktur.İlginize şimdiden teşekkür ederim.

Aycan KAPUCUOĞLU TOLUNAY
Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

BÖLÜM 1

1. Cinsiyetiniz;

() Bayan () Erkek

2. Yaşınız;

() 25yaş ve daha az () 26-35 () 36-45 () 46-55 () 56yaş ve üzeri

3. Öğretmenlikte kıdeminiz;

() 0-5 yıl () 6-10 yıl () 11-15 yıl () 16-20 yıl () 21yıl ve üzeri

4. En son mezun olduğunuz okul;

() Öğretmen Okulu () Eğitim Fakültesi () Eğitim Yüksekokulu
() Eğitim Enstitüsü () Açık Öğretim () Diğer[Belirtiniz].....

5. Sınıfınızdaki öğrenci sayınız;

() 10-20 () 21-30 () 31-40 () 41-50 () 51 ve üzeri

6. Kaçınıcı sınıfın dersine girmektesiniz?

() 1.sınıf () 2.sınıf () 3.sınıf () 4.sınıf () 5.sınıf

7. Genel olarak sınıfınızdaki öğrencilerin ortalama sosyo-ekonomik düzeyi;

Düşük Yüksek

8. Sınıfta karşılaştığınız istenmeyen öğrenci davranışlarında cinsiyet faktörünün etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

Evet Hayır

9. 8..soruya yanıtınız evet ise istenmeyen davranışları hangi öğrenciler daha sık gerçekleştiriyor?

Kız Erkek

BÖLÜM 2

İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI	İstenmeyen Davranışlarla Karşılaşma Sıklığımız				
	Hiçbir zaman(1)	Nadiren (2)	Bazen (3)	Sık sık (4)	Her Zaman (5)
1. Sınıfa gürültüyle girmek çıkmak,diğer öğrencileri itelemek,					
2. Arkadaşlarına fiziki ya da diğer biçimlerde zorbalık yapma(bağırma,üzerine yürüme,hükmetme,saldırma vb)					
3.Makul eleştirilere düşmanca tepki göstermek,					
4.Arkadaşlarına asılsız ithamlarda bulunmak,					
5.Arkadaşlarına lakap takmak,					
6.Sınıfa (veya derse) geç gelmek,erken çıkmak veya izinsiz ayrılmak					
7.Kopya çekmek veya çektirmek,					
8.Ders için gerekli materyalleri getirmemek,					
9.Sınıfta söz almadan konuşmak,					
10.Kaba veya küfürlü dil kullanmak(kırıcı,argo konuşmak, kaba ve müstehcen veya küstah ve münasebetsiz dil kullanmak)					
11. Nedensiz devamsızlık yapmak,					
12.Sınıfta sürekli dolaşmak,bir yerde uzun süreli oturamamak,					
13.Temizlik ve görgü kurallarına uymamak,					
14.Başarısızlığından dolayı başkalarını suçlamak,					
15.Dersi dinlememek(dalıp gitmek,derste uyumak,ders dışı şeylerle ilgilenmek v.b.)					
16.İlgisiz davranışlarda bulunarak komiklik yapmaya çalışmak,					
17.Diğer öğrencileri kızdırmak ve onlara sataşmak,					
18.Diğer öğrencileri ve öğretmenleri sözlü olarak taciz ve fiziksel olarak tehdit etmek,					
19.Yalan söylemek,					
20.Öğrencilerin dikkatini dağıtıcı ses ve gürültü yapmak (ıslık çalmak, sürekli konuşmak ,nesneleri vurarak gürültü çıkarmak)					
21.Sınıf içinde koşmak,sıraların ve masaların üstüne çıkmak,					
22.Verilen görevleri yapmamak(ödev,sınıf içi görevler v.b.)					
23.Arkadaşlarının eşyalarını izin almadan kullanmak,					
24.Arkadaşlarıyla ders sırasında mesajlaşmak(kağıda not yazıp göndermek)					
25.Derste oturup hiçbir şey yapmamak, konuyu ya da sorunun cevabını bilmesine rağmen derse katılmamak,					
26.Sürekli arkadaşlarını şikayet etmek,					
27.Sürekli tuvalet izni istemek,					
28.Kendi eşyalarına zarar vermek uygun kullanmamak,					
29.Ev ödevlerini yapmamak,					
30.Hırsızlık yapmak,					
31.Arkadaşlarının,sınıfın, öğretmenin eşyalarına zarar vermek,					
32. Sınıfını ve çevresini temiz kullanmamak (yerlere çöp atma duvarları kirletme, sıraları çizme v.b.)					
33. Başka(Lütfen yazınız):					

BÖLÜM 3

		İstenmeyen davranışa karşı en çok gösterdiğiniz yaklaşımın başındaki numarayı parantez içine yazınız.(Aynı yaklaşımı birden çok yerde kullanabilirsiniz.)
1. Sınıfa gürültüyle girmek çıkmak,diğer öğrencileri itelemek,	()	1.Görmezden gelme
2. Arkadaşlarına fiziki ya da diğer biçimlerde zorbalık yapma(bağırma,üzerine yürüme,hükmetme,saldırma vb)	()	2.Göz teması ile uyarm
3.Makul eleştirilere düşmanca tepki göstermek,	()	3.Sözle uyarma
4.Arkadaşlarına asılsız ithamlarda bulunmak,	()	4.Azarlama
5.Arkadaşlarına lakap takmak,	()	5.Soru sorma
6.Sınıfa (veya derse) geç gelmek,erken çıkmak veya izinsiz ayrılmak	()	6.Dersin işlenişinde değişiklikler yapma
7.Kopya çekmek veya çektirmek,	()	7.Sorumluluk verme
8.Ders için gerekli materyalleri getirmemek,	()	8.Öğrenciyle ders içinde konuşma
9.Sınıfta söz almadan konuşmak,	()	9.Öğrenciyle ders dışında konuşma
10.Kaba veya küfürlü dil kullanmak(kırıcı,argo konuşmak, kaba ve müstehcen veya küstah ve münasebetsiz dil kullanmak)	()	10.Yerini değiştirme
11. Nedensiz devamsızlık yapmak,	()	11.Sınıf kurallarını hatırlatma
12.Sınıfta sürekli dolaşmak,bir yerde uzun süreli oturamamak,	()	12.Sınıftan dışarı atma
13.Temizlik ve görgü kuralarına uymamak,	()	13.Kötü not vererek cezalandırma
14.Başarısızlığından dolayı başkalarını suçlamak,	()	14.Okul yönetimi ile görüşme
15.Dersi dinlememek(dalıp gitmek,derste uyumak,ders dışı şeylerle ilgilenmek v.b.)	()	15.Ailesi ile görüşme
16.İlgisiz davranışlarda bulunarak komiklik yapmaya çalışmak,	()	16.Rehberlik servisi ile görüşme
17.Diğer öğrencileri kızdırmak ve onlara sataşmak,	()	17.İstemediği görevi verme
18.Diğer öğrencileri ve öğretmenleri sözlü olarak taciz ve fiziksel olarak tehdit etmek,	()	18.İstediği şeylerden mahrum bırakma
19.Yalan söylemek,	()	19.Özür diletirme
20.Öğrencilerin dikkatini dağıtıcı ses ve gürültü yapmak(ıslık çalmak,sürekli konuşmak,nesnelere vurarak gürültü çıkarmak)	()	20.Hafifçe dokunma
21.Sınıf içinde koşmak,sıraların ve masaların üstüne çıkmak,	()	21.Tenefüse çıkarmama
22.Verilen görevleri yapmamak(ödev,sınıf içi görevler v.b.)	()	22.Tüm sınıfı cezalandırma
23.Arkadaşlarının eşyalarını izin almadan kullanmak,	()	23.Fiziksel ceza verme(Sınıfa dönük ayakta ya da tek ayak üzerinde bekletme,kulağını çekme,eline cetvelle vurma v.b.)
24.Arkadaşlarıyla ders sırasında mesajlaşmak(kağıda not yazıp göndermek)	()	24.Diğer(Lütfen yazınız):
25.Derste oturup hiçbir şey yapmamak,konuyu ya da sorunun cevabını bilmesine rağmen derse katılmamak,	()	
26.Sürekli arkadaşlarını şikayet etmek,	()	
27.Sürekli tuvalet izni istemek,	()	
28.Kendi eşyalarına zarar vermek, uygun kullanmamak,	()	
29.Ev ödevlerini yapmamak,	()	
30.Hırsızlık yapmak,	()	
31.Arkadaşlarının,sınıfın, öğretmenin eşyalarına zarar vermek,	()	
32. Sınıfını ve çevresini temiz kullanmamak (yerlere çöp atma, duvarları kirletme, sıraları	()	
33. Başka(Lütfen yazınız):	()	

Ek.4: Örnekleme Alınan İlköğretim Okullarına Uygulanan ve Değerlendirmeye Alınan Anket Sayısı

Okulun Adı	Uygulanan Sayı	Değerlendirilen Sayı
1. Vali M. Orhan Taşanlar İlköğretim Okulu	30	28
2. Karamehmet İlköğretim Okulu	14	14
3. Akıncıtürk İhsan Dikmen İlköğretim Okulu	24	8
4. Emine Sait Uyar İlköğretim Okulu	12	10
5. Necla Yazıcıoğlu İlköğretim Okulu	16	14
6. Emek İlköğretim Okulu	22	18
7. Setbaşı İlköğretim Okulu	17	16
8. Karapınar İlköğretim Okulu	15	12
9. Erdoğan Şahinoğlu İlköğretim Okulu	13	12
10. Turgay Ciner İlköğretim Okulu	13	11
11. Ahmet Uyar İlköğretim Okulu	8	8
12. Canaydın İlköğretim Okulu	13	11
13. Mümin Gencoğlu 1 İlköğretim Okulu	11	11
14. Cumalıkızık İlköğretim Okulu	5	5
15. Şehit Er Rahim Keskin İlköğretim Okulu	11	11
16. Yiğitler Mustafa Dörtçelik İlköğretim Okulu	13	10
17. Uludağ İlköğretim Okulu	9	9
18. Panayır İlköğretim Okulu	8	8
19. Süleyman Cura İlköğretim Okulu	10	7
20. Zekai Gümüşi İlköğretim Okulu	12	4
TOPLAM	276	228

ÖZGEÇMİŞ

Aycan KAPUCUOĞLU TOLUNAY

İlköğretim Bölümü

Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı

Yüksek Lisans

Eğitim

Lisans : 2003 Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü, Bursa

Lise : 1998 Mehmet Çelikel Lisesi, Zonguldak

İş/İstihdam

2003 : Sınıf Öğretmeni, Yukarı Yenibaşlar İlköğretim Okulu, Bingöl

2004 : Sınıf Öğretmeni, Vali M. Orhan Taşanlar İlköğretim Okulu, Bursa

Kişisel Bilgiler

Doğum Yeri ve Yılı : Zonguldak, 22.05.1980

Medeni Hali : Evli ve bir çocuk annesi

Yabancı Dil

İngilizce

